

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ

Кісельова Ю.Ю.

ДИПЛОМНА РОБОТА МАГІСТРА

Сєвєродонецьк, 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. ДАЛЯ

(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА МАРКЕТИНГУ

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Пояснювальна записка

до дипломної роботи магістра на тему

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

Удосконалення регулювання регіонального інвестиційного розвитку

Виконав: здобувач(ка) гр. ПУ-20бзм

напряму підготовки (спеціальності)

281 Публічне управління та

адміністрування

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Кісельова Ю.Ю.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник Моргачов І.В.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Зав. кафедри публічного управління,
менеджменту та маркетингу

Хандій О.О.

Севєродонецьк, 2021

РЕФЕРАТ

Текст стор. 122, табл. 2, рис.16.

Державне регулювання, публічне управління та адміністрування, регіональна інвестиційна політика, інвестиційні процеси, інвестиційна діяльність, механізм, аналіз, метод, чинник, удосконалення, регіон.

Об'єктом дослідження є процес інвестиційного розвитку регіону. Предметом дослідження - теоретико-методичні положення та практичні питання регулювання інвестиційного розвитку регіону. Мета роботи полягала в комплексному дослідженні процесу інвестиційного розвитку регіону та розробці практичних заходів удосконалення його регулювання. В результаті розгляду теоретичних аспектів регулювання інвестиційного розвитку регіону визначено сутність відповідного розвитку та відповідні чинники впливу, а також уточнено аспекти удосконалення регулювання регіонального інвестиційного розвитку. Здійснено загальний аналіз інвестиційного розвитку регіонів країни, а також аналіз його державного регулювання. Досліджено проблеми регулювання інвестиційного розвитку регіонів, в результаті чого визначено проблеми внутрішнього розвитку територій та, брак існування та функціонування важливих інституцій регіонального інвестиційного розвитку. Наявність невирішених наведених проблем інвестиційного розвитку регіонів свідчить про недосконалість його державного регулювання. З метою удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону запропоновано модель оцінювання інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання в регіоні. Обгрунтовано теоретичні та практичні питання формування механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону. В складі організаційно-методичних пропозицій підвищення рівня інвестиційної активності регіону обгрунтовано створення регіонального інвестиційного фонду як фонду регіонального добробуту.

ЗМІСТ

с.

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	7
1.1. Сутність інвестиційного розвитку регіону.....	7
1.2. Чинники інвестиційного розвитку регіону.....	17
1.3. Аспекти удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону.....	30
Висновки до розділу.....	48
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	51
2.1. Загальний аналіз інвестиційного розвитку регіонів країни.....	51
2.2. Аналіз державного регулювання інвестиційних процесів в регіонах.....	61
2.3. Дослідження результативності та проблем державного регулювання інвестиційної діяльності в регіоні.....	75
Висновки до розділу.....	83
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	85
3.1. Модель оцінювання інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання в регіоні	85
3.2. Формування механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону.....	90
3.3. Організаційно-методичні пропозиції підвищення рівня інвестиційної активності регіону.....	96
Висновки до розділу.....	108
ВИСНОВКИ	111
ЛІТЕРАТУРА	114

ВСТУП

Інвестиційний розвиток регіонів України є одним з найважливіших пріоритетів модернізації сучасної економіки, оскільки завдяки цьому формуються засади ефективної реалізації економічних процесів та зв'язків між суб'єктами господарювання. Інвестиційний розвиток регіонів багато в чому залежить від належної інфраструктури. Така інфраструктура завжди мала стратегічне значення не тільки для регіонів, але і для держави в цілому, забезпечуючи при цьому відтворювальний процес в усіх сферах життєдіяльності суспільства та створюючи передумови та підґрунтя для розвитку економічної діяльності спрямовану на доцільну трансформацію навколишнього середовища регіонів. Розвиток інфраструктури регіонів країни сьогодні має і міжнародне значення через сучасність процесів глобалізації та євроінтеграції.

На розвиток сучасної інфраструктури регіонів України впливають багато чинників, серед яких соціально-економічні та екологічні, глобальні та політичні процеси, проте фундаментом розвитку інфраструктури регіонів України залишаються інвестиції, які за своєю природою можуть мати різне спрямування та залучення. Проте несистемне і непостійне фінансування розвитку інфраструктури регіонів, не сучасне інституційне забезпечення регіональної інвестиційної політики та недосконалість інструментів розкриття інфраструктурного потенціалу регіонів, коливання обсягів та швидкості залучення інвестицій зумовлюють необхідність актуалізації теоретико-методологічних засад та практичного інструментарію щодо інвестиційного забезпечення розвитку інфраструктури регіону.

Актуальність даної проблематики та динамічні зміни інвестиційних передумов інвестиційного розвитку регіону потребують постійних досліджень теоретичних та прикладних засад формування відповідної інфраструктури, що обумовило вибір теми, мети, завдання, логіку, напрями дослідження та структуру дисертаційної роботи.

Об'єктом дослідження є процес інвестиційного розвитку регіону.

Предметом дослідження - теоретико-методичні положення та практичні питання регулювання інвестиційного розвитку регіону.

Мета роботи полягає в комплексному дослідженні процесу інвестиційного розвитку регіону та розробка практичних заходів удосконалення його регулювання.

Для досягнення цієї мети виконано такі завдання:

- розглянуто теоретичні регулювання питання інвестиційного розвитку регіону;
- уточнено сутність основних понять, інвестиційних процесів, їхня роль та чинники впливу на інвестиційний розвиток регіону;
- здійснено комплексний аналіз регулювання регіонального інвестиційного розвитку;
- досліджено проблеми регулювання інвестиційного розвитку регіону та основні чинники впливу;
- обґрунтовано необхідність пропозицій удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону;
- запропоновано практичні заходи удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону.

Інформаційною базою роботи є звітно-статистичні дані державних установ, обласних адміністрацій, органів публічної влади та результати власних досліджень. Робота виконана на основі власних проведених досліджень, критичного огляду вітчизняної та зарубіжної літератури з проблем регулювання інвестиційного розвитку регіону. В роботі використано загальнонаукові методи дослідження: абстракція, аналіз, дедукція, синтез та узагальнення.

До елементів наукової новизни роботи слід віднести засоби удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону, що включає потенційну, економічну, ризикову та іміджеві складові. Практичне значення роботи полягає у висвітленні основних чинників, які впливають на інвестиційний розвиток регіону країни. Розглянуті чинники, їх вплив, вага та роль – є динамічним явищем, що робить необхідним їх постійні дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

1.1. Сутність інвестиційного розвитку регіону

Сутність інвестиційного розвитку регіону полягає в постійному процесі залучення та результативному засвоєнню інвестицій.

Розвиток економіки регіону не можливий без залучення інвестицій до регіонального господарства. Необхідність формування, залучення, акумулювання та використання інвестицій є об'єктивною передумовою поступального розвитку суспільства. На сучасному етапі важливими та актуальними стають питання пошуку нових джерел інвестиційних ресурсів, які б забезпечили подальший економічний розвиток регіону.

Важливість залучення інвестицій до економічного обігу регіону обумовлено системою якісних та позитивних ефектів, які вони створюють як для окремих галузей регіонального господарства, так і для економіки країни загалом. Надзвичайно важливими стають питання формування ефективної інвестиційної політики, яка б сприяла залученню необхідних обсягів інвестицій, котрі забезпечували б економічне зростання в регіонах.

Теоретично важливими аспектами подальших досліджень питань регіональної інвестиційної політики є ґрунтовний аналіз терміна «інвестиція». Варто зазначити, що у науковій літературі можна зустріти більше ста визначень зазначеної дефініції. У таблиці 1.1 представлені деякі трактування зазначеного терміна.

Таблиця 1.1

Трактування терміна «інвестиція»

Трактування	Джерело
1	2
Інвестиція – всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект	Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991 р. № 1560–ХІІ / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 1991. – № 47. – С. 646 [2]

1	2
Інвестиції – господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно	Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (ст. 14) [1]
Інвестиція – вкладення коштів у різноманітні об’єкти (активи) з метою одержання доходу від володіння таким об’єктом (активом) та/або від зростання його вартості у майбутньому	Фінансова енциклопедія / [О. П. Орлюк, Л. К. Воронова, І. Б. Заверуха та ін.]; за заг. ред. О. П. Орлюка. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 472 с. [11]
Інвестиції – вкладення капіталу з метою його наступного зростання	Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 520 с. [5]
Інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток і чистий дохід у сумі амортизаційних відрахувань, або досягається соціальний ефект	Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 566 с. [12]

Отже, з даних таблиці можна дійти висновку, що найбільш загальне та обґрунтоване визначення терміна «інвестиція» наведене у Законі України «Про інвестиційну діяльність», яке і буде використовуватися нами у подальшому дослідженні.

У науковій літературі в контексті вивчення теоретичних, методичних та практичних аспектів інвестиційної політики досить часто, що обумовлено об’єктивною необхідністю, використовують такі поняття, як «інвестиційна діяльність», «інвестиційний клімат», «інвестиційний потенціал», «інвестиційна інфраструктура». Розглянемо ці дефініції більш детально, встановимо між ними зв’язки (рис. 1.1). Це дозволить у майбутньому більш ґрунтовніше розглянути термін «інвестиційна політика» та з’ясувати його сутність.

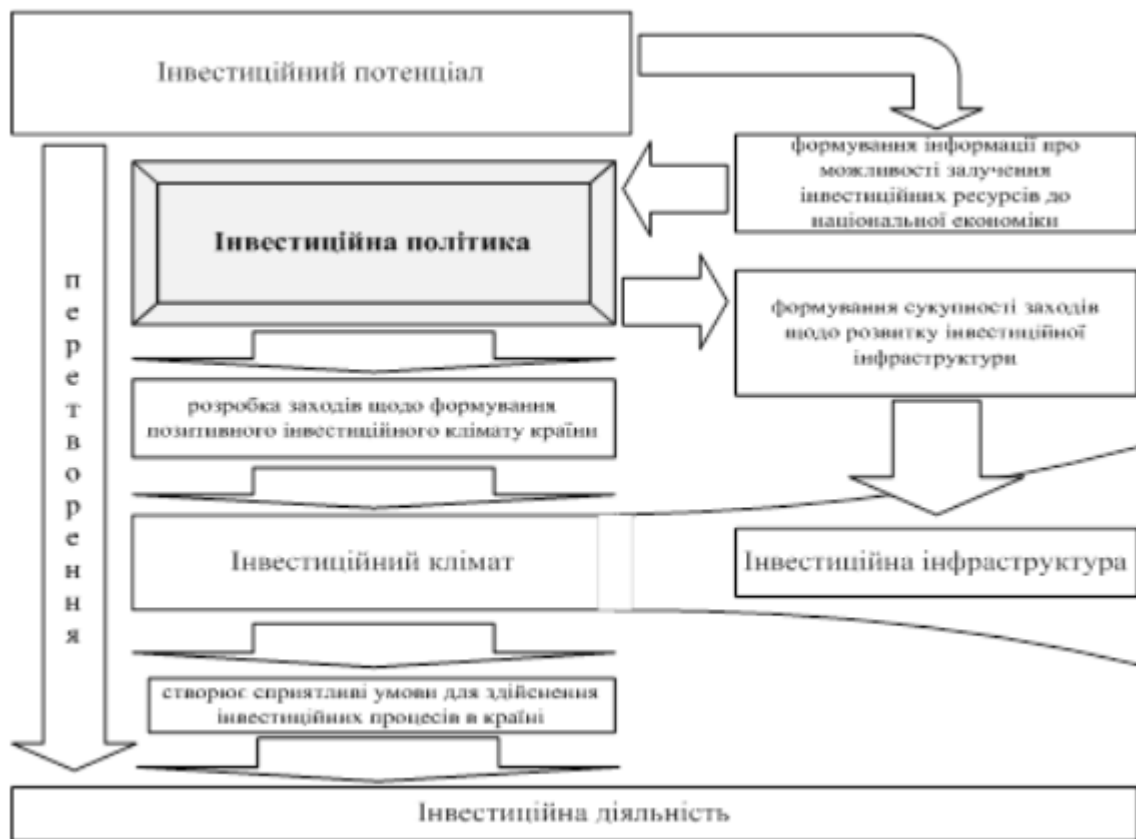

Рис.1.1. Співвідношення між поняттями «інвестиційна політика», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний клімат», «інвестиційний потенціал», «інвестиційна інфраструктура»

Інвестиційна діяльність – діяльність, що полягає у здійсненні інвестицій, тобто сукупність всіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.

Сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, соціокультурних, організаційно-правових та географічних факторів, наявних у тій чи іншій країні, які приваблюють або відштовхують інвесторів, прийнято називати її інвестиційним кліматом [10].

Насамперед, варто зазначити, що інвестиційний клімат безпосередньо впливає на інвестиційну діяльність у межах країни, окремих галузей, окремих регіонів (рис. 1.1).

Для визначення терміна «інвестиційна інфраструктура» з початку визначимо сутність дефініції «інфраструктура». Інфраструктура – це сукупність організацій, установ, посередників, завдання яких полягає в обслуговуванні будь-якої соціально-економічної системи для забезпечення нормальної її діяльності [4, с. 12].

Інвестиційна інфраструктура – сукупність організацій, установ, посередників, що обслуговують і забезпечують реалізацію інвестиційних процесів у країні. До таких структур можна віднести комерційні банки, що здійснюють інвестиційну діяльність, інститути спільного інвестування, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, різноманітні рейтингові агентства, які забезпечують інвесторів необхідною інформацією про стан інвестиційного ринку, біржова система з торгівлі цінними паперами, позабіржові системи тощо.

Стан регіональної інвестиційної інфраструктури є одним з чинників, що формує інвестиційний клімат регіону, тобто інвестиційна інфраструктура є складовою підсистемою його інвестиційного клімату.

Розглянемо дефініцію «інвестиційний потенціал». Термін “потенціал”, застосований до якогось конкретного суб’єкта дослідження, повинен характеризувати не тільки наявні ресурси, але й можливості та інтегральні здатності цього суб’єкта ефективно вирішувати поставлені перед ним завдання, раціонально використовуючи при цьому ресурси й враховуючи та узгоджуючи різні інтереси різних сторін [7, с. 19].

Інвестиційний потенціал варто розглядати як сукупність певних можливостей щодо залучення додаткових інвестицій у розвиток країни, галузі, регіону, окремого суб’єкта господарювання. У статті інвестиційний потенціал розглядається як сукупність всіх можливостей щодо залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій до розвитку національної економіки.

Таким чином, інвестиційний потенціал регіону формується самостійно в межах національної економіки і не впливає на розвиток суспільства. Однак під дією сукупності різноманітних факторів, які складають сутність інвестиційної політики країни, інвестиційний потенціал поступово перетворюється в

інвестиційну діяльність, тобто реальні інвестиційні проекти, що сприяють розвитку національного господарства. Будь-яка країна повинна бути зацікавлена в тому, щоб інвестиційний потенціал перетворювався в інвестиційну діяльність. Відповідно, важливими стають питання формування адекватної сучасним реаліям та ефективної інвестиційної політики в системі національної економіки, яка дасть імпульс до розвитку інвестиційної діяльності, в межах території країни.

Проаналізуємо економічний зміст дефініції «інвестиційна політика». У науковій літературі наводиться значна кількість визначень зазначеного терміна. Так, Н. П. Москалюк у дисертаційному дослідженні зазначає, що в сучасній економічній літературі не існує єдиного погляду на державну інвестиційну політику. Вона визначається як частина державної економічної політики, спрямованої на забезпечення ефективної інвестиційної діяльності економічних агентів, або – як комплекс правових, адміністративних та економічних заходів, спрямованих на поширення й активізацію інвестиційних процесів. Перше визначення носить надто загальну форму; інше – зводить інвестиційну політику держави лише до її заходів. Автором обґрунтовується таке визначення «інвестиційної політики» – діяльність держави щодо визначення мети, основних завдань і пріоритетних напрямів розвитку інвестиційного процесу в країні та комплекс заходів, спрямованих на реалізацію поставлених завдань [8, с. 7].

В. П. Пшенична під терміном «державна інвестиційна політика» розглядає складову економічної політики держави, що передбачає дію економічних інструментів, які забезпечують вплив на інвестиційний процес у межах чинних нормативно-правових актів країни з метою досягнення соціального та економічного ефектів, при врахуванні ресурсних та інституційних обмежень [9, с. 5-6].

Не можна не погодитися з А. В. Яценко, що державна інвестиційна політика являє собою систему заходів, що визначають обсяг, структуру та основні напрямки усіх вкладень (фізичних, фінансових, матеріальних, нематеріальних, інтелектуальних) для забезпечення високих темпів розвитку економіки через концентрацію вкладень на тих ділянках, від яких залежать досягнення високих

темрів розвитку виробництва, збалансованість та ефективність економіки, одержання максимального приросту продукції і доходу на одиницю витрат [13, с. 135; 14]. Однак якщо заходи, що здійснюються, не приводять до високих темрів розвитку економіки, то за логікою побудови трактування, це вже не є інвестиційної політикою, хоча за сутнісним підходом це також інвестиційна політика, але неефективна.

С. В. Курило розглядає під інвестиційної політикою держави комплекс цілеспрямованих заходів, проведених державою, зі створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою пожвавлення інвестиційної діяльності, піднесення інвестиційної діяльності, піднесення економіки, підвищення ефективності виробництва та вирішення соціальних проблем [6, с. 109].

Таким чином, проаналізувавши різнобічні визначення інших науковців щодо визначення терміна «інвестиційна політика», варто зазначити, що більшість з них під інвестиційної політикою розуміють, насамперед, державну інвестиційну політику і розглядають цей термін як сукупність заходів економічного, соціального, політичного, організаційного характеру, що направлені на активізацію інвестиційної діяльності в державі. На нашу думку, термін «інвестиційна політика» треба розглядати глибше та ґрунтовніше, оскільки за сутнісною ознакою це не лише державна інвестиційна політика, але й політика окремих підприємств щодо здійснення інвестиційних проєктів, окремих фізичних осіб-інвесторів, які займаються інвестуванням коштів у реальні та фінансові інвестиційні проєкти.

У науковій літературі існують підходи, за якими у системі державної інвестиційної політики виділяють:

- а) регіональну інвестиційну політику;
- б) галузеву інвестиційну політику;
- в) інвестиційну політику окремих суб'єктів господарювання [6, с. 110].

На нашу думку, відносити інвестиційну політику суб'єктів господарювання до державної інвестиційної політики є недоцільним та необґрунтованим. Оскільки, говорячи про державну інвестиційну політику, ми, насамперед, маємо

на увазі ті заходи, які здійснює держава щодо активізації інвестиційних процесів у країні, однак самі суб'єкти господарювання також мають змогу приймати рішення про основні напрямки інвестиційної політики свого підприємства і не обов'язково вони будуть корелювати з заходами державної інвестиційної політики. Саме тому інвестиційну політику окремих підприємств необхідно виділяти, на наш погляд, в окрему частину інвестиційної політики.

Досить мало наукових досліджень сьогодні присвячено індивідуальним інвесторам, що самостійно займаються інвестиційною діяльністю або через фінансових посередників. Така ситуація може бути пояснена непопулярністю здійснення фінансування інвестиційних проектів індивідуальними інвесторами в нашій країні.

Таким чином, інвестиційну політику можна розглядати як певну систему, що зображена на рисунку 1.2.

Рис.1.2. Складові інвестиційної політики

Під терміном інвестиційна політика ми пропонуємо розглядати сукупність заходів, що направлені на формування сприятливих умов для здійснення інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку або забезпечення соціального ефекту від їх здійснення.

Інвестиційна політика складається з трьох основних частин (рис. 1.2): державної інвестиційної політики, інвестиційної політики суб'єктів господарювання, інвестиційної політики окремих індивідуальних інвесторів.

Державна інвестиційна політика – частина економічної політики, комплекс різнобічних заходів, що здійснюються державою з метою формування сприятливих умов для здійснення інвестиційної діяльності на її території. Доволі складно погодитися з думкою деяких науковців, що сутність державної інвестиційної політики полягає у створенні привабливих умов здійснення інвестиційної діяльності для всіх суб'єктів господарювання.

Інвестиційна політика держави, щоб бути ефективною, повинна обов'язково корелювати з економічною політикою та відповідати основним пріоритетам розвитку суспільства та країни. Тобто інвестиційна політика – це інструмент у руках держави, за допомогою якого вона може стимулювати розвиток окремих галузей економіки, регіонів, створюючи сприятливі умови залучення та освоєння інвестицій.

З метою активізації пріоритетних галузей економіки Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який спрямований на створення умов для активізації інвестиційної діяльності за рахунок концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках розвитку економіки з метою запровадження новітніх та енергозберігаючих технологій, створення нових робочих місць, розвитку регіонів [3].

Згідно з Законом пріоритетними галузями економіки є галузі, спрямовані на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній конкурентоспроможній екологічно чистій продукції, високоякісних послугах, які реалізують державну політику щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць [13]. Перелік пріоритетних галузей економіки визначається Кабінетом Міністрів України.

Інвестиційним проектом у пріоритетній галузі економіки вважається інвестиційний проект, що передбачається реалізувати на новоствореному або

діючому підприємстві, на якому буде проведено реконструкцію або модернізацію (за обов'язкової умови виділення окремого структурного підрозділу, на якому буде реалізовуватися інвестиційний проект) та який одночасно відповідає таким критеріям:

1) загальна кошторисна вартість перевищує суму, еквівалентну:

3 мільйонам євро – для суб'єктів великого підприємництва;

1 мільйону євро – для суб'єктів середнього підприємництва;

500 тисячам євро – для суб'єктів малого підприємництва;

2) кількість створених нових робочих місць для працівників, які безпосередньо задіяні у виробничих процесах, перевищує:

150 – для суб'єктів великого підприємництва;

50 – для суб'єктів середнього підприємництва;

25 – для суб'єктів малого підприємництва;

3) середня заробітна плата працівників не менш як у 2,5 рази перевищує розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітнього (податкового) року [13].

Державна інвестиційна політика включає в себе галузеву інвестиційну політику та регіональну інвестиційну політику.

Галузева інвестиційна політика – частина державної інвестиційної політики, що направлена на створення різнобічних заходів з метою стимулювання активізацій інвестиційних процесів у певній, визначеній галузі національного господарства.

Створення сприятливих умов для розвитку окремих галузей є досить поширеним інструментом впливу в руках держави на процеси активізації інвестиційної діяльності. Наприклад, останнім часом держава активно підтримує галузь альтернативної енергетики, що сприяє залученню значних обсягів як іноземних, так і внутрішніх інвестицій у підприємства зазначеної галузі.

Регіональна інвестиційна політика – частина державної інвестиційної політики, суть якої полягає у створенні сприятливих умов для активізації економічного розвитку окремих регіонів країни.

Регіональна інвестиційна політика повинна використовуватися державою, насамперед, для активізації інвестиційних процесів у депресивних регіонах країни з метою стимулювання економічного розвитку цих територій.

Доволі часто державна галузева та державна регіональна інвестиційні політики перетинаються, що приводить до активізації здійснення різнобічних інвестиційних процесів в окремих галузях національного господарства. Наприклад, створюючи сприятливі умови для залучення інвестицій до вугільної галузі України, держава, відповідно, створює умови для залучення інвестицій в ті регіони, де розташовується найбільша кількість відповідних підприємств.

Також ще одним з інструментів державної регіональної інвестиційної політики є створення технологічних парків та вільних економічних зон. В Україні існує негативний досвід використання цих інструментів, тому на сучасному етапі держава не користується цими інструментами для активізації інвестиційної діяльності в окремих регіонах, хоча, на нашу думку, для депресивних регіонів використання цих методів, що зарекомендували себе позитивно в зарубіжних країнах, є ефективним способом залучення інвестицій.

Інвестиційна політика суб'єктів господарювання – частина економічної політики підприємства, що полягає у розробці заходів щодо здійснення інвестиційної діяльності.

Трактування терміна «інвестиційна політика суб'єктів господарювання» за сутнісною ознакою відрізняється від державної інвестиційної політики, оскільки підприємства, на відміну від держави, не можуть створювати сприятливі умови для активізації інвестиційної діяльності, тому інвестиційна політика на мікрорівні полягає у розробці заходів щодо подальшої інвестиційної діяльності окремого підприємства.

Інвестиційна політика суб'єктів господарювання – сукупність різнобічних заходів, що визначають напрямки здійснення інвестиційної діяльності окремо взятого суб'єкта господарювання.

Подібний підхід застосовуємо і до визначення інвестиційної політики окремих, індивідуальних інвесторів – сукупність заходів, що визначають напрямки вкладення коштів окремих фізичних осіб.

Як вже зазначалося, у науковій літературі досить незначна кількість робіт присвячена дослідженню питань формування інвестиційної політики індивідуальних інвесторів, хоча на практиці, більша частина населення постійно приймає рішення про вкладання своїх тимчасом вільних коштів у різнобічні інвестиційні інструменти, до яких можна віднести такі: вкладення коштів на депозитні рахунки фінансових посередників (комерційних банків, кредитних спілок, фінансових компаній), купівля цінних паперів інвестиційних фондів (за допомогою інститутів спільного інвестування), пряма купівля цінних паперів окремих підприємств, організацій, придбання золота та дорогоцінних металів, купівля об'єктів нерухомості.

Питання аналізу переваг індивідуальних інвесторів щодо вкладання своїх вільних коштів на сьогодні залишаються маловивченими та малодослідженими, що призводить у сукупності з економічною ситуацією в Україні до незначної ролі цього виду інвестиційних ресурсів у розвитку національної економіки.

1.2. Чинники інвестиційного розвитку регіону

Важливим чинником інвестиційного розвитку регіону є інвестиційна політика.

Інвестиційна політика відіграє важливу роль у стабілізації економіки, сприяє подоланню кризових явищ та стабільному розвитку. Вона визначає основні довгострокові принципи і напрямки розвитку, джерела та структуру інвестицій, що є особливо актуальним для країн, що розвиваються.

Зважаючи на те, що в сучасний період розвитку інвестиційні потоки є найголовнішим способом забезпечення умов розбудови економіки країни та слідування науково-технічному прогресу, набуває важливого значення формування сприятливого інвестиційного клімату в країні, що неможливо без

чіткого регулювання інвестиційної діяльності з боку держави. Відсутність чітких заходів щодо розробки та впровадження інвестиційної політики, а також недосконалість процесу її модифікації, актуалізують тематику даного дослідження.

Інвестиційній проблематиці у світовій літературі приділяється значна увага. У процесі дослідження автором було опрацьовано роботи таких вчених, як Федоренко В., Прайд В., Лук'яненко Д., Макогон Ю., Мокій А., Карпінський Б., Удалих О., Сергіїв І., Носова О., Прилипко С., Филипенко А., Макарій Н, Климко Г., Дідковська Л., Черняк В. та інших.

Інвестиційна політика є важливою складовою діяльності суб'єктів господарювання та економіки країни в цілому. Сучасний розвиток економіки нерозривно пов'язаний з інвестиційними процесами, які є рушійною силою інтеграції економіки у світове господарство за рахунок

оновлення основних фондів, переведення капіталів з одних сфер в інші, передачі технологій, інновацій та управлінського досвіду. Залучати, використовувати чи обмежувати інвестиції керівництво кожної країни визначає суб'єктивно відповідно до своїх соціально-економічних та національних особливостей. Проте питання активізації інвестиційних процесів є на сьогодні є актуальним для більшості країн світу, тож Україна не є винятком.

У сучасній науковій літературі відсутня єдність щодо розуміння поняття інвестиційної політики. Це може бути обумовлене неоднорідністю підходів до визначення її економічної сутності та особливостей.

Так, залежно від масштабності виділяють інвестиційну політику на рівні держави, на регіональному та на рівні підприємства. Окремі дослідники виділяють також галузеву інвестиційну політику.

Під інвестиційною політикою держави розуміється комплекс цілеспрямованих заходів, проведених державою для створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою поживавлення інвестиційної діяльності і підйому національної економіки, підвищення ефективності інвестицій та вирішення соціальних завдань [21].

Інвестиційна політика — загальнодержавні принципові рішення і заходи, що визначають напрями використання капітальних вкладень у сферах і галузях економіки з метою забезпечення ефективності та пропорційності її розвитку, усунення міжгалузевих та внутрішньогалузевих диспропорцій, досягнення оптимальних співвідношень між розвитком матеріального виробництва і невиробничої сфери [22].

А. Загородній дає таке визначення державній інвестиційній політиці – це загальнодержавні принципові рішення та заходи, що визначають напрями використання капітальних вкладень у сферах і галузях економіки з метою забезпечення ефективності та пропорційності її розвитку, усунення міжгалузевих і внутрішньогалузевих диспропорцій, досягнення оптимальних співвідношень між розвитком матеріального виробництва і невиробничої сфери [13, с. 685].

І. Сергєєв та І. Веретенікова зазначають, що державна інвестиційна політика – це комплекс правових, адміністративних, економічних методів держави, які направлені на розширення й активізацію інвестиційних процесів [14, с. 272].

На думку У. Водянова, державна інвестиційна політика – складова фінансової політики та напрямок економічної політики, що здійснюється державою у вигляді становлення структури та масштабів інвестицій, джерел отримання інвестиційних ресурсів, напрямів їхнього використання [15, с. 94]. Схожою є позиція М. Кондрашової, яка визначає інвестиційну політику як складову економічної політики, що здійснюється державою у вигляді становлення структури та масштабів інвестицій і напрямів їхнього використання [16, с. 120].

П. Сокурєнко та О. Кришан розглядають державну інвестиційну політику як комплекс заходів і перспектив розвитку інвестиційної діяльності для залучення інвестиційного потенціалу до процесу відтворення, створення оптимальних умов для вкладення інвестицій, забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку країни [17].

Більш складним є визначення В. Пшеничної, яка розглядає державну інвестиційну політику як механізм, який є складовою економічної політики держави, що передбачає дію економічних інструментів, які забезпечують вплив на

інвестиційний процес, в рамках чинних нормативно-правових актів країни, з метою досягнення соціального та економічного ефектів, при урахуванні ресурсних та інституційних обмежень [8, с. 32].

На думку О. Коюди та В. Гриньової, державна інвестиційна політика являє собою визначення структурних та кількісних потреб в інвестиційних ресурсах, збільшення джерел фінансування, вибір пріоритетних напрямків фінансування та формування ефективної пропозиції для залучення інвестицій [9]. Окремі вчені визначають державну інвестиційну політику як комплекс правових, адміністративних та економічних заходів держави, спрямованих на поширення та активізацію інвестиційних процесів [10, 301].

Нам імпонує думка, що інвестиційна політика – комплекс урядових рішень, які визначають основні напрями, джерела та обсяги використання капітальних вкладень в економіку, різні її сфери та галузі. Інвестиційна політика визначається станом економіки, головними завданнями у виробництві, науково-технічному та соціальному розвитку країни [11].

Як вже зазначалось, окрім державної інвестиційної політики розрізняють регіональну, галузеву та інвестиційну політику окремих суб'єктів господарювання. Так, І. Сергєєв та І. Веретенікова під регіональною інвестиційною політикою розуміють систему заходів, проведених на рівні регіону, що сприяють мобілізації інвестиційних ресурсів, визначенню напрямків їх найбільш ефективного та раціонального використання в інтересах населення регіону та окремих інвесторів [12, с. 49].

Інвестиційна політика в кожному регіоні країн, що розвиваються, має свої особливості, обумовлені наступними факторами: економічною і соціальною політикою, що проводиться у регіоні; наявним виробничим, ресурсним, інтелектуальним та іншим потенціалом; географічним розташуванням; природно-кліматичними та іншими умовами, які можуть впливати на інвестиційну привабливість регіону.

Впровадження інвестиційної політики у регіоні передбачає формування відповідної системи управління інвестиційною діяльністю і механізму її

ефективного функціонування. В цілому, основною метою регіональної інвестиційної політики є підйом економіки і підвищення ефективності виробництва у зазначеному регіоні, забезпечення його самофінансування, розвиток певної території, підвищення соціально-економічних результатів тощо.

Під галузевою інвестиційною політикою дослідники здебільшого розуміють вибір та інвестиційну підтримку пріоритетних галузей господарства, розвиток яких забезпечує економічну й оборонну безпеку країни, експорт готової продукції, прискорення науково-технічного прогресу і динаміки розвитку економіки країни на найближчу та подальшу перспективу [12, с. 49].

Конкретні завдання інвестиційної політики залежать від поставленої мети, а також соціально-економічної ситуації у країні. В цілому, у завдання інвестиційної політики країни можуть входити:

- підтримка розвитку окремих галузей або територій;
- реалізація окремих програм розвитку (наприклад, оновлення інфраструктури, прокладання доріг, будівництво певних стратегічних об'єктів, розбудова міст тощо);
- підтримка певних соціальних програм (наприклад, щодо боротьби з епідеміями, вірусами; освітні програми тощо);
- реструктуризація застарілих галузей промисловості;
- стабілізація валютно-фінансової системи;
- зменшення рівня безробіття та інше.

Головною перешкодою у досягненні поставлених цілей може стати відсутність чіткого механізму її реалізації, що включає узгодженість всіх ланок, виконавців, строки виконання та інші важливі елементи. До його ключових елементів відносяться: джерела і методи повернення інвестицій; визначення термінів та вибір органів, відповідальних за реалізацію інвестиційної політики; формування нормативно-правових основ діяльності тощо.

Отже, не зважаючи на певні відмінності у трактуваннях сутності інвестиційної політики очевидно, що їм притаманні певні спільні риси. А її види

перебувають у тісному взаємозв'язку. При цьому, незалежно від рівня дослідження, можна виділити її спільні риси:

- інвестиційна політика повинна мати мету, завдання та чіткий механізм їх реалізації;
- інвестиційна політика базується на довгострокових цілях і стратегічних програмах розвитку;
- інвестиційна політика обумовлена фінансовими можливостями – розмірами дохідної частини бюджету, можливими джерелами залучення інвестиційних ресурсів;
- кінцевою метою інвестиційної політики є певний позитивний ефект – піднесення економіки, підвищення ефективності виробництва чи вирішення соціальних проблем.

На нашу думку, формування державної інвестиційної політики має бути визначальним, а регіональна і галузева – її логічним, взаємоузгодженим та гармонійним продовженням. Адже саме державна інвестиційна політика впливає на розвиток усіх галузей, регіонів, а також на окремих суб'єктів господарювання, вона визначає основу інвестиційної діяльності та інвестиційний клімат у країні, що розвивається.

В цілому, інвестиційну політику держави варто розуміти як елемент її економічної політики, яка включає в себе комплекс адміністративних, правових та економічних заходів і здійснюється з метою активізації та поширення інвестиційних ресурсів, а також контролю й регулювання капіталовкладень спрямованих на структурну перебудову виробництва, його технологічного та технічного оновлення, реконструкції й модернізації. Державна інвестиційна політика в Україні має стати ефективним механізмом прийняття рішень стосовно пріоритетних напрямків та галузей для іноземного інвестування, що надасть можливість підвищити соціально-економічні показники розвитку країни.

Іншим важливим чинником інвестиційного розвитку є регіональна інвестиційна інфраструктура.

В сучасних умовах регіональна інфраструктура є одним із пріоритетних чинників соціально-економічного розвитку регіону через забезпечення функціонування усіх секторів економіки, що створює умови для своєчасної адаптації галузей економіки регіону до змін навколишнього середовища, подальших ринкових трансформацій та зумовлює необхідність проведення системної інвестиційної політики, підвищення інвестиційної привабливості за допомогою реалізації відповідних стратегічних інвестиційних проектів та програм. Недостатні капіталовкладення в розвиток інфраструктури, відсутність виваженої, комплексної та системної підтримки з боку регіональної влади й держави сприяють нагромадженню негативних зрушень, підвищенню впливу факторів інвестиційних ризиків, формують механізми гальмування в розвитку регіону й зниження його конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

У вітчизняній науковій літературі дослідженню питань щодо особливостей функціонування, складових та видів інфраструктури присвячено праці таких авторів, як, зокрема, М. Герасимчук, А. Гриценко, Б. Данилишин, М. Долішній, С. Злупко, В. Куценко, В. Пила, С. Писаренко, О. Чмир, І. Школа, В. Красовський. Проте теоретичні питання особливостей інфраструктурного забезпечення регіонального розвитку та напрямів їх реалізації носять фрагментарний характер та потребують більш глибокого наукового дослідження у вимірі інвестиційного забезпечення та шляхів підвищення інвестиційної привабливості сучасної регіональної інфраструктури із пошуком напрямів зниження інвестиційних ризиків.

Розвиток регіональної інфраструктури має свої особливості, що впливають зі зростаючої ролі регіону в господарському розвитку, ступеня його економічної самостійності, забезпеченості цієї самостійності нормативно-правовою, матеріальною, фінансовою та кадровою базою. Кожний регіон є складовою частиною єдиного господарського комплексу країни, саме тому заходи щодо розвитку регіонального господарства, його структури мають співвідноситися з роллю, яку відіграють регіони в єдиному господарському процесі. Становлення

сучасної регіональної інфраструктури, яка відповідає вимогам ринку, є одним з ключових моментів соціально-економічного розвитку регіонів.

Детальний огляд вітчизняної та зарубіжної наукової економічної літератури вказує на неоднозначність та відмінності у розумінні сутності поняття «інфраструктура». Економічна категорія «інфраструктура» є досить вивченою, проте науковий пошук у цій сфері характеризується множинністю методологічних підходів та авторських позицій, що ускладнює їх узагальнення.

Лінгвістична сутність терміна «інфраструктура» у перекладі з латини означає «основу», «фундамент». Проте ще на початку ХХ ст. інфраструктура була синонімом поняття «забезпечення» і застосовувалася здебільшого у військовій термінології. Сучасні наукові підходи до трактування сутності поняття «інфраструктура регіону» ґрунтуються на узагальненні досягнень науковців у цій сфері та фундаментальних працях з регіональної економіки.

Зокрема, Л. Сотниченко у своїй науковій праці поняття «інфраструктура регіону» визначає як сукупність усіх відповідних детермінант, таких як інституціональні правила й інструкції, що законодавчо регулюють соціально-економічну діяльність регіону, чисельність та властивості людського капіталу, матеріально-технічний капітал, які в сукупності визначають рівень розвитку потенціалу регіону й забезпечують його конкурентоспроможність [1, с. 7].

Н. Іванова у контексті узагальнення процесів інфраструктурного забезпечення без їх адаптації до умов, притаманних конкретній регіональній господарській системі, вважає необхідним встановити дефініцію концепту «інфраструктурна сфера регіональної економіки» як складової частини суспільних відносин, базису забезпечення процесів життєдіяльності та створення умов для сталого розвитку регіону на основі розширеного відтворення продуктивних сил через виконання функцій соціальною, інституціональною, виробничою та ринковою підсистемами.

Система інфраструктурного забезпечення регіону є просторово окресленою сукупністю об'єктів і форм економічної діяльності, які гармонізують процеси

суспільного виробництва і споживання та створюють сприятливі умови для життєдіяльності населення [2, с. 8].

Представлені підходи сучасних авторів досить широко характеризують сутність дефініції «інфраструктура регіону», проте з позиції інвестиційного розвитку та акумулювання фінансових ресурсів сучасна регіональна інфраструктура повинна ґрунтуватись на умовах створення сприятливого інвестиційного клімату та середовища; збалансування загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів з визначенням пріоритетних напрямів регіонального розвитку, тобто напрямів соціально-економічної політики, що найбільшою мірою сприятимуть досягненню поставлених поточних та довгострокових цілей соціально-економічного розвитку інфраструктури регіону; формування інвестиційного потенціалу регіону й підвищення інвестиційної привабливості шляхом зменшення негативного впливу інвестиційних ризиків, що повною мірою впливатиме на формування валового регіонального продукту.

Фактично інвестиційна привабливість будь-якої країни чи регіону заснована на двох складових: інвестиційному потенціалі та інвестиційному ризику. Інвестиційний потенціал регіону визначається основними макроекономічними характеристиками, насиченістю території факторами виробництва (ресурсно-сировинними, трудовими, фінансовими), розміром та динамікою споживчого попиту населення тощо.

Рівень інвестиційного ризику відображає вірогідність втрати інвестицій чи доходу від них. У тому чи іншому регіоні цей ризик визначається загальноекономічними (тенденції в економічному розвитку регіону), фінансово-валютними (ступінь збалансованості регіонального бюджету чи фінансів підприємств), політичними (розподіл політичних симпатій населення за результатами останніх парламентських виборів, легітимність місцевої влади), законодавчими, соціальними (рівень соціальної напруги), екологічними, кримінальними та іншими чинниками.

Таким чином, рівень інвестиційного розвитку регіону загалом визначається співвідношенням інвестиційного ризику та інвестиційного потенціалу, тобто тим,

наскільки з огляду на наявний стан та перспективи майбутнього розвитку регіону ризику, пов'язані з інвестуванням в даний регіон, компенсуються надходженнями, які на ці інвестиції можна отримати. Інвестиційна привабливість є відносною категорією, яка відображає погляди певної групи інвесторів відносно співвідношення рівня ризику, рівня прибутковості та вартості фінансових ресурсів у тому чи іншому регіоні [3, с. 255–256].

Дефініція «інвестиційна привабливість регіону» визначається також як сукупність багатьох об'єктивних ознак, засобів і обмежень, що зумовлюють можливість залучення інвестицій в регіон. Як зазначає О. Бражко, інвестиційна привабливість у загальному сенсі – це інтегральна характеристика, достатня соціально-економічна, організаційно-правова, морально-психологічна і суспільно-політична зацікавленість суб'єкта інвестиційної діяльності вкладати свої кошти у той або інший об'єкт [34].

Таким чином, інвестиційна привабливість регіону – це сукупна характеристика певного регіонального простору з погляду інвестиційного клімату, аналізу рейтингового місця регіону в економіці країни, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, рівня перспективності розвитку регіону, рівня державної підтримки в регіоні, значимості впливу адміністративних бар'єрів, можливостей залучення фінансових ресурсів, що істотно впливають на формування прибутковості засобів, які вкладаються, та інвестиційних ризиків.

Наведене вище дає змогу зробити висновок про те, що поняття «інвестиційна привабливість» означає наявність таких умов інвестування, які впливають на переваги інвестора у виборі певного об'єкта (регіону) інвестування.

При цьому на інвестиційну привабливість впливають такі фактори:

- політичні, які визначають можливість втрат інвестицій внаслідок дестабілізації ситуації в країні;
- економічні, які визначають сучасний економічний стан розвитку території, рівень фіскального навантаження на певній території, стратегічні можливості регіонального ринку;

- нормативно-правові, які передбачають додержання нормативних законів, підзаконних актів; інфраструктурні, які визначають забезпеченість регіону об'єктами виробничої і соціальної інфраструктури; природоохоронні, які включають інформацію про ступінь забрудненості території;
- демографічні, які досліджують чисельність населення, статевовікову характеристику, зайнятість населення, тривалість життя; природно-кліматичні (географічні), які вивчають економіко-географічне положення регіону, його кліматичні умови, можливість появи надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру тощо.

Корелюючи вищезазначене з властивостями інфраструктури як економічної категорії та тенденціями регіоналізації, можна сказати, що концептуальні положення інфраструктурних трансформацій регіонального простору становлять таке:

- регіональна виробнича інфраструктура виступає як цілісна відкрита система та одночасно підсистема у складі господарського комплексу країни і глобального економічного простору;
- інфраструктурні трансформації покликані підтримати відкритість економіки регіону та забезпечити раціоналізацію його участі у міжрегіональній взаємодії; одним з головних орієнтирів структурних трансформацій та зміни міжгалузевих пропорцій в інфраструктурному обслуговуванні регіонів є обраний євроінтеграційний вектор України;
- стратегічним пріоритетом виступає гармонізація векторів і тенденцій регіонального та інфраструктурного розвитку; забезпечення відповідності інфраструктурних технологій принципам інноваційності та прогресивності розробок і науково-технічних досягнень;
- пріоритетне посилення та гармонізація міжсекторальної взаємодії у регіональній інфраструктурі, розгляд останньої не у вигляді сукупності галузей, а у формі інтегративного утворення [5, с. 79–80].

Отже, проведене дослідження сутності дефініції «інфраструктура регіону», взаємозв'язку «інвестиційна привабливість – інвестиційний потенціал –

інвестиційні ризики» дає змогу сформувати процес управління інвестиційною діяльністю розвитку регіональної інфраструктури за принципом проектного підходу таким чином (рис. 1.3).

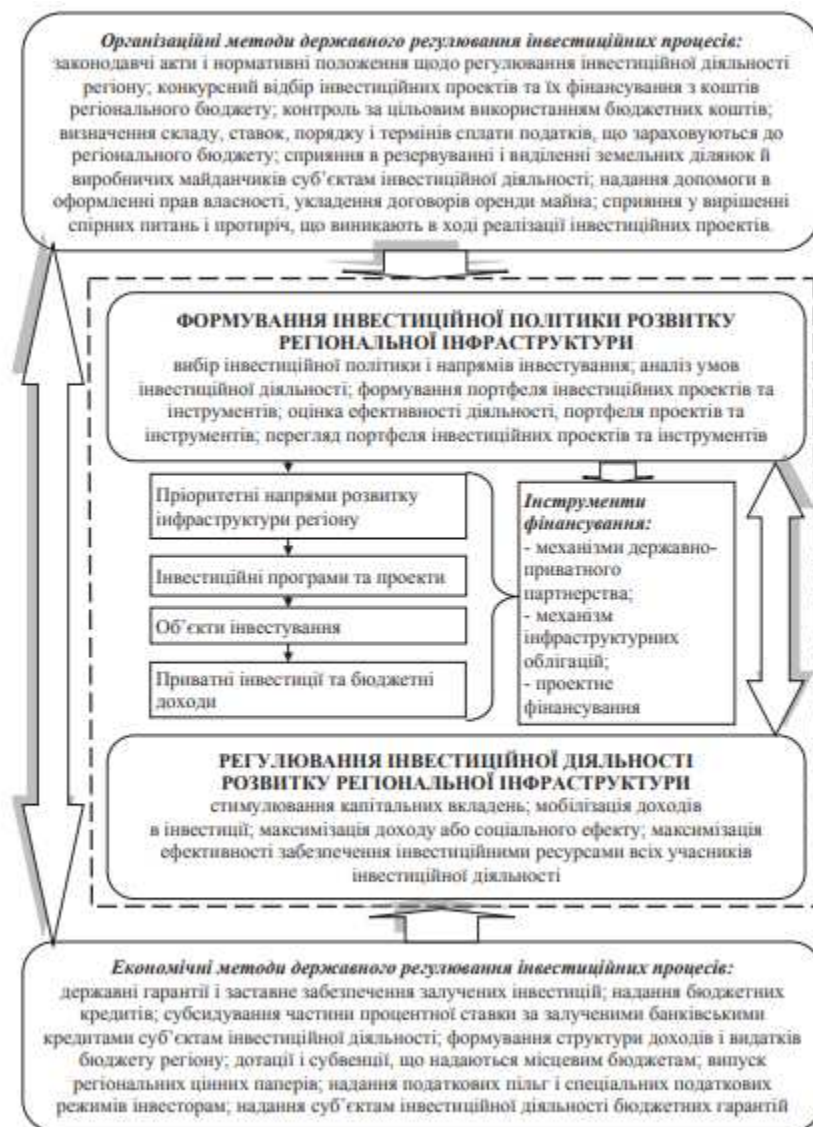

Рис.1.3. Процес управління інвестиційною діяльністю розвитку регіональної інфраструктури

Узагальнений процес управління інвестиційною діяльністю розвитку регіональної інфраструктури повинен ґрунтуватись на чіткості стратегічних інвестиційних цілей і напрямів інвестиційної діяльності за унеможливлення відхилення від них; об'єктивності критеріїв і процедур відбору інвестиційних проектів; орієнтації на кінцевий результат шляхом забезпечення цілісності ланцюга підтримки інвестиційного проекту на усіх етапах його реалізації;

самоокупності без максимізації доходності; приватно-державному партнерстві у фінансуванні регіональних інвестиційних проектів; імплементації механізму регіонального контролю і нагляду; прозорості та постійному моніторингу інвестиційної діяльності; гнучкості використовуваних засобів підтримки.

Окрім цього, розвиток та стимулювання інвестиційної привабливості (потенціалу) регіонів необхідно здійснювати за допомогою багатовекторної та комплексної політики, зокрема в таких напрямках: прогнозування економічних, соціальних, політичних, технологічних умов; аналізування ступеня впливу найважливіших тенденцій та оцінки нестабільності в цьому регіоні; аналізування факторів, що визначають попит, і оцінювання можливих змін в наявних тенденціях попиту

Таким чином, ефективність управління інвестиційним розвитком сучасної регіональної інфраструктури забезпечується за рахунок орієнтації реалізованої інвестиційної політики на досягнення стратегічних цілей програм та проектів регіону. Чітко визначаючи цілі, результати та вигоди інвестиційних проектів, а також враховуючи взаємозв'язок «інвестиційна привабливість – інвестиційний потенціал – інвестиційні ризики», регіональні органи самоврядування та потенційні інвестори зможуть визначати й реалізовувати пріоритетні напрями розвитку інфраструктури регіону, що найбільшою мірою сприятимуть досягненню поставлених поточних та довгострокових цілей соціально-економічного розвитку інфраструктури регіону і при цьому визначатимуть шляхи ефективного формування валового регіонального продукту.

Отже, застосування регіональними інститутами наведеного підходу в управлінні інвестиційною діяльністю регіону сприятиме досягненню підвищення обґрунтованості інвестиційного планування; зниженню інвестиційних ризиків; максимізації ефективності забезпечення інвестиційними ресурсами всіх учасників інвестиційної діяльності регіону; створенню бази, яка б забезпечувала гарантії іноземним інвестиціям; формуванню позитивного та сприятливого іміджу регіонів у сфері розвитку інфраструктури; створенню сприятливого інвестиційного клімату; гарантуванню недоторканості інвестицій та прав

власності для інвесторів; сприянню припливу капітальних інвестицій не тільки у реконструкцію, але й будівництво, створення сучасних виробничих та соціальних комплексів. При цьому стратегічним завданням управління інвестиційним розвитком сучасної регіональної інфраструктури є створення системних і комплексних передумов для розвитку інвестиційного потенціалу регіону та підвищення його інвестиційної привабливості як одного із пріоритетних напрямів для соціально-економічного зростання регіону та наповнення бюджетів всіх рівнів.

Ступінь інвестиційної привабливості інфраструктури регіону є визначальною умовою активної інвестиційної діяльності й ефективного соціально-економічного розвитку регіональної економіки, а також результативністю функціонування регіонального відтворювального комплексу та інтенсивності залучення ресурсів. Досліджені та проаналізовані особливості інвестиційного розвитку сучасної регіональної інфраструктури будуть покладені в основу майбутніх наукових досліджень щодо розроблення методів та інструментів зниження регіональних інвестиційних ризиків та підвищення інвестиційної привабливості інфраструктури регіону.

1.3. Аспекти удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону

Важливим напрямом удосконалення регіонального інвестиційного розвитку регіону є покращення інвестиційного інфраструктури регіону.

Вагомим чинником соціально-економічного розвитку регіону є наявність розвиненої інвестиційної інфраструктури, що створює умови для здійснення інвестиційної діяльності на регіональному ринку, сприяння залученню додаткового капіталу, акумулювання фінансових ресурсів для подальшого розміщення серед потенційних споживачів інвестицій, а також зниження ризиків та трансакційних витрат. Розвинена інвестиційна інфраструктура сприяє реалізуванню потенційних можливостей інвесторів та забезпечує життєздатність

інвестиційного процесу в цілому, що відповідним чином впливає на конкурентоздатність регіонів, реалізацію економічних цілей регіонального розвитку, зокрема здійснення структурної перебудови економіки, розвиток підприємництва, зміцнення економічної інтеграції регіонів з використанням переваг територіального поділу та кооперації праці.

У сучасних умовах інвестиційна інфраструктура характеризується низькою інвестиційною активністю, неефективним використанням капітальних видатків державного та регіональних бюджетів, що безпосередньо пов'язано з недосконалістю державної інвестиційної політики, значними прогалинами в чинному законодавстві, неналежним інституційним забезпеченням інвестиційного ринку. У цьому зв'язку дослідження питань активізації соціально-економічного розвитку регіональної економіки, завдяки, запровадженню механізмів розвитку інвестиційної інфраструктури та їх удосконалення набувають актуальності на теоретичному та практичному рівнях.

Інфраструктура як складова інвестиційного процесу була досліджена у різноманітних наукових працях вітчизняних і закордонних вчених, проте в умовах сьогодення дана економічна категорія залишається однією з найменш розвинутих сторін національної інвестиційної системи. Провівши аналізування наукових напрацювань слід відзначити, що функціонування інвестиційної інфраструктури не розглядалося ґрунтовно, адже нечітко сформовані завдання та структурні елементи, не визначено засади формування структурних елементів інвестиційної інфраструктури з відповідною державною політикою регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону.

Інфраструктура ринку інвестицій – досить багатогранне поняття та є продуктом розвитку інвестиційної системи в цілому, що сприяє послідовному реалізуванню функцій інвестування, коли інфраструктурні ланки, виконуючи обслуговуючі функції, забезпечують суб'єктно-об'єктні взаємозв'язки в інвестиційному процесі. Зокрема, Бланк І.А. використовує поняття інвестиційної інфраструктури, що включає найбільш важливі галузі економіки, установи і

засоби, що безпосередньо забезпечують процес безперебійного здійснення інвестицій [23, с. 70].

Комашенко Т. А. визначає інвестиційну інфраструктуру як елемент ринкової системи, яка є «фундаментом» подальшої розбудови ринку інвестицій та являє собою цілісну інституціональну, організаційну, фінансову, інформаційно-комунікаційну, кредитно-страхову систему щодо створення умов для здійснення інвестиційної діяльності та надання послуг стосовно реалізації інвестицій на всіх сегментах інвестиційного ринку, яка формується під домінуючим впливом механізмів державного управління [122, с. 18].

Подерня-Масюк Ю.А. під інвестиційною інфраструктурою регіону пропонує розуміти систему спеціалізованих інвестиційних інститутів основного та допоміжного призначення та їх територіально організованих мереж, функціонування яких спрямоване на створення умов для фінансових, матеріальних та інтелектуальних вкладень інвесторів з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону. При цьому визначення інвестиційної інфраструктури автор представляє як сукупність організацій, установ, посередників, діяльність яких спрямована на забезпечення умов для вкладень (фінансових, матеріальних, інтелектуальних) потенційних інвесторів у розвиток окремих галузей, виробництв, регіональних господарських систем з метою забезпечення економічної рівноваги та охорони довкілля, примноження матеріального та соціально значимого багатства у майбутньому не тільки інвесторів, а й всього населення [224, с. 20-22].

З системних позицій інвестиційна інфраструктура є елементом більш широких фінансової та ринкової інфраструктури, яка впорядковує всю множину розрізнених інвестиційних процесів і забезпечує найбільшу ефективність взаємозв'язків і взаємодії економічних суб'єктів у інвестиційних відносинах. Відповідно вона є необхідним і невід'ємним атрибутом інвестиційного ринку і не може зводитися до простої сукупності інвестиційних інститутів на певній території. В широкому розумінні інвестиційна інфраструктура розкривається через систему механізмів, правил і норм інвестування, а також інвестиційних

відносин, націлених на максимізацію ефективності реалізації і керованості інвестиційного процесу, в тому числі за рахунок включення в нього посередницьких інститутів [20, с. 80-82].

Пілевич Д.С. визначає інвестиційну інфраструктуру як сукупність організацій, установ, посередників, що обслуговують і забезпечують реалізацію інвестиційних процесів у країні. До таких структур можна віднести комерційні банки, що здійснюють інвестиційну діяльність, інститути спільного інвестування, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, різноманітні рейтингові агентства, які забезпечують інвесторів необхідною інформацією про стан інвестиційного ринку, біржова система з торгівлі цінними паперами, позабіржові системи тощо. Стан інвестиційної інфраструктури є одним з чинників, що формує інвестиційний клімат країни, тобто інвестиційна інфраструктура є складовою підсистемою інвестиційного клімату країни [219, с. 51].

Слід відмітити, що більшість науковців вважають, що інвестиційна інфраструктура є складовою системи загальної ринкової чи фінансової інфраструктури, які в свою чергу є визначальним чинником забезпечення ефективного розвитку економіки держави, загалом, та виробничої сфери, зокрема й їх розвиток впливає на інвестиційну привабливість регіонів, темпи розвитку суспільного виробництва. При цьому, деякі з дослідників спробували виділити ринкову інфраструктуру і інвестиційну як окремі елементи, що дуже пов'язані між собою та доповнюють одна одну.

На основі аналізу підходів вітчизняних і зарубіжних учених до тлумачення категорії «інвестиційна інфраструктура» та дослідження змісту поняття, запропоновано власне визначення: інвестиційна інфраструктура регіону - це організаційно-технічна, матеріальна, фінансово-кредитна, інформаційна та інвестиційно-консультативна системи регіону, що сприяють ефективному формуванню, розподілу реальних інвестицій та надання послуг, взаємодію виробників та споживачів фінансових послуг за правилами, визначеними державою та її регуляторними органами для розвитку регіональної інвестиційної діяльності й комерціалізації інвестиційного процесу.

Формування інвестиційної інфраструктури регіонів набуває особливого значення, яке обумовлено негативними тенденціями територіального розвитку і необхідністю всебічного використання регіональних чинників для досягнення загальних стратегічних цілей. Механізми, що функціонують на регіональних інвестиційних ринках, зазнають ґрунтовної критики через існуючу негативну тенденцію щорічного зменшення обсягів інвестицій, в тому числі скорочення обсягів іноземного інвестування та низької віддачі капіталовкладень, які здійснюються за рахунок різних джерел фінансування. Модифікуються функції учасників інвестиційного процесу, зазнають змін принципи їхніх економічних взаємовідносин, виникає нова інфраструктура ринку. В сучасних умовах інвестиційна інфраструктура регіону повинна виступати важливим засобом забезпечення умов виходу з фінансово-економічної кризи, зростання науково-технічного прогресу, підвищення якісних показників господарської діяльності на мікро-, мезо- і макрорівнях.

В дослідженнях інвестиційної інфраструктури регіону важливе місце належить правильному визначенню її системних елементів (рис. 1.4). При цьому основна підсистема регіональної інвестиційної інфраструктури становить домінуючу роль у процесі формування структурних елементів даної інфраструктури, оскільки забезпечує:

1) кредитування, яке засноване на інвестиційних цілях - набір благ та цінностей, які вкладаються в підприємницьку діяльність з метою одержання доходу та соціального ефекту у майбутньому;

2) придбання цінних паперів - виділення частки коштів, які спрямовуються на покупку цінних паперів.

Таким чином, основна підсистема регіональної інвестиційної інфраструктури здійснює формування збалансованих кредитного та інвестиційного портфелів в економічному просторі регіону.

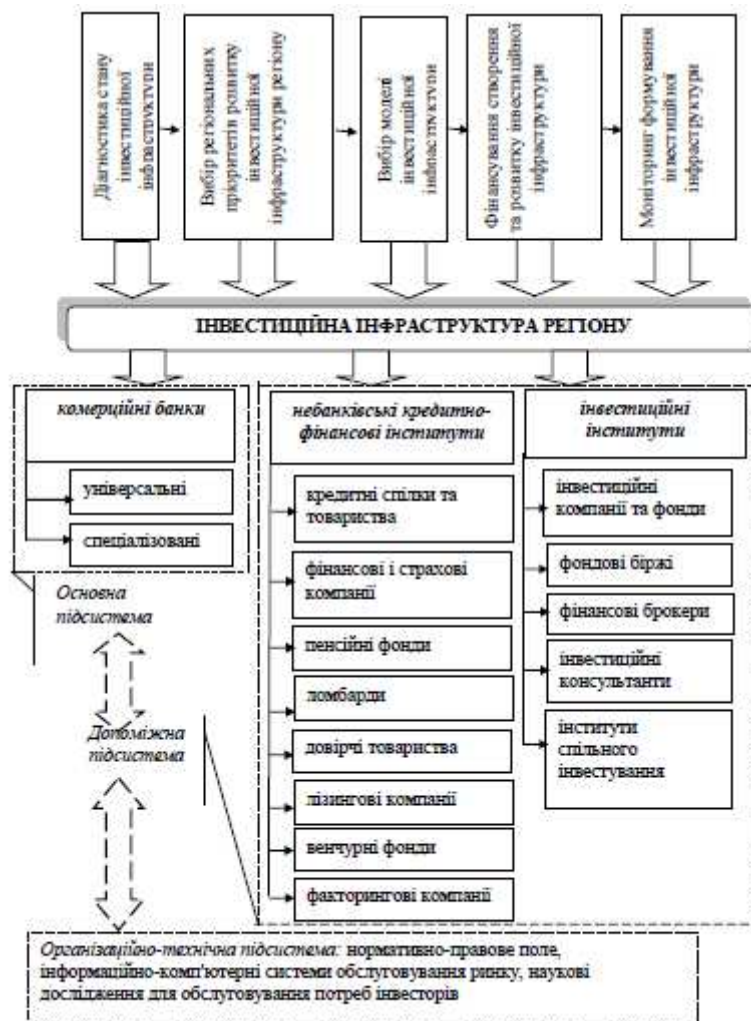

Рис.1.4. Системні елементи інвестиційної інфраструктури регіону

В сучасних умовах слід проводити чіткі заходи щодо активізації формування та розвитку основної підсистеми регіональної інвестиційної інфраструктури в напрямках злагодженої співпраці регіональної влади, фінансових посередників та підприємств, зокрема шляхом: удосконалення ринкової інфраструктури регіону та забезпечення її надійного й ефективного функціонування; удосконалення механізмів державного регулювання, нагляду на фондовому ринку та захисту прав інвесторів.

Інститути інвестиційної інфраструктури відповідно до її внутрішньої сегментації становлять: традиційні інфраструктурні інститути інвестиційного ринку; інфраструктурні інститути ринку об'єктів фінансових та реальних

інвестицій; інфраструктурні інститути ринку об'єктів інноваційних та інтелектуальних інвестицій.

Окрім цього, інвестиційна інфраструктура становить систему спеціалізованих інвестиційних інститутів основного (інститути банківського типу) та допоміжного (небанківськими інвестиційними інститутами) призначення та їх територіально організованих мереж, функціонування яких спрямоване на створення умов для фінансових, матеріальних та інтелектуальних вкладень інвесторів, з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону. Регіональна інвестиційна інфраструктура регіону як система спеціалізованих інститутів основного та допоміжного призначення та їх територіально організованих мереж, створюються для консолідації активів регіону і оптимального використання його інвестиційного потенціалу.

Функціонування інвестиційної інфраструктури спрямоване на створення умов для цільових фінансових, матеріальних та інтелектуальних вкладень витратного характеру, які здійснюються на обумовлений термін й сприяють збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, підвищенню конкурентоспроможності економіки, залученню і збереженню висококваліфікованого персоналу, отриманню економічного доходу, досягненню соціального ефекту, з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону. Розвинена інвестиційна інфраструктура регіону повинна забезпечувати функціонування всіх сегментів регіонального інвестиційного ринку та обслуговувати потреби суб'єктів ринкових відносин. При цьому, державна політика щодо регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону повинна ґрунтуватись на узгодженості та збалансованості основних інфраструктурних ланок між собою та з іншими елементами ринку, раціоналізації та модернізації інфраструктурних елементів, першочерговості інноваційних заходів (рис. 1.5).

Найбільш послідовна реалізація процесу інвестування досягається в умовах сформованої інвестиційної інфраструктури, яка створює належні умови для

інвестиційної діяльності, зменшує інвестиційні ризики, полегшує залучення додаткових інвестицій, акумулюючи фінансові ресурси.

Рис.1.5. Процес удосконалення державної політики регулювання розвитку інвестиційної інфраструктури регіону

Саме наявність ефективної інфраструктури дозволяє реалізовувати весь інвестиційний цикл. Її подальше формування та розвиток є однією з пріоритетних завдань державної інвестиційної політики [224, с. 20].

В сучасних умовах актуалізується питання в розробленні нової регіональної політики розвитку інвестиційної інфраструктури, спрямованої на створення

привабливого інвестиційного середовища, формування інформаційної системи регіону, забезпечення регіональною інформацією потенційних вітчизняних і зарубіжних інвесторів, підвищення інформованості регіональних емітентів ринку про технології та фінансові інструменти інших регіонів, підвищення інвестиційного потенціалу регіону та значного нарощування обсягів інвестицій.

Пріоритетними напрямками в розробленні нової регіональної політики розвитку інвестиційної інфраструктури повинні також бути зміцнення банківського інвестиційного сектора та сектора державних інвестиційних ресурсів на рівні регіону. Саме високий рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону повинен сприяти: підвищенню соціально-економічної результативності функціонування регіонального відтворювального комплексу, інтенсивності залучення інвестиційних ресурсів та зниженню чинників впливу посткризового періоду на розвиток економіки.

Регіональна інвестиційна інфраструктура регіону як система спеціалізованих інститутів основного та допоміжного призначення та їх територіально організованих мереж створюються для консолідації активів регіону і оптимального використання його інвестиційного потенціалу. Функціонування інвестиційної інфраструктури спрямоване на створення умов для цільових під конкретні об'єкти фінансових матеріальних та інтелектуальних вкладень витратного характеру які здійснюються на обумовлений термін й сприяють збільшенню надходжень до місцевих бюджетів підвищенню конкурентоспроможності економіки залученню і збереженню висококваліфікованого персоналу отриманню економічного доходу досягненню соціального ефекту з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону. На сьогодні існує необхідність в розробці нової регіональної політики розвитку інвестиційної інфраструктури спрямованій на створення привабливого інвестиційного середовища та суттєвого нарощування обсягів інвестицій. Пріоритетними з точки зору розвитку інвестиційної інфраструктури є зміцнення банківського інвестиційного сектора та сектора державних інвестиційних ресурсів. Інвестиційна інфраструктура регіону відіграє визначну роль в системі

комплексного підходу до оцінки ефективності функціонування регіональної економіки. Наслідком високого рівня розвитку інвестиційної інфраструктури території повинне стати підвищення соціально-економічної результативності функціонування регіонального відтворювального комплексу та інтенсивність залучення ресурсів. Головними напрямками державної політики в регіонах повинно бути створення умов для забезпечення розвитку економіки і проведення структурної перебудови виробничої і соціальної сфер [257, с. 111].

Таким чином, інвестиційна інфраструктура регіону як система спеціалізованих інститутів основного, допоміжного й організаційно-технічного призначення та їх територіально організованих мереж створюються для консолідації активів регіону, оптимального використання його інвестиційного потенціалу й взаємоузгодження інтересів усіх учасників інвестиційного процесу регіону на основі ринкових механізмів. Ефективне функціонування інвестиційної інфраструктури регіону сприяє створенню умов для цільового фінансування конкретних інвестиційних проектів, які здійснюються на обумовлений термін й сприяють збільшенню надходжень до місцевих бюджетів, підвищенню конкурентоспроможності регіональної економіки, залученню і збереженню висококваліфікованого персоналу, отриманню економічного доходу, досягненню соціального ефекту з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону.

З урахуванням вищевикладеного основними напрямками державної регіональної економічної політики щодо розвитку інвестиційної інфраструктури регіону повинно бути: децентралізація регіональної економічної політики; забезпечення рівних конкурентних умов в економічній діяльності для всіх суб'єктів господарювання; встановлення чітких стандартів і умов надання державної допомоги; створення умов для міжрегіональної конкуренції по залученню коштів для реалізації інфраструктурних проектів; розвиток регіональної інфраструктури; сприяння пошуку та залученню іноземних та внутрішніх інвесторів; сприяння розвитку регіональних інститутів, форм партнерства влади, бізнесу та громадськості; сприяння розвитку регіональної

фінансової інфраструктури. Для подальшого ефективного і якісного функціонування інвестиційної інфраструктури регіону потрібно вдосконалювати діяльність інфраструктурних елементів і запроваджувати нові інвестиційні інститути та скоординувати їх діяльність в межах єдиної інфраструктурної системи. Інвестиційна інфраструктура регіону визначає основну послідовність практичних дій ринкових суб'єктів та всі аспекти удосконалення інвестиційних процесів, орієнтуючись на просування інвестиційних проектів, формування відповідного менталітету інвестора, сприяння рівномірному розподілу та зменшенню ризиків інвестування, ефективному використанню інвестиційних ресурсів, спрямуванню їх до економічного простору регіону.

Належне функціонування інвестиційної інфраструктури регіону зумовлює необхідність забезпечення механізмів стимулювання регіонального інфраструктурного розвитку, що становить певні способи трансформації господарських взаємовідносин суб'єктів у напрямі узгодження інтересів і вирішення суперечностей, що виникають між ними в процесі господарської діяльності. Структурний аспект даного механізму становить наступні блоки: визначення суб'єктами інтегральної мети, конкретизованої у вигляді «дерева цілей» за сферами і рівнями; реалізацію цілей відповідними методами та інструментами досягнення цілісного інфраструктурного впливу на господарський простір регіону; виявлення необхідних і достатніх джерел інвестиційних та бюджетних надходжень, які дозволяють досягти поставлених цілей і завдань; діагностику і моніторинг результатів просування до цілісного інфраструктурного обслуговування [22, с. 36].

Формальний опис розвитку інвестиційної інфраструктури регіону (рис.1.6) повинен ґрунтуватись на наступних напрямках:

I. Дослідження економічного простору регіону: аналіз соціально-економічного становища; аналіз складових саморозвитку; аналіз конкурентних переваг; аналіз умов децентралізації та державного-приватного партнерства; аналіз регіональної політики розвитку, стратегій, програм і проектів. При цьому, можливими показниками для оцінки є: валовий регіональний випуск; валовий

регіональний продукт (ВРП); валова додана вартість (ВДВ); валовий чистий прибуток регіону; показники рентабельності; ресурсовіддача виробництва ВРП (ВДВ) на умовну одиницю потенціалу регіону, по галузях, по секторах економіки; 41е стимуляторів виробництва товарів і послуг (ВРП, ВДВ) на 1 грн. поточних витрат (оплата праці, споживання матеріалів тощо) всього і по галузях регіону; обсяги експорту-імпорту товарів-послуг; обсяг чистого експорту на душу населення; кількість економічно активних підприємств на 10 000 населення; обсяги промислового виробництва; величина доходів населення; обсяг роздрібного товарообороту на душу населення; обсяг виконаних будівельних робіт тощо.

Слід відмітити, що у науковій літературі не існує єдиного підходу щодо критеріїв визначення соціально-економічного розвитку регіонів. Зокрема, І.О. Абрамова [1, с. 8] визначає соціально-економічний розвиток регіонів за трьома критеріями:

1) граничного рівня відхилення соціально-економічних показників від середніх показників розвитку територій, що визначається як добуток середнього показника розвитку території відповідної групи та коефіцієнта 0,75 – для показників стимуляторів і 1,25 – для 41е стимуляторів;

2) динаміки ВРП як узагальнюючого показника соціально-економічного розвитку регіону;

3) оцінки порогових значень безпеки соціально-економічного розвитку регіону. Використовуються також такі показники соціально-економічного розвитку як: народжуваність та смертність, кількість злочинів, навантаження на одну вакансію та рівень безробіття, забезпечення населення житлом, доходи населення на одну особу.

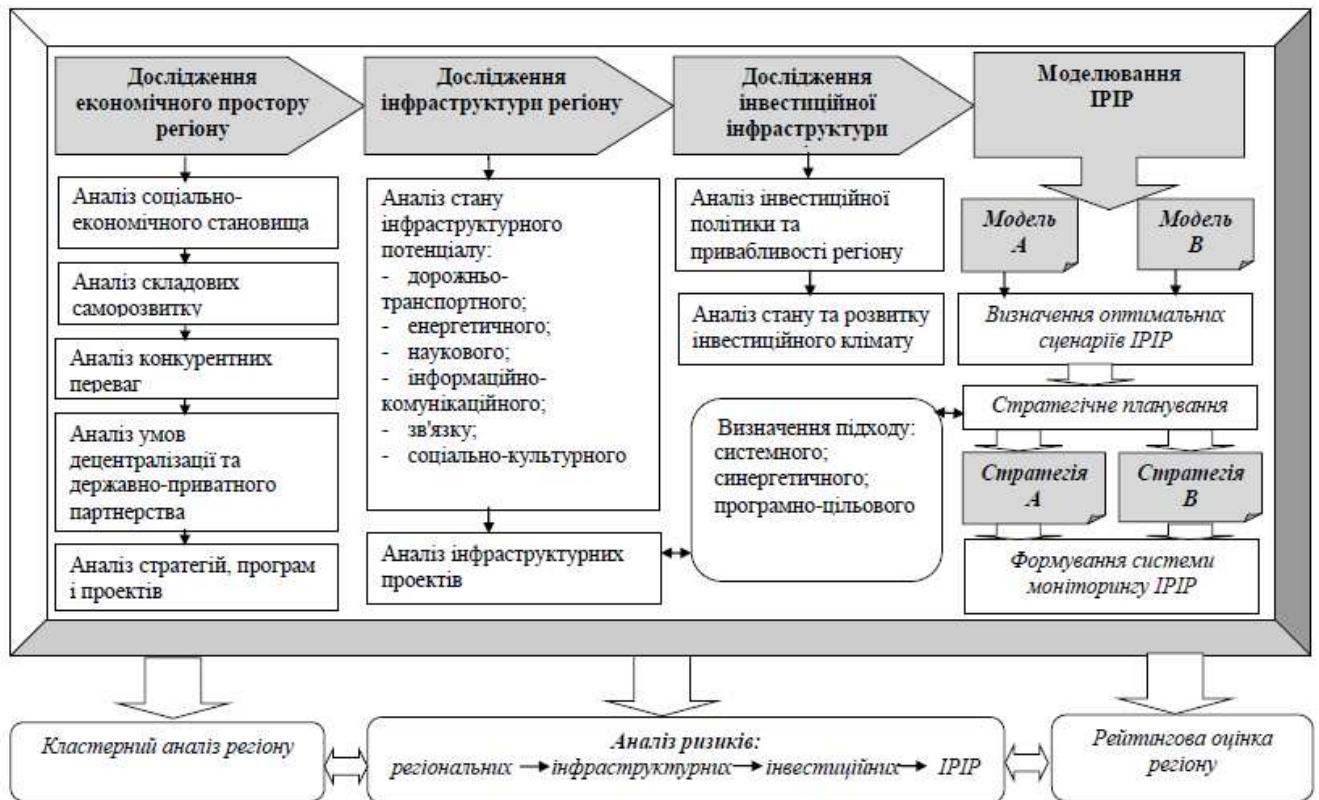

Рис.1.6. Формальний опис процесу розвитку інвестиційної інфраструктури регіону (ІІР)

II. Дослідження інфраструктури регіону повинно передбачати аналіз стану інфраструктурного потенціалу за сферами: дорожньо-транспортної; енергетичної; наукової; інформаційно-комунікаційної; зв'язок; соціально-культурної. При цьому, доцільно визначати рівень забезпеченості регіональних потреб у інфраструктурному обслуговуванні, а також умови і тенденції модернізації інфраструктурного потенціалу з метою інтеграції економіки регіону у глобальний економічний простір на основі інфраструктурної взаємодії.

Необхідно зауважити, що на сьогодні відсутня розроблена методика комплексного оцінювання інфраструктурним забезпеченням регіонів як на рівні Міністерства інфраструктури України, так і на регіональному рівні. Результати економічних досліджень часто ґрунтуються на методології моніторингу інфраструктури, побудованої відповідно до індикаторів, розроблених Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) [196]. Метою дослідження є здійснення регулярного глибокого аналізу реформування шести

ключових секторів інфраструктури: електроенергетики, газо- і водопостачання, телекомунікацій, залізничного транспорту, автомобільних доріг. Доцільно також імплементувати міжнародну практику застосування комплексного показника, що оцінює стан важливої складової інфраструктурного забезпечення – логістичної діяльності. Індекс ефективності логістики (LPI) заснований на всесвітньому опитуванні операторів ринку (глобальних транспортно-експедиторських компаній та експрес-перевізників).

III. Дослідження інвестиційного потенціалу регіону слід спрямовувати у наступних напрямках: аналіз інвестиційної політики та привабливості; аналіз стану та розвитку інвестиційного клімату. При цьому можливими показниками є: обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення, за видами економічної діяльності та за угрупованнями країн; обсяг капітальних інвестицій за видами активів, за джерелами фінансування та за видами економічної діяльності тощо.

IV. Моделювання ІРІР та визначення оптимальних сценаріїв повинно передбачати врахування отриманих результатів проведеного дослідження й аналізу економічного простору регіону, інфраструктурного комплексу, інвестиційного потенціалу регіону із врахуванням факторів ризиків, рейтингування та кластеризації. Кластерний підхід сприяє більш ефективній взаємодії з бізнесом та потенційними інвесторами, враховуючи його стратегічні орієнтири та пріоритети розвитку, дає можливість цілеспрямованого та реального довгострокового планування інвестиційних ресурсів регіону та розвитку територій. Передумовами формування кластерів у регіонах є: організаційні (спільний ринок транспортних послуг, висококваліфіковані кадри, зацікавленість і підтримка з боку органів регіональної влади, скорочення постійних витрат за рахунок ефекту масштабу), фінансово-економічні (фінансування керівного органу за рахунок добровільних внесків учасників, зростання частки на ринку й відповідно доходів та відрахувань до всіх фондів, скорочення постійних витрат за рахунок ефекту масштабу, та ін.), синергетичні (зростання прибутку, покращення якості послуг, гармонізація інтересів перевізників та споживачів, підвищення ефективності використання інвестицій та конкурентоспроможності галузі).

Аналізування ризиків в системі організаційно-економічного механізму ІРІР повинно бути спрямовано за наступними сферами: ризики регіональні; ризики інфраструктурні; ризики інвестиційні.

У системі організаційно-економічного механізму ІРІР важливим етапом є рейтингова оцінка інвестиційної привабливості регіонів України, що повинно ґрунтуватись на визначенні: інвестиційного потенціалу, тобто частка регіону на інвестиційному ринку України; інвестиційних ризиків, тобто співмірність та масштабність соціально-економічних проблем регіону. Слід також відмітити, що інформаційна доступність, сформованість регіональних інвестиційних проектів та активність позицій регіональної влади, значним чином впливає на конкурентні переваги регіонів й на ефективність формування рейтингів інвестиційної привабливості регіонів.

Від так державна інвестиційна політика повинна бути різноспрямованою і становити [202, с. 7]: державну законодавчу базу в галузі інвестиційної діяльності; адміністративний режим регіонів України; вибір пріоритетних напрямків для фінансування з державного та місцевого бюджету; надання податкових та інших пільг підприємницьким структурам для реалізації конкурентних переваг території; вибір та обґрунтування інвестиційних проектів на конкурсній основі з урахуванням реалізації конкурентних переваг держави та її регіонів; вибір учасників для реалізації інвестиційних проектів держави та регіонів; розрахунок необхідного обсягу інвестицій, джерел їх покриття і порядок фінансування; PR кампанія інвестиційних можливостей у регіонах України, взаємодії з інвесторами, створення інформаційного банку даних; моніторинг інвестиційної діяльності.

Таким чином, досліджені теоретико-методологічні засади організаційно-економічного механізму інвестиційного розвитку інфраструктури регіонів України дозволили сформулювати основні напрямки, що в композиції становлять дослідження економічного простору регіону, інфраструктури та інвестиційного потенціалу. Ґрунтовний аналіз виокремлених напрямків дослідження дозволяє здійснювати ефективне моделювання ІРІР, стратегічне планування регіональних

інфраструктурних проектів та програм соціально-економічного розвитку регіонів, формування сценаріїв їх ефективної імплементації. При цьому, надзвичайно важливим аспектом у системі організаційно-економічного механізму інвестиційного розвитку інфраструктури регіонів України залишається створення системи моніторингу із комплексним аналізуванням фінансово-економічних показників, кількістю реалізованих проектів та програм, оцінкою змін кон'юнктури суб'єктів регіону, виокремленням відхилень та причин їх виникнення тощо.

У той же час варто відмітити, що розвиток інфраструктури регіонів тісно пов'язаний з формуванням та використанням інформаційних продуктів, з можливістю отримати достовірну інформацію про тенденції розвитку економічного простору регіону, її галузей, окремих підприємств чи інфраструктурних об'єктів, і саме це є одним із найважливіших елементів вибору напрямку інвестування. Недостатній рівень наукового обґрунтування та вирішення проблеми визначення впливу інформаційного забезпечення іноземних та вітчизняних інвесторів на стан інвестиційної привабливості об'єктів інвестування інфраструктури регіонів зумовлюють необхідність дослідження саме інформаційної складової.

Інформаційна політика може бути використана в якості ефективного інструмента забезпечення соціально-економічного розвитку території загалом та інфраструктури регіонів зокрема. Інформаційне забезпечення інвестиційної політики у регіонах України має декілька цілей, зокрема: формування сприятливого інвестиційного іміджу регіону; сприяння підвищенню привабливості інвестування в економіку регіону; створення і підтримка режиму інформаційної відкритості; забезпечення всіх учасників інвестиційної діяльності необхідним обсягом інформації тощо.

На сучасному етапі ефективне інвестиційне забезпечення розвитку інфраструктури регіонів України ґрунтується на формуванні інвестиційних карт й паспортів міст та районів областей, в яких зазначено їх основні напрями розвитку. Проте існує необхідність належного інформаційного забезпечення зокрема

іноземних інвесторів щодо можливостей інвестування саме у інфраструктурні проекти конкретного регіону.

Узагальнено інвестиційна карта - це відображення інвестиційного потенціалу регіонів, що дає змогу оцінити інвестиційний потенціал регіону, оглянути наявність вже існуючої інвестиційної інфраструктури або вільної площі під нові об'єкти, а також дає змогу, ознайомитися з конкурентними перевагами всіх регіонів країни [259].

Інвестиційний паспорт - документ з інформацією про регіон, здатний зацікавити потенційного інвестора та спонукати його до дії. Основними вимогами до інвестиційного паспорта є: чітка структуризація наведеної інформації, яка повинна відповідати потребам потенційних інвесторів; достатня для оцінки комерційної ефективності глибина розкриття інформації про конкретні інвестиційні проекти, бізнес пропозиції, об'єкти інвестицій; наочність представленої інформації, її конкретність та лаконічність; існування електронного варіанта в інформаційній мережі Internet для швидкого вільного доступу потенційного інвестора до найновіших інвестиційних пропозицій.

Слід відмітити, що для ефективного функціонування системи управління інфраструктурою регіону (на рівні держави та регіону) й приватних інвесторів необхідна саме економічна інформація, тобто сукупність даних, що відображають стан виробничо-господарської й фінансової діяльності різних інфраструктурних об'єктів регіону. На сучасному етапі розвитку інфраструктури регіонів зберігаються тенденції слабого інформаційного забезпечення, що зумовлює неопрацьованість багатьох рішень системою управління інфраструктурою регіону. Збільшуються трансакційні витрати пов'язані зі збором і обробкою інформації, проведенням переговорів і прийняттям рішень, контролем й правовим захистом виконання договорів партнерства. В кожному з регіонів потрібна підготовка комплексної інформації про потенційні інфраструктурні проекти та дані по економічній ситуації в регіоні. Особливість роботи з подібною інформацією визначається тим, що вона достатньо велика за обсягом із невеликим терміном використання.

Інформаційна складова в системі інвестиційного забезпечення розвитку інфраструктури регіонів повинна надавати інвестору уявлення про інвестиційний потенціал регіону і його складові: ресурсно-сировинну, трудову, виробничу, інноваційну, інституціональну, інфраструктурну, фінансову, споживчу. На основі даної пошукової, отриманої із різних джерел інформації інвестор також повинен зробити висновки про існуючі в регіонах ризики: економічний, фінансовий, політичний, соціальний, екологічний, кримінальний, законодавчий. Слід відмітити, що в інвестиційних регіональних процесах потенційні інвестори є єдиним одержувачем, або реципієнтом інформації, а органи державного управління єдиним інформаційним донором. В процесі здійснення інвестиційної діяльності на регіональному рівні виникає і функціонує декілька взаємоспямованих інформаційних течій, зокрема: інформація, необхідна органам державного і регіонального управління для вироблення державної і регіональної інвестиційної політики; інформація, потрібна інвестору від органів державного або регіонального управління для прийняття рішення про інвестування в регіоні; інформація, яка необхідна органам державного і регіонального управління від інвестора; інформація, яка необхідна громадськості від інвестора і органів державного і регіонального управління; інформація, яка необхідна органам державного та регіонального управління і інвесторам від громадськості; інформація від інвестора і органів державного та регіонального управління, яка необхідна бізнес-спільнотам; інформація, яка необхідна органам державного та регіонального управління і інвесторам від бізнес-спільнот; інформація, яка потрібна бізнес-спільникам від органів державного та регіонального управління про нові інвестиційні проекти, заплановані для реалізації на території регіону.

Таким чином, доцільно виокремити наступні завдання інформаційної політики в системі інвестиційного забезпечення розвитку інфраструктури регіонів, а саме: формування ефективного, прозорого інформаційного середовища в регіоні, яке б забезпечувало всіх зацікавлених суб'єктів актуальною, чіткою та повною інформацією щодо інфраструктурних проектів та їх ефективності;

розвиток нової ментальності в усіх суб'єктів економічних відносин щодо питань експлуатації інфраструктурних об'єктів.

З огляду на це перспективним напрямом регіональної політики у сфері інвестиційного забезпечення інфраструктурного розвитку регіонів є створення спеціального інформаційного простору, націленого на комплексне розв'язання проблем доступу, опрацювання та використання інформації з інфраструктурних питань для населення, підприємств, бюджетних організацій і потенційних інвесторів. При цьому, заходи з розбудови інформаційного простору повинні бути максимально скоординованими та ефективними. Поліпшення управління процесами формування регіональної інвестиційної політики у сфері інфраструктурного розвитку регіонів можна здійснювати у напрямі розроблення та впровадження відповідних регіональних інформаційно-аналітичних систем, які б постачали необхідною інформацією територіальну громаду, інвесторів, що зумовлює необхідність створення належних організаційних умов для виконання плану впровадження такої системи. Отже, напрями інформаційної політики, що сприятимуть інвестиційному забезпеченню розвитку інфраструктури регіонів можуть бути спрямовані на: розроблення заходів щодо інформаційного супроводу інвесторів; системному моніторингу та аналізі ефективності проведеної промоційної роботи; імплементації комплексу системних маркетингових досліджень, спрямованих на оцінку проведених промоційних заходів з питань інфраструктурного розвитку серед територіальної громади та отриманих позитивних результатів.

Висновки до розділу

В результаті розгляду теоретичних аспектів регулювання інвестиційного розвитку регіону визначено сутність відповідного розвитку та відповідні чинники впливу, а також уточнено аспекти удосконалення регулювання регіонального інвестиційного розвитку.

Визначено, що важливість залучення інвестицій до економічного обігу регіону обумовлено системою якісних та позитивних ефектів, які вони створюють як для окремих галузей регіонального господарства, так і для економіки країни загалом. Надзвичайно важливими стають питання формування ефективної інвестиційної політики, яка б сприяла залученню необхідних обсягів інвестицій, котрі забезпечували б економічне зростання в регіонах. Стан регіональної інвестиційної інфраструктури є одним з чинників, що формує інвестиційний клімат регіону, тобто інвестиційна інфраструктура є складовою підсистемою його інвестиційного клімату.

Уточнено співвідношення між поняттями «інвестиційна політика», «інвестиційна діяльність», «інвестиційний клімат», «інвестиційний потенціал», «інвестиційна інфраструктура», а також складові інвестиційної політики. Регіональна інвестиційна політика – частина державної інвестиційної політики, суть якої полягає у створенні сприятливих умов для активізації економічного розвитку окремих регіонів країни. Регіональна інвестиційна політика повинна використовуватися державою, насамперед, для активізації інвестиційних процесів у депресивних регіонах країни з метою стимулювання економічного розвитку цих територій.

Як важливі чинники інвестиційного розвитку регіону визначено регіональну інвестиційну політику та інвестиційну інфраструктуру.

Розвиток регіональної інфраструктури має свої особливості, що впливають зі зростаючої ролі регіону в господарському розвитку, ступеня його економічної самостійності, забезпеченості цієї самостійності нормативно-правовою, матеріальною, фінансовою та кадровою базою. Кожний регіон є складовою частиною єдиного господарського комплексу країни, саме тому заходи щодо розвитку регіонального господарства, його структури мають співвідноситися з роллю, яку відіграють регіони в єдиному господарському процесі. Становлення сучасної регіональної інфраструктури, яка відповідає вимогам ринку, є одним з ключових моментів соціально-економічного розвитку регіонів.

Узагальнений процес управління інвестиційною діяльністю розвитку регіональної інфраструктури повинен ґрунтуватись на чіткості стратегічних інвестиційних цілей і напрямів інвестиційної діяльності за унеможливлення відхилення від них; об'єктивності критеріїв і процедур відбору інвестиційних проектів; орієнтації на кінцевий результат шляхом забезпечення цілісності ланцюга підтримки інвестиційного проекту на усіх етапах його реалізації; самоокупності без максимізації доходності; приватно-державному партнерстві у фінансуванні регіональних інвестиційних проектів; імплементації механізму регіонального контролю і нагляду; прозорості та постійному моніторингу інвестиційної діяльності; гнучкості використовуваних засобів підтримки.

Як важливий напрям удосконалення регіонального інвестиційного розвитку регіону уточнено покращення інвестиційного інфраструктури регіону. Перспективним напрямом регіональної політики у сфері інвестиційного забезпечення інфраструктурного розвитку регіонів є створення спеціального інформаційного простору, націленого на комплексне розв'язання проблем доступу, опрацювання та використання інформації з інфраструктурних питань для населення, підприємств, бюджетних організацій і потенційних інвесторів.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

2.1. Загальний аналіз інвестиційного розвитку регіонів країни

Згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року процес формування та реалізації державної політики регіонального розвитку повинен базуватися на засадах запровадження системи постійного моніторингу, аналізу та оцінки екзогенних (зовнішніх) та ендогенних (внутрішніх) факторів впливу на регіональний розвиток. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385, фіксує проблему нерозвинутості соціальної та виробничої регіональної інфраструктури, яка визначається як одна з пріоритетних до вирішення у сфері державної політики регіонального розвитку [30].

Слід відмітити, що методологія оцінки рівня інфраструктурного забезпечення має на меті визначити її сутнісні характеристики, склад та динаміку функціонування, що зумовлює необхідність використання сукупності показників виробничої та соціальної інфраструктури [35].

У сучасній економіці широко використовується методологія моніторингу інфраструктури, розраховано відповідно до індикаторів інфраструктури, розроблених Європейським банком реконструкції та розвитку. Метою даного дослідження є надання регулярного глибокого аналізу реформування шести ключових секторів інфраструктури: електроенергетики, газу, водопостачання, телекомунікацій, залізничного транспорту, автомобільних доріг. В Україні розроблено адаптований до вітчизняних умов моніторинг інфраструктури, який готується Інститутом Економічних Досліджень та Політичних Консультацій, який оцінює стан та динаміку процесу реформ [66].

Індикатори інфраструктури національної економіки є найважливішими показниками, що ілюструють рівень її інфраструктурного розвитку. За ними можна дослідити основні тенденції та динаміку розвитку інфраструктури. Саме індикатори відображають зміни на рівні розвитку її функціональних підрозділів.

На основі системи індикаторів можна сформувати систему моніторингу розвитку інфраструктури як на глобальному, національному, так і на регіональному рівні, що дасть змогу своєчасно виявити існуючі диспропорції [71, с. 12]. Моніторинг індикаторів має виключно важливе значення в умовах економічної кризи, соціально-політичної нестабільності та напруженості у суспільстві, підвищеної динамічності показників, що характеризують ці процеси [70, с. 15].

Зокрема, згідно даних аналітичного дослідження інфраструктури регіонів України [15] для визначення рівня інфраструктури пропонується використання наступних показників:

1) Виробнича інфраструктура: транспортна складова; складова зв'язку; природоохоронна (екологічна) складова; рекреаційна складова.

2) Соціальна інфраструктура: складова житлово-комунального господарства; освітня складова; медична складова; складова соціального забезпечення; культурна складова.

При цьому було досліджено стан таких дев'яти підсистем: транспортної (7 показників); зв'язку (6 показників); екологічної (2 показника); рекреаційної (6 показників); житлово-комунального господарства (3 показника); освіти (10 показників); медичної (4 показника); соціального забезпечення (5 показників); культурної (6 показників). Необхідно відзначити, що у дослідженні, при оцінці інфраструктури в регіонах, показники підсистем відрізнялися. Деякі дані були наведені за попередні роки від 2013 року. Інколи показники порівнювалися із минулими роками.

Зокрема, при аналізуванні розвитку й інвестування інфраструктури регіонів України (обрано Західні регіони: Львівська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька та Івано-Франківська області), а також оцінці характеру впливу показників інвестиційної діяльності на параметри соціального та економічного розвитку регіонів, на основі статистичної інформації [31; 32] було встановлено таке:

- В цілому спостерігається відносна стабільність в розвитку інфраструктури Львівської області з незначними позитивними зрушеннями в сфері зв'язку,

житлового будівництва, туристично-рекреаційної інфраструктури і культури. Ключовими проблемами залишається незадовільний рівень інфраструктурного забезпечення сільських територій, що проявляється у критичному стані доріг, відсутності систем водопостачання та водовідведення, низьких показниках забезпечення об'єктами соціальної інфраструктури (у першу чергу – брак дошкільних навчальних закладів). Незадовільним є транспортно-експлуатаційний стан частини автомобільних доріг та недостатній рівень забезпечення інформаційно-комунікаційною інфраструктурою, насамперед у сільській місцевості. Незважаючи на відносно стабільну у порівнянні з іншими регіонами України ситуацію щодо стану довкілля, в області потребують вирішення екологічні проблеми із забруднення атмосферного повітря та водних ресурсів, неналежним поводженням та накопиченням побутових і промислових відходів, порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму річок області, підтоплення територій.

- Рівень розвитку інфраструктури Івано-Франківської області за 2019 рік є низьким. Це свідчить про певні проблеми управління розвитком інфраструктури на місцевому рівні. Розвиток інфраструктури Івано-Франківщини повинен охоплювати специфіку регіонального планування, особливості соціально-економічного розвитку та бути спрямованим на вирішення нагальних проблем. Дослідження рівня інфраструктурного розвитку Івано-Франківської області показало, що інтенсивнішого покращення потребують сфери житлово-комунального господарства, підсистема транспорту та складова зв'язку, освітньої та медичної складової.

- Практично по усім інтегральним індексам показники Тернопільської області є вищими ніж відповідні середні показники по Україні, а показник індексу розвитку складової житлово-комунального господарства по Тернопільській області більш ніж у два рази перевищує середній показник по державі. Нижче у таблиці подано порівняльну інформацію показників індексів розвитку інфраструктури Тернопільської області з відповідними показниками в середньому по Україні. За результатами проведеного дослідження, рівень індексу розвитку

інфраструктури Тернопільської області становить 1,22756. За результатами аналізу даних 2018-2020 років, Тернопільщина посіла 2 місце за рівнем розвитку інфраструктури серед усіх областей України.

- На підставі описаних показників визначено інтегральний індекс розвитку інфраструктури Закарпатської області, який становить 1,01799 і є низьким. Характерно, що з складових розвитку інфраструктури високий індекс розвитку є лише у складовій зв'язку, а середній - складової ЖКГ. Решта складових характеризуються низьким рівнем розвитку. Проаналізувавши отримані результати можна відзначити, що переважно розвиток інфраструктури практично не відбувається, або проходить дуже повільно. Для ефективного використання транзитного потенціалу області необхідно привести якість ключових автомобільних доріг області до належного рівня, особливо, за напрямками міжнародних та національних транспортних коридорів, що дозволить суттєво збільшити вантажообіг в регіоні. Перспективним виглядає анонсоване будівництво автомагістралі Долина - Міжгір'я, яке дозволить значно активізувати вантажні та пасажирські перевезення в даному напрямку. Завершення робіт і своєчасний запуск другого Бескидського тунелю дозволить збільшити обсяг пасажирських та вантажних залізничних перевезень. Окремим пунктом слід зазначити відновлення роботи аеропорту «Ужгород».

- Динаміка розвитку інфраструктури Чернівецької області у відповідності до запропонованої методики є однією з найвищих по Україні — у загальному рейтингу Чернівецька область посіла 3 місце. Таке місце Чернівецької області забезпечило 14,87% зростання розрахованого індексу, в той час як в середньому по Україні відбулось зростання на 6,15%. Перше та друге місце займають відповідно Кіровоградська область з 24,28% зростання та Тернопільська область — з 22,76%. Хоча з інтегрованим індексом динаміки інфраструктури 1,149 Чернівецька область і вийшла на 3 місце в Україні, проте деякі складові вимагають пильної уваги. Зокрема, такої уваги вимагає транспортна складова. Чернівецька область є прикордонним регіоном, має транзитний потенціал, добре

забезпечена транспортною інфраструктурою на душу населення, проте стан транспортної інфраструктури не відповідає потребам області.

Оцінка визначення рівня розвитку інфраструктури Західних регіонів України за дев'ятьма видами (транспортна; зв'язку; екологічної; рекреаційної; житлово-комунального господарства; освіти; медичної; соціального забезпечення; культурної) на основі даних [15] представлено на рис. 2.1.

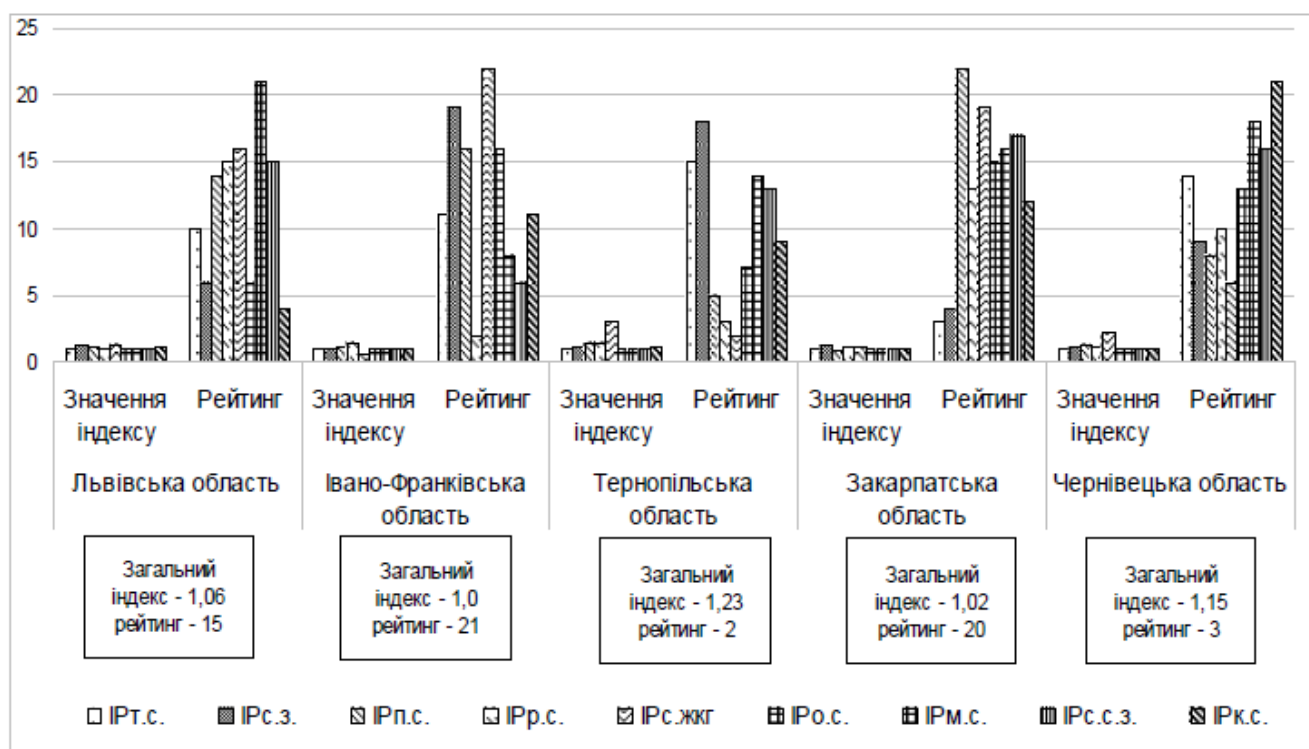

Рис.2.1. Індекс та рейтинг рівня розвитку інфраструктури Західних регіонів України у 2019 році

При цьому, слід відмітити, що згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 16.11.2016 р. № 827 «Деякі питання фінансування програм та проектів регіонального розвитку» [28], відповідно до частини шостої статті 23 Бюджетного кодексу України [43] було передано бюджетні призначення, передбачені у 2016 році у спеціальному фонді державного бюджету Міністерству фінансів за програмою 3511650 «Реалізація програм допомоги Європейського Союзу», в сумі 652500 тис. гривень, які отримані від Європейського Союзу у рамках виконання Угоди про фінансування Програми підтримки секторальної політики - Підтримка регіональної політики України, Міністерству регіонального розвитку, будівництва

та житлово-комунального господарства для здійснення заходів щодо підтримки реалізації реформ у сфері регіонального розвитку і сприяння децентралізації влади.

Зокрема, аналізуючи розподіл коштів ДФРР протягом 2015-2017 рр. щодо фінансування програм та проектів регіонального розвитку [13] слід відмітити (рис. 2.2): державна підтримка розвитку регіонів України на інфраструктурні проекти у 2017 році становила 18,5 млрд гривень. Від так, держава мотивувала сільські території, інвестуючи у проекти інфраструктури через субвенції для об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та через держфонд регіонального розвитку.

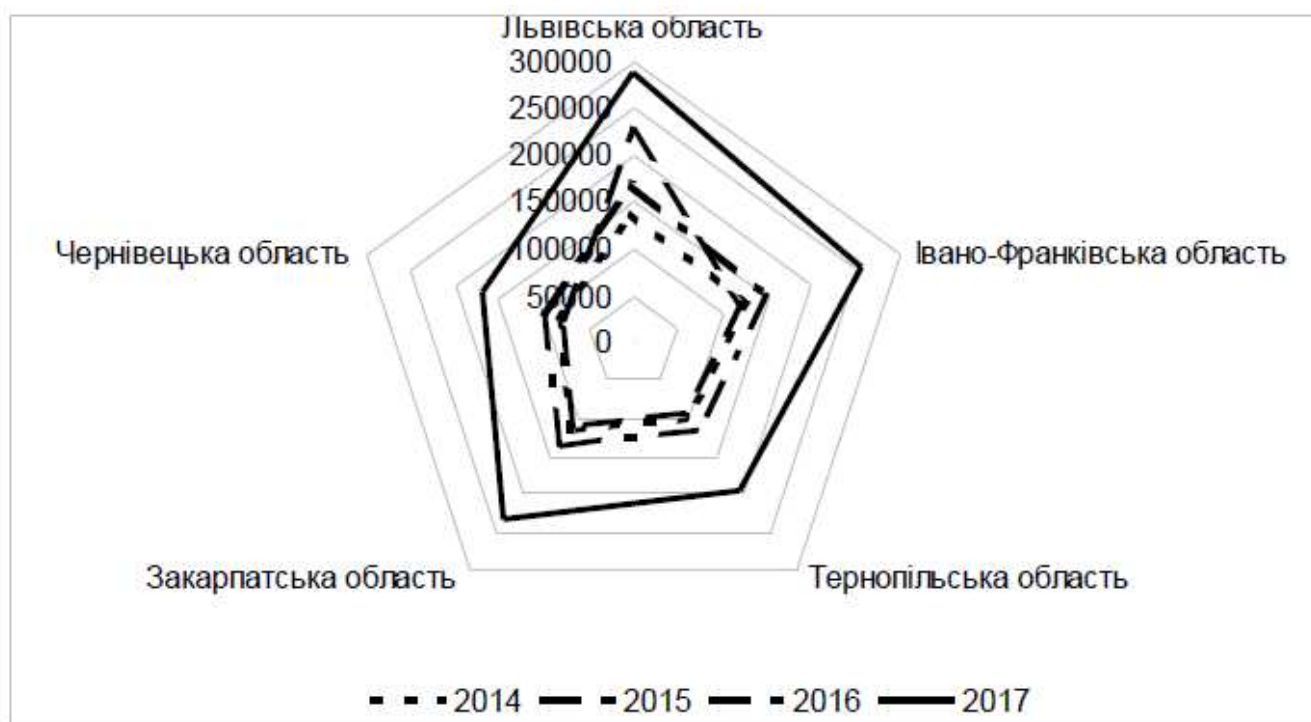

Рис.2.2. Результати фінансування ДФРР програм та проектів регіонального розвитку Західних регіонів України, тис. грн.

При цьому основні напрямки у 2017 році повинні були спрямовані на власні доходи місцевих бюджетів громад, які сьогодні сягнули 173,5 млрд гривень, що потенційно і є можливостями для реалізації стратегій розвитку територій і впровадження проектів. Протягом 2017 року за рахунок державної підтримки

регіонального розвитку в регіонах у реалізовано 2,8 тисячі інфраструктурних проектів.

Це майже 800 інвестиційних проектів у рамках держфонду регіонального розвитку на суму 3,5 млрд грн. В рамках субвенції на розвиток інфраструктури ОТГ було реалізовано понад 2000 проектів на суму майже 1,5 млрд грн.

У 2016 році відновлено позитивну тенденцію щодо залучення інвестиційних ресурсів. Активізація інвестиційної діяльності у 2016 році в умовах посилення позитивних тенденцій у фінансовій сфері виробників продукції більшості видів економічної діяльності, розширення державної підтримки на тлі збереження макрофінансової стабільності, пожвавлення виробничої діяльності, продовження процесів реформування економіки забезпечили формування прискореної динаміки капітальних інвестицій за підсумком 2016 року. В той же час розвиток інвестиційної сфери обмежувало повільне відновлення сектору кредитування. За підсумками січня-грудня 2016 року підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 326,2 млрд. грн. капітальних інвестицій, що у порівняних цінах на 18,0% більше від обсягу капітальних інвестицій за січень-грудень 2015 року (у 2015 році зафіксовано зменшення на 1,7%). Збільшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось у 20 регіонах, регіонах (у січні-грудні 2015 року – у 18 регіонах): від +2,5% у Вінницькій до 1,6 раза в Одеській областях. Крім Одеської області значне зростання капітальних інвестицій у січні-грудні 2016 року спостерігалось також у Миколаївській – на 47,6%, Кіровоградській – на 47,0%, Луганській – на 46,4%, Донецькій – на 45,1%, Харківській – на 35,9%, Херсонській – на 35,8%, Сумській – на 35,4% та Черкаській – на 35,0% областях.

Негативна динаміка спостерігалася у 5 регіонах (у січні-грудні 2015 року – у 7 регіонах): у Івано-Франківській (на 34,7%), Чернівецькій (на 14,1%), Рівненській (на 8,8%), Закарпатській (на 6,1%) та Волинській (на 2,5%) областях (рис. 2.3).

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 7467,9 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу зменшилася проти 2015 року (34,8 раза) і

склала 26,1 раза (максимальне значення у 2016 році спостерігалось у м. Києві – 32922,5 грн., мінімальне у Луганській області – 1257,8 гривень).

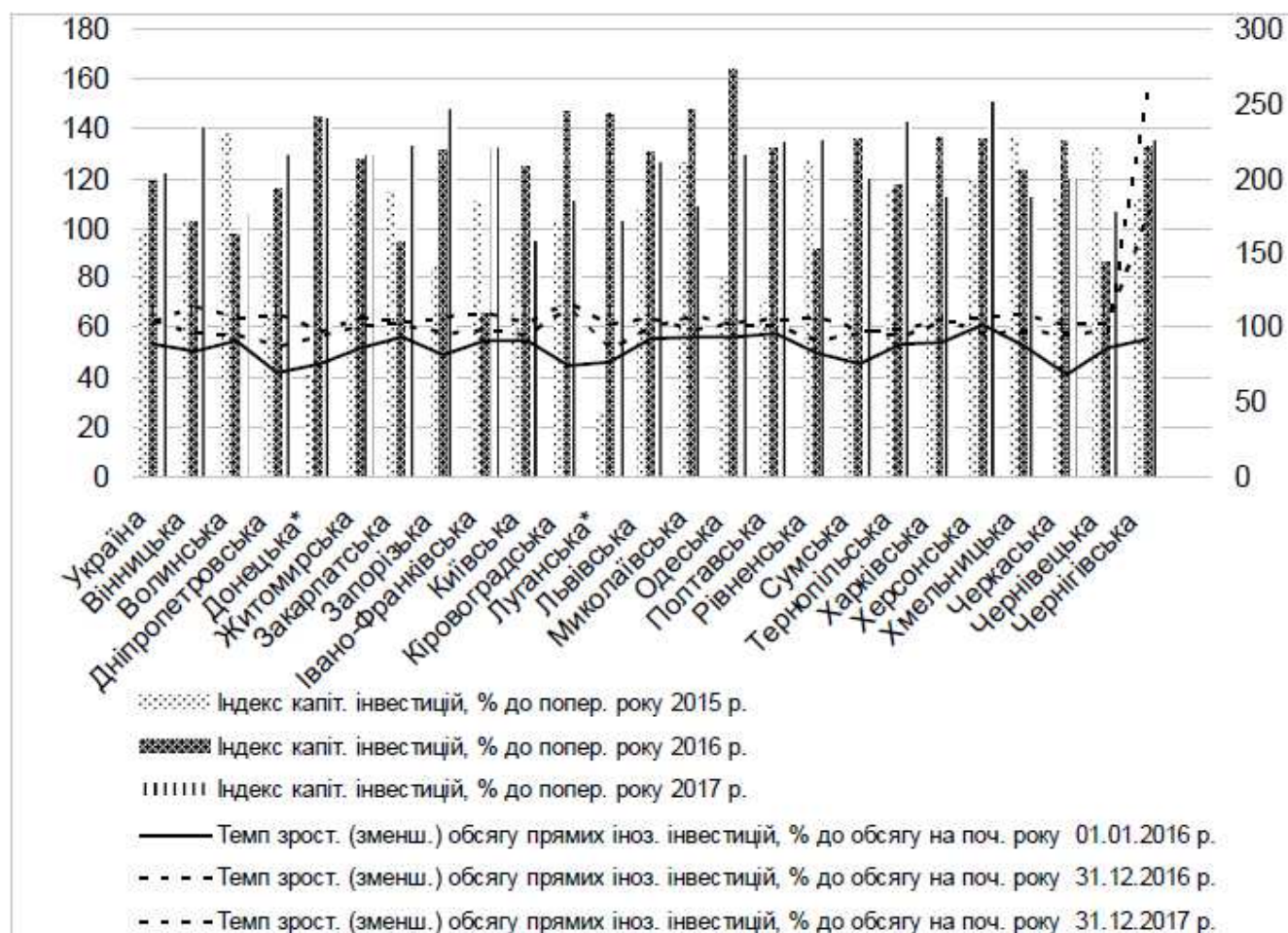

Рис.2.3. Динаміка показників інвестування регіонів України, 2015-2017 рр.

Станом на 31.12.2016 загальний обсяг прямих іноземних інвестицій, залучених в економічний розвиток України з початку інвестування, склав 4405,8 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) проти 3763,7 млн. дол. США у 2015 році. Позитивна динаміка спостерігалася в 8 регіонах (у січні-грудні 2015 року – зменшення у 24 регіонах), серед яких найбільше зростання (проти початку минулого року) відбулося у Чернігівській (у 1,6 раза, 1 місце), Кіровоградській (на 12,6%, 2 місце), Миколаївській (на 7,0%, 4 місце), Харківській (на 5,0%, 5 місце) областях та м. Києві (на 11,3%, 3 місце).

За звітний період прямі іноземні інвестиції суттєво зменшилися у Луганській (на 14,6%, 25 місце), Дніпропетровській (на 13,2%, 24 місце), Рівненській (на 8,7%, 23 місце), Донецькій (на 6,6%, 22 місце) та Київській (на

5,7%, 21 місце) областях. Станом на 31 грудня 2016 року на одну особу в середньому по Україні припадало 886,0 дол. США прямих іноземних інвестицій.

Територіальні диспропорції за цим показником збільшилися проти початку року і склали 162,9 раза (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 7468,8 дол. США, мінімальне – у Тернопільській області – 45,8 дол. США) [64].

Оцінка напряму «Інвестиційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця» у 2017 р. включає 5 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

У січні-грудні 2017 році продовжено позитивну тенденцію минулого року щодо залучення інвестиційних ресурсів (рис. 2.4).

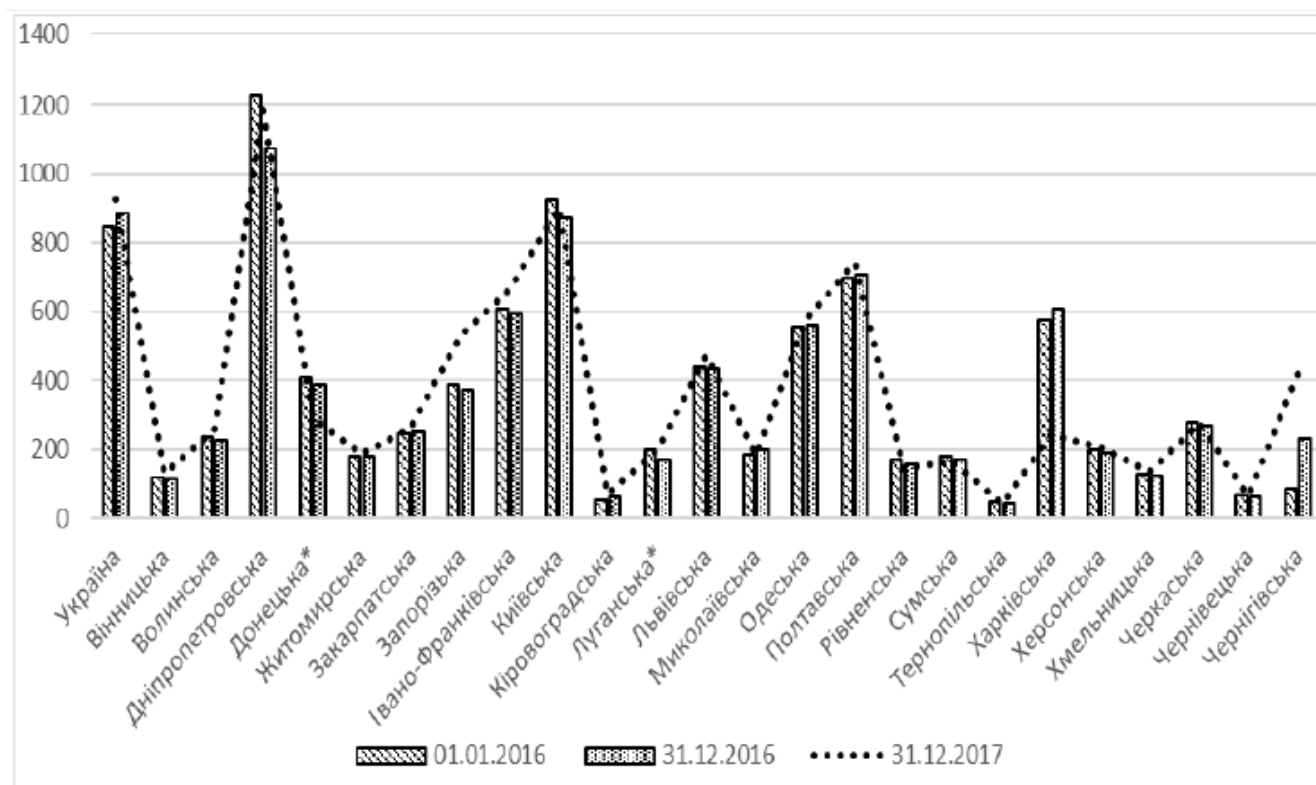

Рис.2.4. Динаміка прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування, дол. США

Активізація інвестиційної діяльності впродовж 2016 року та у 2017 році в умовах позитивних тенденцій у фінансовій сфері підприємств майже усіх видів економічної діяльності, збільшення капітальних видатків зведеного бюджету на

тлі збереження макрофінансової стабільності, продовження процесів реформування економіки забезпечили формування високої позитивної динаміки капітальних інвестицій у січні-грудні 2017 року. За підсумками січня-грудня 2017 року підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 412,8 млрд. грн. капітальних інвестицій. Індекс капітальних інвестицій за звітний період становив 122,1% проти 118,0% у січні-грудні 2016 року. Збільшення обсягів освоєних капітальних інвестицій спостерігалось у 24 регіонах (у січні-грудні 2016 року – також у 24 регіонах): від 2,2% у Луганській до 1,5 раза у Херсонській областях. Зменшення обсягів капітальних інвестицій спостерігалось лише у Київській області – на 5,9%. Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні становив 9375,6 гривень.

При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу збільшилася проти січня-грудня 2016 року (26,2 раза) і склала 32,9 рази (максимальне значення у січні-грудні 2017 року спостерігалось у м. Києві – 41228,7 грн., мінімальне у Луганській області – 1251,3 гривень). У січні-грудні 2017 року обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), залучених в економіку України, збільшився з початку минулого року на 4,3% або 10 на 1630,4 млн. дол. США, і станом на 31.12.2017 з початку інвестування їх загальний обсяг склав понад 39,1 млрд. дол. США.

Позитивна динаміка спостерігалася у 21 регіоні (у січні-грудні 2016 року – у 10 регіонах). Варіація приросту серед регіонів склала від +1,0% у Чернівецькій та Черкаській до у 1,8 раза у Чернігівській областях. Скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій у січні-грудні 2017 року зафіксовано у Тернопільській (-6,5%), Донецькій (-2,7%), Миколаївській (-2,0%) та Сумській (-1,7%) областях. Станом на 31.12.2017 на одну особу в середньому по Україні припадало 925,0 дол. США прямих іноземних інвестицій. Територіальна диспропорція за цим показником збільшилася, порівняно із значенням станом на 01.01.2017 (171,4 раза), і склала 186,9 раза (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 7997,5 дол. США, мінімальне у Тернопільській області – 42,8 дол. США).

2.2. Аналіз державного регулювання інвестиційних процесів в регіонах

Державне регулювання регіональної інвестиційної діяльності, є одним з найважливіших елементів системи державного регулювання в регіоні й безпосередньо пов'язане з регіональною інвестиційною політикою. Виокремлюють два етапи у формуванні інвестиційної політики в регіоні:

1) на основі оцінки розвитку економіки регіону проводиться вибір базової стратегії структурних перетворень;

2) визначаються ключові завдання регіональної інвестиційної політики:

- розробка концепції економічного розвитку регіону, виявлення й обґрунтування пріоритетних напрямків для інвестування в регіоні;

- формування основних напрямків регіональної інвестиційної політики, направленої на націлену на активну діяльність залучення коштів у визначеному економічному секторі.

Національне управління функціонування залучення коштів на визначених територіях відбувається як на рівні України, так і на рівні регіону. Головною метою політики залучення коштів на різного роду етапів є формування позитивних умов для заохочення до інвестування в економіку країни, активізація інвестиційної діяльності. При цьому форми й механізми впливу на інвестиційну діяльність у кожний конкретний період суттєво відрізнялися й мінялися під впливом макроекономічної політики: від інституціональних перетворень до структурної політики економічного росту.

Зниження інвестиційних ризиків і максимальне використання інвестиційного потенціалу регіону необхідно здійснювати комплексно. Основні зусилля по зниженню інвестиційних ризиків слід прикласти на компоненти рейтингу в порядку їх убуття, тобто в першу чергу постаратися знизити максимальні ризики. У цьому випадку це кримінальний, соціальний і фінансовий ризики. Ефективне використання інвестиційного потенціалу регіону найбільш

реально при послідовному розвитку його компонентів у порядку зростання. У цьому випадку це природно-ресурсний, інноваційний і споживчий потенціал.

Від так, перспективні заходи щодо залучення інвестиційних ресурсів в економіку регіонів ґрунтуються на:

- 1) визначенні чітких цілей щодо наявних та очікуваних прибутків від приватних іноземних інвестицій;
- 2) зосередженні зусиль по залученню інвестицій на кількох конкурентоспроможних секторах;
- 3) створенні місцевої агенції по залученню інвестицій та регіонального розвитку;
- 4) системному моніторингу за ходом реалізації проектів, передбачених планами реалізації стратегій розвитку регіону на середньострокову перспективу, ініціюванні розробленні нових проектів відповідно до потреб та тенденцій розвитку регіону;
- 5) диверсифікації регіональної економіки, яка є моносекторальною;
- 6) кооперації між місцевими підприємствами, сприянні об'єднанню економічних суб'єктів у ланцюги постачань і вироблення кінцевої продукції в регіоні, формування кластерів;
- 7) визначенні системних та комплексних рейтингів інвестиційної привабливості регіонів, інвестиційних паспортів регіонів та інвестиційних атласів по регіонах;
- 8) імплементації засобів та інструментів регулювання інвестиційної діяльності на рівні регіонів до базових нормативно-правових документів регіонального розвитку.

Обґрунтований підхід до формування цілеспрямованого ефективного організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в економіку регіонів України, ґрунтувався на концептуальних засадах імплементації інституціонально-правового, грошово-кредитного, бюджетно-податкового, територіально-організаційного механізмів, а також передбачати розвиток спеціальної державної політики для їх залучення, яка базується на аналізі макроекономічних показників,

визначенні пріоритетів для капіталовкладень й принципів їх збільшення. Ефективність інвестиційної діяльності у регіонах України залежить від відповідної державної і регіональної інвестиційної політики, результативність якої зумовлюється наявністю чіткого організаційно-економічного механізму її реалізації.

Слід відмітити, що у сучасних умовах позитивними чинниками у залученні інвестицій в економіку регіонів є: процеси децентралізації; реалізація угоди про асоціацію з ЄС та можливістю виходу з конкурентоздатною продукцією на європейські ринки; політика приватизації в країні за умови врахування регіональних економічних інтересів; девальвація гривні, яка мала б підвищити зацікавленість іноземних компаній до інвестування в Україні.

В умовах трансформації соціально-економічної системи регіонів позитивна динаміка економічного зростання безпосередньо залежить від реалізації інвестиційної політики та шляхів її стимулювання. Структурно-інвестиційна політика є найважливішою складовою частиною довгострокової економічної стратегії держави і регіонів, що включає використання методів стимулювання інвестиційної активності в регіонах і реалізація державних та регіональних інвестиційних програм. Довгострокова структурно-інвестиційна стратегія регіону передбачає формування мети інвестиційної діяльності, оцінку можливості використання інвестиційного потенціалу, створення сприятливих умов для динамічного розвитку інвестиційної діяльності.

Реалізація регіональної інвестиційної політики, природно, вимагає формування адекватного економічного та організаційно-економічного механізму, включаючи відносно стабільне законодавство, розвинену інфраструктуру фінансового ринку та ін. Механізм управління інвестиційною діяльністю в регіоні являє собою сукупність принципів, методів і важелів впливу за допомогою інвестиційних ресурсів на розвиток соціально-економічної системи регіону. Тільки при активній прямій і непрямій підтримці держави може бути успішно реалізований інвестиційний потенціал, який мають регіони.

В економічному просторі регіону, що являє собою структуру, що складається з безлічі рівнів, де в ролі базового виступає територія, що є угрупованням взаємозалежних природно-антропогенних ресурсів і різних об'єктів, які формують інші рівні і мають кількісні та якісні параметри, чинниками визначального впливу на інвестиційну активність і майже некерованого характеру з боку органів місцевої влади є політичні очікування, екологічна ситуація і економічна кон'юнктура ринку інвестицій, зокрема динаміка інфляційного процесу, рівень оподаткування, ставка рефінансування інвестицій, конкурентоспроможність продукції, рівень монополізму в інвестиційній сфері.

Інвестиційна активність стимулювалася через зростання інвестиційних ресурсів і ефективність їх використання в пріоритетних секторах матеріального виробництва і соціальної сфери, які визначають процес розширеного відтворення, темпи економічного зростання регіону. Інвестиції формують виробничий потенціал регіону на новій науково-технічній базі, створюють конкурентоздатну продукцію і сприяють підтримці неефективних, але соціально-важливих галузей економіки.

Отже, однією із задач інвестиційної політики є аналіз, прогнозування пропорцій в галузевому і регіональному розподілі праці, рівня життя і соціального захисту населення, динаміки відтворювальних процесів в економіці навколишньому природному середовищі, структури основного капіталу, а також фінансового забезпечення регіону для оцінки його інвестиційного потенціалу. Інвестиційна модель розвитку регіональної економіки має сприяти стабілізації та забезпеченню сталого розвитку економіки регіонів і держави в цілому з максимальним урахуванням і використанням місцевих природних, сировинних, інших особливостей регіонів, ефективним застосуванням їх наукового, виробничого й ресурсного потенціалу на основі здійснення інвестицій у найбільш пріоритетні галузі економіки регіонів [11-11; 15].

Основоположні засади для стимулювання інвестиційної активності в регіоні ґрунтувались на наступних аспектах:

1. Створення системи моніторингу економічного, соціального та екологічного розвитку регіону, який здійснюватиметься впродовж всього життєвого циклу інвестиційної політики. Інвестиційний процес повинен володіти високою інформативністю в регіональному аспекті, саме тому необхідно формувати для регіонів окремий перелік аналітичних показників за підгрупами інформації, які включатимуть характеристику:

обсягів реальних інвестицій в абсолютному виразі і їх структури по відношенню до власних засобів підприємств;

структури реальних інвестицій по галузях економіки регіону; структури реальних інвестицій в соціальній сфері;

співвідношення реальних інвестицій виробничої і невиробничої сфери;

індексів інвестицій в основний капітал; питомої ваги державного сектора економіки у сфері інвестиційної діяльності;

інвестицій іноземних інвесторів в абсолютному виразі;

інвестицій іноземних інвесторів по галузях економіки;

розподіл капітальних вкладень за джерелами фінансування;

структури позабюджетних джерел фінансування інвестицій.

2. Проведення ефективної кредитної регіональної політики держави розширенням можливостей НБУ щодо впливу на кредитну політику комерційних банків, стимулюючи їх кредитувати насамперед вкладення у виробництво й інновації регіону. Причому кредитні пільги доцільно поширювати не на конкретні підприємства, а саме на пріоритетні види економічної діяльності регіону. Доцільно підвищувати роль кредитного фінансування в інвестиційних внесках юридичних і фізичних осіб, забезпечити поступовий перехід до переважно кредитного фінансування, полегшити доступ підприємств і організацій незалежно від форм власності до пільгових кредитних ресурсів з одночасним зниженням банківських облікових кредитних ставок.

3. Створення прийнятних умов для вкладення капіталів інвесторами, що ґрунтуватимуться на: введенні системи податків з диференціюванням ставок та пільг; проведенні зваженої фінансової, цінової та кредитної політики, виходячи із

реального стану економічної системи регіону; контролі за дотриманням державних норм і стандартів; антимонопольними заходами, приватизацією об'єктів державної власності; експертизою інвестиційних проектів регіону.

4. Створення конструктивної взаємодії місцевих органів влади з інвесторами, що досягається завдяки: забезпеченню публічності та «прозорості» державного управління; відповідальності при виконанні узятих на себе зобов'язань; чіткому визначенню взаємних зобов'язань, термінів і можливих санкцій при їх порушенні; сприянню з боку регіональних органів влади виділенню в оренду чи продажу земельних ділянок для розміщення виробництв; фінансовій участі регіону в розвитку підприємств.

5. Стимулювання державних замовлень на продукцію та послуги, що можуть забезпечити регіон; надання державних асигнувань на формування інфраструктурних проектів регіону, розвиток пріоритетних, чітко визначених сфер економічної діяльності, які не потребують значних обсягів коштів, однак дозволяють досягти значних економічних вигод; надання податкових канікул новоствореним та перепрофільованим підприємствам реального сектору економіки, особливо інноваційного спрямування; надання податкових пільг перспективним підприємствам, що створюють додаткові робочі місця, випускають соціально значущу продукцію, послуги; надання інвестиційних податкових кредитів інноваційно активним підприємствам, тобто відстрочення на визначений час строку сплати податкових зобов'язань з податку на прибуток, який отримано суб'єктом підприємницької діяльності від реалізації інвестиційних та інноваційних проектів; запровадження державних програм модернізації бюджетоутворюючих підприємств регіону [18, с. 20-21].

6. Підвищення рівня суб'єктів інвестиційної діяльності податкової культури за рахунок інтеграції знань податкового спрямування у систему шкільної, середньої та вищої освіти; застосовувати на практиці виключно ті податкові пільги, в основі яких аналітичні розрахунки обґрунтованості та оцінка ефективності; відмовитися від практики використання податкової амортизації для фіскальних цілей; запровадити для надання інвестиційної податкової знижки

обов'язкове дотримання вимоги 100-відсоткового використання амортизаційних відрахувань на капітальне інвестування; підпорядкувати методику формування достовірної інформації про амортизацію основних засобів та її відображення у бухгалтерському обліку і статистиці вимогам податкового стимулювання інвестиційної діяльності; запровадити у практику пільгового оподаткування неоподатковуваний резервний фонд інвестиційного спрямування [19, с. 12].

7. Формування й функціонування дієвої системи фінансового забезпечення інвестиційних процесів в регіонах, що полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань фінансової політики господарюючого суб'єкта. При цьому розрізняють забезпечувальну й регулятивну дію фінансового забезпечення. Забезпечувальна дія проявляється у визначенні джерел фінансування, тобто покритті повсякденних потреб, і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення. Регулятивна дія здійснює вплив через виділення достатніх коштів і через конкретну форму фінансового забезпечення й характеризує його активний вплив. У цілому ж дія фінансового механізму спрямована на реалізацію економічних інтересів учасників фінансових відносин [26, с. 323-324].

8. Розроблення і запровадження механізму ефективного захисту прав банківських установ при довгостроковому інвестиційному кредитуванні, зокрема прозорий порядок реалізації заставного майна; стимулювання консорціумного кредитування ефективних інвестиційних проектів; забезпечення підвищення капіталізації та платоспроможності банків; стимулювання залучення коштів населення шляхом підвищення довіри до банківської системи, а також забезпечення стабільної виплати відсотків; удосконалення процедури іпотечного кредитування на законодавчому рівні; сприяння створенню спеціалізованих банків для здійснення довго- та середньострокового фінансування і кредитування пріоритетних для економічного розвитку інвестиційних проектів шляхом надання державної підтримки таким установам [61, с. 325].

Тобто, у механізмі стимулювання інвестиційної активності регіону домінуючу роль відіграють інструменти її реалізації у формі співпраці з

інвесторами, важливими серед яких є: надання вільних земельних ділянок підприємницьким структурам у довгострокову оренду на інвестиційних умовах; надання об'єктів незавершеного будівництва і реконструкції на інвестиційних умовах; пряме бюджетне субсидування пріоритетних інвестиційних проектів для економіки регіону за умови основного фінансування приватними інвесторами; гарантії щодо фінансування великих об'єктів шляхом залучення приватних інвестицій на основі концесійних договорів між регіональною владою і бізнесом.

Таким чином, слід узагальнити інструментарій інвестиційного забезпечення розвитку інфраструктури регіону у відповідності до цілей соціально-економічного розвитку регіону (рис.2.5).

Слід також відмітити, що в процесі активізації інвестиційної діяльності регіонів особливе значення надавалося напрямам стимулювання іноземних інвестицій, а саме:

- підвищення інвестиційної привабливості регіонів шляхом полегшення доступу інвесторів до об'єктів інвестування;

- розвитку інфраструктури та підвищення рівня ефективності використання соціально-економічних чинників та природних ресурсів;

- посилення чинників міжнародної інвестиційної діяльності, стимулювання припливу інвестицій у високотехнологічне виробництво, орієнтування на лідерство у розвитку інвестиційних позицій, сприяння зміцненню внутрішнього науково-технічного потенціалу;

- недопущення згортання інвестиційної активності і відходу з ринку зарубіжних та вітчизняних інвесторів шляхом впливу на ті чинники, які мають вирішальне значення для підвищення рівня та ефективності міжнародної інвестиційної діяльності.

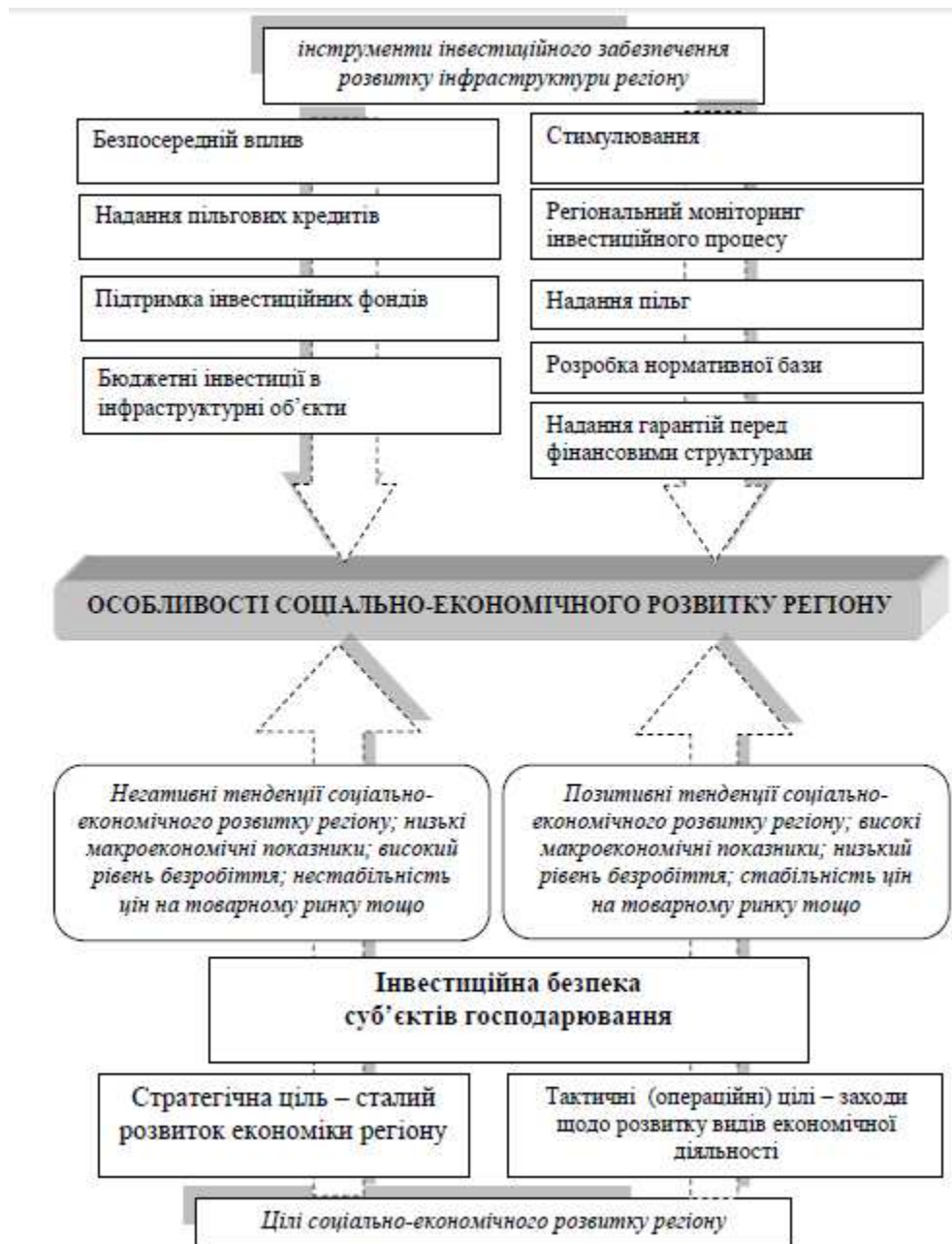

Рис.2.5. Інструменти та цілі залучення інвестицій до регіону

Державна регулятивна політика в інвестиційній сфері регіонів крім створення загальних передумов для стимулювання інвестиційної діяльності була регіонально диференційованою, тобто передбачала такі заходи:

оптимізація кадрового забезпечення регіонів, які не спроможні використати свій інноваційний потенціал;

фінансово-кредитне регулювання (у тому числі субсидювання) та професійно-консультативної допомоги для регіонів, що функціонують на низькому рівні;

стимулювання розвитку науково-дослідної діяльності для регіонів, що функціонують вище за рівень потенціалу.

Економічна нестабільність України характеризується розбалансованістю економічної системи та невизначеністю напрямів розвитку основних економічних процесів, призводить до зменшення внесень обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку держави, а також уповільнення активності інвестиційної діяльності країни. Активізація інвестиційної діяльності та приріст інвестиційних ресурсів неможливі без зростання валового внутрішнього продукту.

В Україні було створено Національну інвестиційну раду при Президентові, основними завданнями якої є: розроблення пропозицій щодо стимулювання та розвитку інвестиційної діяльності в Україні; формування привабливого інвестиційного іміджу України, у тому числі з урахуванням найкращої міжнародної практики; сприяння формуванню основних напрямів державної політики щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні; напрацювання пропозицій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційного потенціалу України, стимулювання іноземних та національних інвестицій в розвиток економіки держави; вивчення ініціатив та потенційних пропозицій щодо інвестиційних проектів, а також практики взаємодії суб'єктів інвестиційної діяльності з державними органами; аналіз та узагальнення проблем, які перешкоджають інвестуванню в економіку України, підготовка пропозицій щодо шляхів їх вирішення, зокрема щодо заходів зі сприяння захисту прав інвесторів; участь в опрацюванні проектів актів законодавства з питань інвестиційної діяльності [5].

Відповідно до цих завдань було розроблено Проект East Invest – 2, в якому сформульовано вимоги для покращення бізнес клімату в країні. Для залучення прямих іноземних капіталовкладень Україна пропонує великі інвестиційні проекти, серед яких: сільськогосподарський комплекс з рибною спеціалізацією,

комплекс з переробки та зберігання зернових, тваринницькі комплекси, технологічні лінії з неперервного розливу сталі в металургійній промисловості та багато інших.

Прямі іноземні інвестиції в економіку України за останні 12 років надходили досить нерівномірно. Динаміка їх надходження за період 2008- 2019 роки наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Прямі іноземні інвестиції в регіони країни з 2008 по 2019 рр. (млн дол. США)

Роки	Прямі іноземні інвестиції				Сальдо	
	в Україну		з України			
2008	10913	+ 1022	1010	+ 337	+ 9903	+ 7.4 %
2009	4816	- 6097	162	- 848	+ 4654	- 53.0 %
2010	6495	+ 1679	736	+ 574	+ 5759	+ 23.7 %
2011	7207	+ 712	192	- 544	+ 7015	+ 21.8 %
2012	8401	+ 1194	1206	+ 1014	+ 7195	+ 2.6 %
2013	4499	- 3902	420	- 786	+ 4079	- 43.3 %
2014	410	- 4089	111	- 309	+ 299	- 92.7
2015	2961	+ 2551	- 51	- 162	+ 3021	+ 907.4 %
2016	3284	+ 323	16	+ 67	+ 3268	+ 8.5 %
2017	2202	- 1082	8	- 8	+ 2194	- 32.9 %
2018	2355	+153	- 5	-13	+ 2360	+ 7.6 %
2019	1074	- 1281	- 1	+ 4	+ 1075	- 54.4 %

Дані таблиці 2.1 показують, що надходження прямих іноземних інвестицій в регіони країни за період з 2008 до 2019 року значно коливається та суттєво залежить від стану та зміни політичної й економічної ситуації в країні та світі. Найбільший обсяг надходжень іноземних інвестицій в Україну відбувся у 2008 році – 10913 млн дол. США. Значне скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій у 2009 році в значній мірі пояснюється світовою економічною кризою – обсяг надходжень зменшився в порівнянні з 284 2008 роком на 53,0 %, що становило 4816 млн дол. США. У наступний період, з 2010 до 2012 року, спостерігається поступове зростання іноземних інвестицій, обсяг надходжень яких у 2012 році становить 8401 млн дол. США. Але вже в 2013 році політична

нестабільність в Україні призвела до значного зменшення надходжень іноземних інвестицій, які склали 4499 млн дол. США і у 2014 році всього 410 млн дол. США. У 2015 і 2016 роках ситуація почала дещо покращуватись і обсяг іноземних інвестицій в економіку регіонів країни становив відповідно 2961 і 3284 млн дол. США, що, між тим, значно менше, ніж у 2012 році. Але не виправдання надій на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією, ефективність економічних реформ знов призвело до скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій, обсяг яких у 2017 році порівняно з 2016 роком зменшився майже на 32, 9%. Незначне збільшення надходжень у 2018 році, всього на 153 млн дол. США. У 2019 році прямі іноземні інвестиції в Україну склали 1074 млн дол. США, так це продовжує свідчити про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату в країні.

Проаналізувавши надходження прямих іноземних інвестицій в регіони країни з 2008 по 2019 рр. (млн дол. США) можна зробити висновок, що немає ніякої закономірності, будь-яка систематичність тут відсутня. Але все ж має загальний негативний тренд на зменшення обсягу інвестицій.

Як зазначалось у першому розділі, принциповим є питання співвідношення централізованого та децентралізованого регулювання у механізмі інвестування. На нашу думку також варто проаналізувати стан інвестиційної діяльності на регіональному рівні. Аналіз показників слугує важливим елементом у формуванні інвестиційної політики регіонів і відображає загальну картину активності окремих регіонів. Крім того, дає сигнал - який регіон потребує збільшення рівня інвестицій на фоні інших.

На рисунку 2.6 - зображено обсяги прямих інвестицій у регіони України. Порівнюючи з 01.01.2019 р. спостерігаємо негативний стан інвестиційної активності регіонів. Найбільших втрат зазнали переважно західні області України, зокрема: Івано-Франківська, Тернопільська та Хмельницька. Однак, Дніпропетровська, Київська, Одеська області залишаються лідерами із залучення інвестицій, так як в них зосереджена більша кількість промисловості України. Як

бачимо, наявна регіональна асиметрія щодо залучення інвестицій, тому активізацію процесу інвестування необхідно здійснити у західній області.

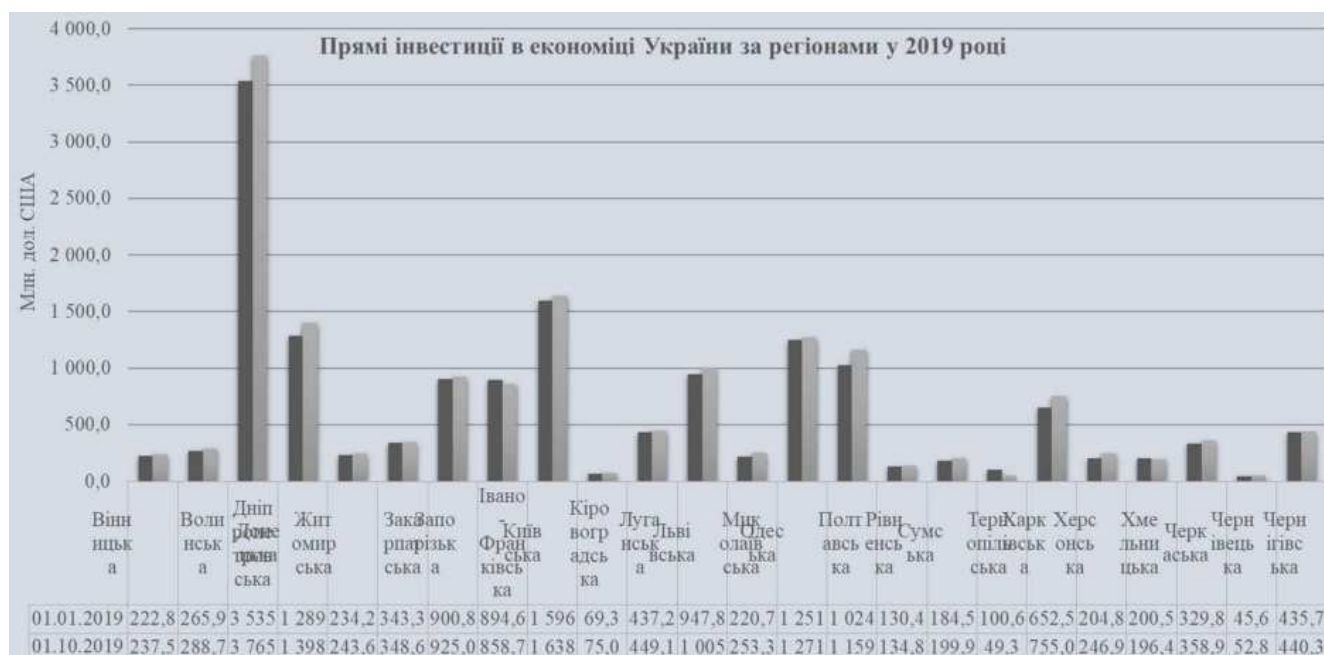

Рис. 2.6. Прямі інвестиції в економіці України за регіонами у період 01.01.2019 та 01.10.2019

Слід зазначити, що на інвестиційний потенціал регіону впливає низка чинників: виробничий, макроекономічний, ресурсо-сировинний, інвестиційний, соціально трудовий, екологічний та інноваційний. Розглядати їх потрібно як окремо, так і з врахуванням взаємозв'язків [22, с.157]. Нині в регіонах України інституційною конструкцією, яка здійснює державне управління механізму залучення інвестицій – з обласні державні адміністрації та їх спеціальні підрозділи. При дійсній збіжності функціональній та цільовій будови механізму, обрання інституційних форм має певні недоліки, а саме: обмеженість бюджетного фінансування діяльності і відсутність комерційної зацікавленості безпосередніх виконавців.

Регіональні та державні органи влади мають певний вплив на інвестиційні процеси та інвестиційні умови в регіоні, що зумовлює інтенсивний підхід до оцінки дійової організаційно-економічної моделі залучення інвестицій :

- ефективність діяльності механізму;

- здійснення стратегічних цілей розвитку регіонів;
- доцільність функціонування регіону з позицій держави.

Функції механізму забезпечують здійсненню тактичних і стратегічних цілей стимулів, важелів, які використовуються органами регіонального управління і місцевого самоврядування в межах їх прав, з метою підвищення продуктивності території для забезпечення соціально-економічного розвитку та розширеного відтворення. Поліпшення урядового регулювання при виборі організаційних та інституціональних структур виконанні організаційно-економічного механізму залучення інвестицій в регіон варто реалізовуватися з урахуванням ринкових і владних інструментів.

В частині удосконалення державного регулювання інвестиційного розвитку в регіонах ведеться робота в напрямі розвитку державно-приватного партнерства, а саме:

— удосконалено порядок розрахунку концесійних платежів, (постанова Кабінету Міністрів України від 04.02.2016 р. № 130 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 639») [10];

— впроваджено міжнародну практику підготовки проектів державно-приватного партнерства в частині визначення механізмів 291 справедливого розподілу ризиків між державним та приватним партнерами (постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 р. № 713 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232») [11];

— спрощено Порядок надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, (постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 746 «Про внесення змін до Порядку надання приватним партнером державному партнеру інформації про виконання договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства») [9];

— створено більш ефективні механізми для співробітництва між державою і територіальними громадами (державними партнерами) та приватними партнерами в рамках державно-приватного партнерства (Верховною Радою України

24.11.2015 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державноприватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні») [6].

2.3. Дослідження результативності та проблем державного регулювання інвестиційної діяльності в регіоні

На думку експертів, найбільш болючим питанням для територій на сьогодні є проблема залучення інвестицій та формування сприятливого інвестиційного середовища. Близько половини експертів, які долучились до висвітлення цього питання, вважають, що першочерговим завданням центральної, регіональної та місцевої влад є створення необхідних умов для забезпечення та активізації інвестиційних процесів на територіях. Зокрема, важливими є питання розробки інноваційно-інвестиційних проектів та їх фінансова підтримка, формування позитивного інвестиційного іміджу територій, що сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності продукції, яка виробляється на території та її просуванню на ринки ЄС. Створення спільних підприємств та запровадження нульової ставки податків протягом одного року після реєстрації, відновлення спецрежиму для вільних економічних зон, податкові канікули, гарантії власності сприятимуть нарощенню інвестиційного потенціалу територій. Покращенню інвестиційного клімату на територіях сприятиме також запровадження недискримінаційних, прозорих та передбачуваних умов ведення бізнесу, спрощення адміністративних процедур та боротьба з корупцією тощо.

Соціально-економічний розвиток територій, особливо прикордонних, потребує належного стану дорожньо-транспортної інфраструктури, якості та щільності шляхів сполучення. На сьогодні розвиток будь-якої території залежить від інтенсивності взаємодій із суміжними територіями, в т.ч. сусідніх країн [64, с. 51-53].

Необхідно також відмітити проблеми внутрішнього розвитку територій, серед яких основними є:

- асиметрія регіонального розвитку, зростання диспропорцій за основними показниками;
- значна територіальна асиметрія за показниками якості життя населення, особливо у сільській місцевості;
- відсутність фінансово-економічних ресурсів для власного розвитку територіальних громад;
- нерозвиненість локальної інфраструктури, відсутність транспортної доступності в межах регіону;
- погіршення екологічної ситуації у багатьох містах та населених пунктах;
- нескоординованість економічної і соціальної політики у межах територій одного регіону;
- неврахування потреб окремих міст і районів при розробці програм розвитку регіону;
- низький рівень задіяння потенціалу міжрегіонального та транскордонного співробітництва;
- неефективність політики стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва на місцевому рівні.

В умовах нарощування деструктивних тенденцій щодо громадської єдності та дестабілізації соціально-економічного розвитку України неухильно зростає необхідність розробки ефективної політики забезпечення економічної безпеки регіонів, спроможної сформулювати сприятливі передумови для успішного впровадження перетворень у кожному регіоні, стати запорукою підвищення рівня та якості життя людини.

Зазначені диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України та їх зростання зумовлені:

1. Переважанню аграрної чи індустріальної спеціалізації регіонів: - вагоме позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами мають промислово розвинуті регіони. Так, у січні-червні 2019 р. позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами

у індустріально розвинутих Донецькій та Дніпропетровській областях склало, відповідно, 3,3 млрд та 2 млрд дол. США, тоді як у переважно аграрній Рівненській області – тільки 61,1 млн дол. США. У Тернопільській та Закарпатській областях спостерігалось навіть від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами (1,3 та 73,7 млн дол. США). У 2020 році у 16 регіонах сальдо зовнішньої торгівлі позитивне. Від'ємне сальдо у місті Києві (-6007,6 млн. дол.), а також у Київській, Волинській, Харківській, Львівській, Чернігівській та Хмельницькій областях; - інвестиції надходять перш за все до економічно розвинутих регіонів, які мають потужну промисловість, або/та у великі міста. Так, протягом січня-березня 2019 р. в економіку Дніпропетровської та Запорізької областей надійшло, відповідно, 103,1 та 32,9 млн дол. США прямих зовнішніх інвестицій (акціонерного капіталу), тоді як в економіку Закарпатської та Рівненської областей – тільки 6,4 та 4,6 млн дол. США.

У 2019 році найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій надійшло до міста Києва, Миколаївської та Кіровоградської областей; розвинута логістична мережа зосереджена на території промислово розвинутих територій, що підтверджує динаміка перевезень. Так, за січень-квітень 2019 р. всіма видами транспорту у Донецькій області було перевезено 46,6 млн т вантажів, у Дніпропетровській – 36 млн т, тоді як у Тернопільській області – 1,38 млн т, Закарпатській – 1,4 млн т, Рівненській області – 4 млн т; населення індустріально розвинутих регіонів та/або регіонів з великими містами зазвичай має вищі доходи, ніж населення переважно аграрних регіонів. Так, доходи населення за 2013 р. (у розрахунку на одну особу) у м. Києві склали 52924,5 грн, у Донецькій області – 29981,4 грн, у Дніпропетровській – 29940,3 грн, Харківській – 26227 грн, тоді як у Закарпатській області – 17898,2 грн, Тернопільській – 18996,6 грн., Волинській – 19490,7 грн. Зазначена тенденція стосується й середньомісячної заробітної плати: за січень-червень 2019 р. у м. Києві вона склала 5169 грн., тоді як у Тернопільській області – 2397 грн. Найвищий рівень середньомісячної заробітної плати у 2020 році був у Луганській, Чернівецькій областях та місті Києві, а найменший – у Тернопільській, Чернігівській та Житомирській областях. Таким

чином, регіональна асиметрія за розміром середньомісячної заробітної плати у січні-червні 2019 р. склала 2,2 рази, а у 2020 році – 1,7 рази.

2. Концентрацією виробництва та інфраструктури у регіонах з великими містами: - будівництво ведеться переважно у регіонах з великими містами. Так, у м. Києві у січні-червні 2019 р. підприємствами було виконано будівельних робіт на суму понад 4,8 млрд грн, у Донецькій області – на 2,4 млрд грн, у Дніпропетровській – на 2 млрд грн, тоді як у Закарпатській області – на 157,2 млн грн, у Кіровоградській – на 217,1 млн грн, у Тернопільській – на 355,2 млн грн. Скорочення обсягів будівництва у 2020 році спостерігалось у 8 регіонах, найнижчі значення демонструють Рівненська, Запорізька та Полтавська області. Найвищий приріст мають Житомирська (на 47%), Вінницька (на 36,8%) області та місто Київ (на 38,4%); - саме великі міста мають більш розвинену мережу освітніх та культурних закладів, унаслідок чого стають центрами міжрегіональної та міжнародної міграції.

3. Наявністю у складі частини регіонів України старопромислових територій, в яких існують значні проблеми з оновленням виробничих фондів, стимулюванням економічного розвитку, екологічні загрози.

4. Веденням на Сході України – у Донецькій та Луганській областях бойових дій, наслідками яких є руйнування виробничої, транспортної, соціальної інфраструктури міст, промислових об'єктів, загибель мирних жителів, міграція мешканців цих регіонів до інших регіонів України і в результаті цього – значним погіршенням показників соціально-економічного розвитку цих регіонів.

5. Несприятливими умовами для ведення бізнесу. За даними Світового банку, Україна у 2018 р. у рейтингу легкості ведення бізнесу зайняла 112-ту позицію з 189 досліджених економік. З такими умовами зіштовхуються українські та іноземні компанії у всіх регіонах. Найбільшими загрозами при веденні підприємницької діяльності є корупція (за даними «Transparency International», Україна у 2019 р. за індексом сприйняття корупції посіла 144 місце серед 177 держав, охоплених дослідженням, опинившись у групі країн «підвищеного ризику»), політична нестабільність, високий рівень юридичної заплутаності при

веденні бізнесу та надмірне регулювання підприємницької діяльності. За Індексом глобального підприємництва 2016 Україна посідає 63-тє місце з-поміж 132 країн світу та 34-тє місце серед 40 європейських країн [37]. Своєю чергою, згідно з Індексом Doing Business 2020, відчутний прогрес в Україні зафіксовано лише у сфері реєстрації суб'єктів господарювання.

6. Недостатнім розвитком міжрегіонального, транскордонного та міжнародного регіонального співробітництва. Перш за все, це стосується прикордонних областей України, у яких є можливість швидкими темпами нарощувати експорт власної продукції до країн-сусідів. З іншого боку, внаслідок недостатнього формування міжрегіональних коопераційних зв'язків відбувається порушення консолідованого економічного простору України. Так, частка міжрегіонального обороту у ВВП країни протягом останніх років не перевищує 25%, внутрішній попит на продукцію інноваційного характеру залишається незначним, а економічне зростання продовжує локалізуватись у промислових, фінансових та транспортно-транзитних центрах всередині регіонів.

7. Нестачею внутрішньо регіональних ресурсів для реалізації проектів розвитку. Так, навіть у таких бюджетнопрофіцитних регіонах, як Харківська область, реалізація більшості програм розвитку вимагає дотацій з державного бюджету, а фінансові ресурси місцевих бюджетів Львівської області подекуди не дозволяють навіть сплатити за надані енергоносії та профінансувати видатки на оплату праці. В більшості регіонів та міст України бракує фінансових ресурсів, необхідних для ефективного планування регіонального розвитку, що є наслідком надмірної централізації фінансової системи.

8. Недосконалістю регіональної політики стимулювання розвитку малого та середнього підприємництва, при тому що саме діяльність малого та середнього підприємництва створює значну кількість робочих місць у переважно аграрних регіонах. Так, у Закарпатській області на місцевому рівні малі підприємства забезпечують працевлаштування близько половини від загальної кількості зайнятих, середні – близько 20 %. Проте внаслідок недостатніх стимулів для

ведення бізнесу розвиток малого та середнього підприємництва в області фактично призупинився.

9. Недостатньо ефективною співпрацею органів місцевої влади, підприємців та населення у виробленні спільної політики регіонального розвитку, зокрема у розробці регіональних програм стимулювання розвитку аграрного сектору, сфери обслуговування та ін.

10. Погіршенням демографічної ситуації у більшості регіонів України, що створює дефіцит робочої сили. При цьому найбільше природне скорочення протягом січня-червня 2019 р. було зафіксовано в індустріально розвинутих регіонах: у Дніпропетровській (на 9033 особи), Харківській (на 7810 особи) та Запорізькій (на 4982 особи) областях. Значна смертність у Донецькій та Луганській областях (на 16567 та 9085 осіб відповідно) може бути частково пояснена бойовими діями. Найбільше природне скорочення населення у січні-листопаді 2016 року спостерігалось у Дніпропетровській (19461 особа), Харківській (-16510 осіб) та Донецькій (-15692 особи) областях, додатній приріст лише у Рівненській (1193 осіб) та Закарпатській (982 особи) областях.

11. Погіршенням екологічної ситуації (особливо в індустріально розвинутих та старопромислових регіонах). Так, більша частина очисних споруд і газоочисного обладнання на регіональних підприємствах промисловості та ЖКГ є фізично зношеними, внаслідок чого до атмосфери потрапляють шкідливі речовини, а до водних об'єктів – погано очищені стоки. Промислові та інші небезпечні відходи утилізуються недостатньою мірою, внаслідок чого відбувається їх накопичення (перш за все на території підприємств-виробників). Так, протягом 2019 р. найбільшими темпами накопичення відходів I-III класів небезпеки (особливо небезпечних) відбувалось на території таких регіонів, як Полтавська, Сумська та Харківська області. Діючі в регіонах сміттєзвалища та полігони, як правило, перевантажені побутовими відходами, що часто призводить до утворення несанкціонованих звалищ сміття. При цьому стрімке накопичення побутових відходів відбувається перш за все у тих областях (Хмельницька,

Сумська, Кіровоградська), на території яких відсутні заводи з переробки твердих побутових відходів [22].

У 2019 році у регіонах зросли обсяги утворення відходів I-IV класів небезпеки у 9 областях, найбільше – в Закарпатській області (на 39,2 %), найменше – в Чернігівській області (на 2,2 %). Найбільше обсяги утворення відходів I-IV класів небезпеки зменшились у області (на 37,8 %). У 2015 році у 10 регіонах зросли обсяги викидів забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, найбільше – в Чернівецькій області (на 30,4 %), найменше – у Львівській області (на 3,5 %). Найбільше обсяги викидів зменшились у Харківській області (на 64,5%).

Отже, для мобілізації інвестиційних ресурсів у економіку регіону було виявлено брак функціонування таких інститутів, як:

лізингові компанії для здійснення державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників; страхові фонди (регіональні і міжрегіональні) для страхування ризиків товарних програм; розрахунково-кліринговий центр для здійснення безготівкових взаєморозрахунків між суб'єктами регіонального ринку;

міжрегіональні банки реконструкції та розвитку для фінансування проектів економічного співробітництва регіонів, створення мережі міжрегіональних оптових продуктових ринків за групами сільгоспкультур;

державний земельний банк для рефінансування регіональних і міжрегіональних банків реконструкції та розвитку АПК;

регіональні та міжрегіональні асоціації сільськогосподарських товаровиробників (за продуктовими групами) для захисту та лобіювання інтересів її учасників;

центри перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів сільського господарства за напрямками: технічна модернізація і нові технології виробництва сільгосппродукції, реструктуризація сільгосппідприємств, економіка і організація аграрного виробництва, менеджменту та маркетингу в аграрній сфері економіки;

інформаційні та маркетингово-консалтингові служби та ін.

На сьогодні в регіонах України інституційною структурою, що реалізує державне регулювання механізму залучення інвестицій, є облдержадміністрації та їх спеціальні підрозділи. При фактичній збіжності функціонально-цільової структури механізму, вибір інституційної форми має деякі недоліки, які пов'язані зі значною обмеженістю бюджетного фінансування діяльності та відсутністю комерційного інтересу безпосередніх виконавців.

Державні та регіональні органи влади впливають на інвестиційні умови та інвестиційні процеси в регіоні, що зумовлює потрібний підхід до оцінки ефективності організаційно-економічної моделі залучення інвестицій: по-перше, ефективність функціонування самого механізму, по-друге, реалізація стратегічних цілей розвитку регіону, по-третє, доцільність його функціонування з позиції держави.

Таким чином, науково-методичні підходи і практичні рекомендації вдосконалення засад державного регулювання реалізується через функціональноцільовий і структурний організаційно-економічний механізм залучення інвестицій в регіон та запропоновану систему оцінки його результативності. Органи державної влади зможуть відстежувати вплив інвестиційних чинників на соціально-економічні процеси в регіонах і розробляти своєчасні регулюючі дії для досягнення цілей державного і регіонального розвитку

У регіонах України питання щодо здійснення інвестиційної діяльності в умовах кризи є особливо актуальними і проблематичними.

До основних проблем інвестиційно-інноваційного розвитку регіону належать [11, с. 46]:

- недосконалий механізм фінансового забезпечення інвестиційно-інноваційних програм;
- високий ступінь зносу основних виробничих фондів;
- важкий фінансовий стан підприємств і відсутність ефективного менеджменту;

- недостатній ступінь залучення середнього та малого бізнесу до інвестиційно-інноваційної діяльності;
- нерозвиненість регіональної інфраструктури інвестиційно-інноваційного процесу, включаючи системи інформаційного забезпечення, технікоекономічної експертизи, сертифікації і просування розробок, підготовки та перепідготовки кадрів та виробничо-технологічної підтримки;
- недосконалість законодавчо-правового забезпечення та інноваційної діяльності необхідними інвестиціями, механізму стимулювання та забезпечення захисту інтелектуальної власності; – недостатній розвиток теоретичних досліджень у цій сфері тощо.

Наявність невирішених наведених проблем інвестиційного розвитку регіонів свідчить про недосконалість його державного регулювання.

Висновки до розділу

Здійснено загальний аналіз інвестиційного розвитку регіонів країни, а також аналіз його державного регулювання. Досліджено інструменти та цілі залучення інвестицій до регіону. Зокрема визначено наявність інвестиційних процесів в регіонах як і їх регулювання. З кількісними параметрами слід визнати негативний тренд зменшення обсягів інвестицій в регіонах, що свідчить про наявність хронічних проблем регіональної інвестиційної політики.

У сучасних умовах позитивними чинниками у залученні інвестицій в економіку регіонів є: процеси децентралізації; реалізація угоди про асоціацію з ЄС та можливістю виходу з конкурентоздатною продукцією на європейські ринки; політика приватизації в країні за умови врахування регіональних економічних інтересів; девальвація гривні, яка мала б підвищити зацікавленість іноземних компаній до інвестування в Україні.

Проаналізувавши надходження прямих іноземних інвестицій в регіони країни з 2008 по 2019 рр. можна зробити висновок, що немає ніякої

закономірності, будь-яка систематичність тут відсутня. Але все ж має загальний негативний тренд на зменшення обсягу інвестицій.

Конкретизовано негативний стан інвестиційної активності регіонів. Найбільших втрат зазнали переважно західні області України.

Досліджено проблеми регулювання інвестиційного розвитку регіонів, в результаті чого визначено проблеми внутрішнього розвитку територій та, брак існування та функціонування важливих інституцій регіонального інвестиційного розвитку.

Наявність невирішених наведених проблем інвестиційного розвитку регіонів свідчить про недосконалість його державного регулювання.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

3.1. Модель оцінювання інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання в регіоні

Стимулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні має ґрунтуватись на розробленні реалістичної інвестиційної політики, яка б базувалась на можливостях регіонального бюджету та відбувалася б при одночасному формуванні сприятливого інституціонального інвестиційного середовища, для поліпшення якого необхідним є посилення прямої участі держави в інвестиційному процесі, тобто активізація підтримки інвестиційної діяльності на основі залучення бюджетних коштів в межах державного фінансування інвестиційних програм. Окрім цього стимулювання інвестиційної діяльності повинно полягати у створенні сприятливого податкового клімату у регіонах, забезпеченні правового захисту приватних інвесторів та незмінність прийнятих законодавчих норм у процесі реалізації регіональних інвестиційних програм, загалом забезпеченні інвестиційної безпеки.

При цьому, інвестиційна безпека країни (регіону) має забезпечуватися за умов дотримання граничної норми інвестування, що дає змогу:

- відтворювати науково-технічний та інтелектуальний потенціал;
- здійснювати розширене відтворення основного капіталу;
- підтримувати конкурентоспроможність економіки;
- гарантувати зростання ВВП на рівні завдань соціально-економічного розвитку та міжнародного співробітництва;
- створювати стратегічні резерви;
- долати депресивні явища в регіонах країни;
- зберігати та відновлювати природні ресурси;
- утримувати на безпечному рівні екологічні параметри.

Отже, для забезпечення інвестиційної безпеки регіональної економіки доцільно реалізовувати наступні пріоритетні напрями: створення ринкових і економічних умов для інвестування відтворення основних фондів, модернізації та інноваційного нагромадження основного капіталу; формування стійкої інституціональної структури, що забезпечує стабільні умови виконання організаційно-управлінських функцій; трансформування структури економіки регіону для переходу на випуск наукоємної продукції; створення надійних фінансових умов для забезпечення стійкого інвестування інноваційних проектів, у тому числі шляхом залучення нових джерел фінансування; вибір надійних законодавчо-правових механізмів захисту прав приватних та іноземних інвесторів; формування системи страхування інвестиційної діяльності тощо.

Таким чином, на основі проведеного дослідження доцільно запропонувати концептуальну модель оцінювання інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання, яка міститиме (рис. 3.1):

- підходи до оцінювання інвестиційної безпеки;
- напрями ідентифікації внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на систему інвестиційної безпеки;
- етапи оцінювання інвестиційної безпеки;
- можливі загрози інвестиційної безпеки;
- формування програмно-цільових заходів, спрямованих на ліквідацію, нейтралізацію та усунення загроз інвестиційної безпеки.

У сучасних умовах нестабільності функціонування національної економіки для вітчизняних суб'єктів господарювання актуалізуються питання щодо способів забезпечення економічної та інвестиційної безпеки підприємства, механізмів управління й оцінювання, вибір необхідних критеріїв та показників.

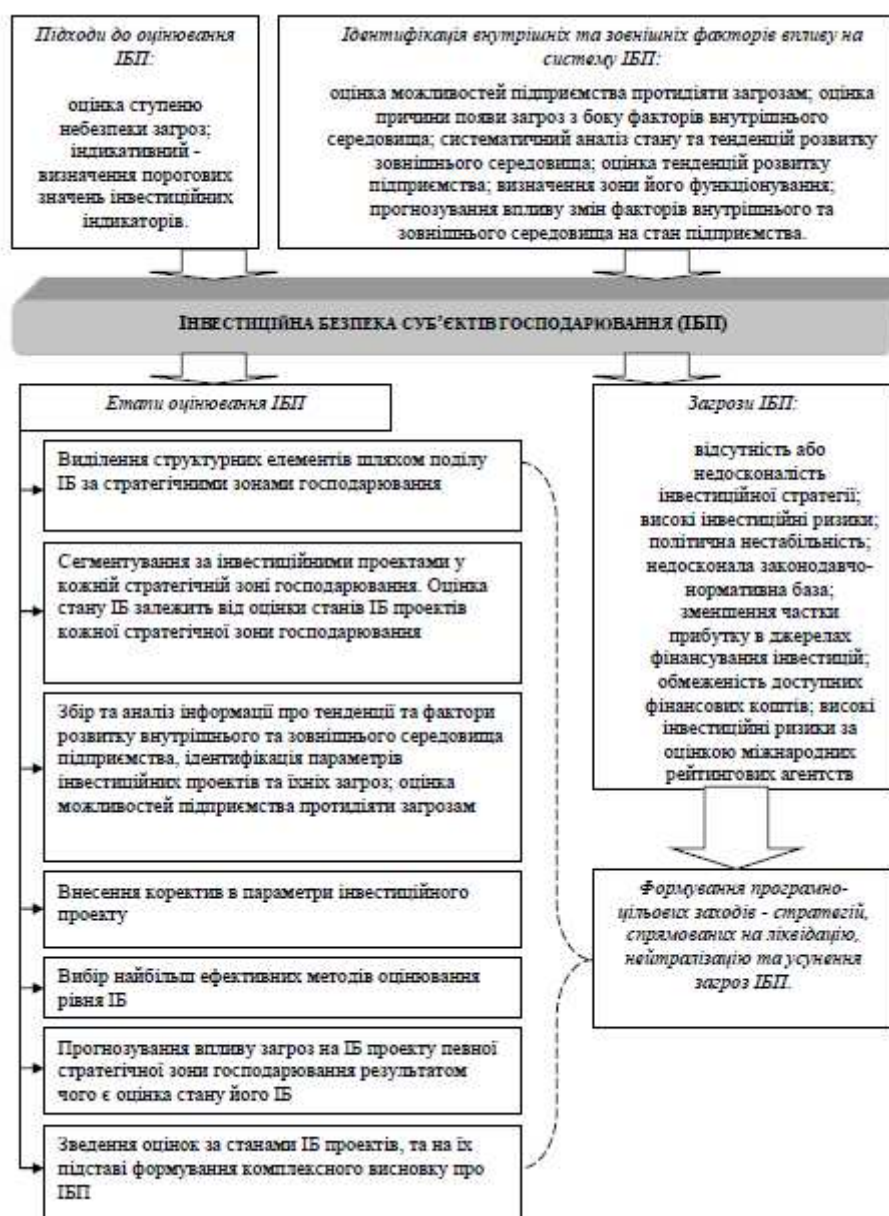

Рис. 3.1. Оцінювання інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання

Основні положення забезпечення економічної та інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання повинні ґрунтуватись на розумінні сутності даних економічних категорій, професійному управлінні та своєчасному прийнятті управлінських рішень, системному моніторингу та ідентифікації загроз (негативних факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовищ).

Отже, для забезпечення економічної та інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання в регіоні необхідно формувати відповідні програмно-цільові заходи, які становитимуть певну стратегію, що ґрунтуватиметься на:

характеристиці зовнішніх і внутрішніх загроз; визначенні і моніторингу чинників, які негативно впливають на стійкість його соціально-економічного стану на короткострокову і середньострокову перспективу; визначенні критеріїв і параметрів показників, що характеризують інтереси підприємства і відповідають вимогам його інвестиційної безпеки; розробленні інвестиційної політики; напрямках діяльності підприємства відносно реалізації стратегії.

Проблематика стимулювання інвестиційного забезпечення економічного розвитку регіонів на сучасному етапі полягає в тому, що його здійснення відбувається в умовах загострення економічної кризи, недосконалості політики структурної перебудови економіки на базі ринкових відносин, відсутності необхідного досвіду, недостатності наукового забезпечення, недосконалості законодавчо-нормативного забезпечення, незавершеності розбудови системи регіонального управління.

Наведені аспекти зумовлюють необхідність реструктуризації економіки регіонів на основі запровадження інвестиційно-інноваційної моделі з урахуванням особливостей їхнього потенціалу та конкурентних переваг; створенні нових організаційних структур, що здійснюють інноваційну діяльність технопарків, інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, інших трансфертних та інфраструктурних фірм; розбудові та модернізації інфраструктури регіонального розвитку для підвищення інвестиційної привабливості регіонів, поліпшення умов запровадження передових інноваційних технологій; формуванні виробництв із замкненим циклом, зокрема науково-промислово-фінансових груп, концернів, корпорацій; створенні під егідою держави та місцевих органів виконавчої влади регіональних центрів передачі інноваційних промислових технологій з державного до приватного сектору.

Слід також відмітити актуалізацію питання щодо функціонування індустріальних парків, які регулюються відповідними нормативно-правовими актами України, зокрема: Конституція України; Цивільний кодекс України; Господарський кодекс України; Земельний кодекс України; Податковий кодекс України; Митний кодекс України; Закон України «Про індустріальні парки»;

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»; Закон України «Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон» тощо.

Адже, як свідчить європейська практика уся місцева промисловість концентрується виключно в межах індустріальних парків. Для України, міста якої становлять конгломерат із житлових масивів та екологічно шкідливих підприємств, даний аспект є вкрай важливим.

Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України в межах національного проекту «Індустріальні парки України» передбачає також створення 10 пілотних промислових майданчиків з готовою інженерно-технічною інфраструктурою на земельних ділянках розміром від 15 до 700 га кожна і в інших областях України.

Проте, доцільно виокремити можливості впливу значних негативних чинників (ризиків) на учасників новостворених вітчизняних індустріальних парків, зокрема: нестабільність політичного життя в країні вкрай негативно впливає на банківську систему й умови кредитування; значні коливання валютного і фондового ринків; відсутність компенсацій кредитної ставки на кредити, залучені для інвестування у розвиток виробництва; відсутність надання пільг по сплаті податку на прибуток, що реінвестується в розвиток; відсутність можливості надання прямої державної підтримки учасникам парку за створення нових робочих місць; обмеженість терміну дій пільг; слабкою та низькою ефективністю роботи щодо залучення інвесторів; наявністю більш привабливих режимів економічної діяльності в сусідніх країнах тощо. Слід відмітити, що світова практика створення та функціонування індустріальних парків обумовлена: сприянням підвищенню інвестиційної активності в економіці; легітимному субсидіюванню пріоритетних галузей промисловості, як правило, високотехнологічних тощо.

3.2. Формування механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону

Децентралізоване формування інвестиційного механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіонів передбачає розробку структурних елементів на рівні регіону або кластеру, при цьому ключовим фактором виступає перехід виключно до економічних методів взаємодії з усіма учасниками інвестиційних процесів.

У процесі формування інвестиційного механізму розвитку соціального потенціалу комплексне використання виділених методів дає можливість проводити найбільш ефективну публічну політику на основі взаємодії регіональної, муніципальної влади та бізнесових структур. Методологічні підходи до формування механізму інвестиційного розвитку регіонів України можуть бути представлені у формі системи, представленої на рисунку 3.2.

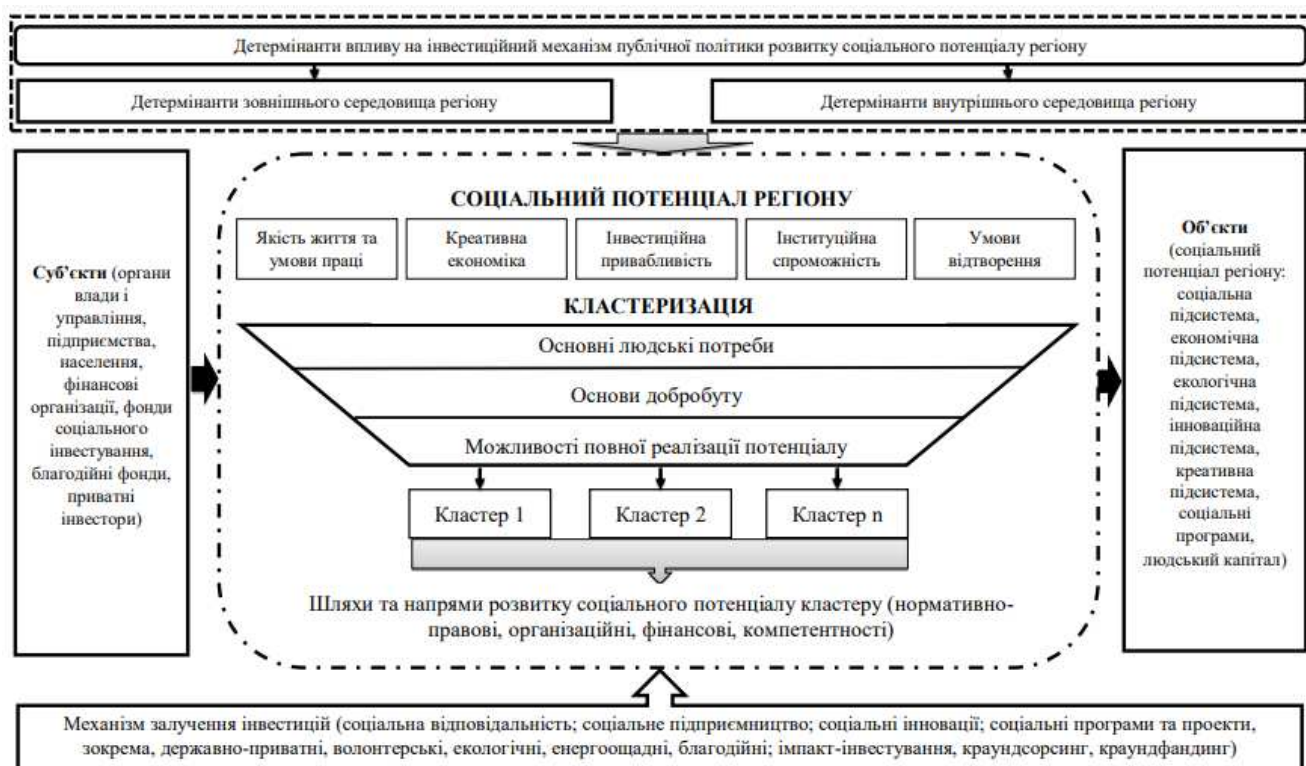

Рис.3.2. Механізм удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіонів

Функціонування будь-якого механізму залежить перш за все від впливу детермінант зовнішнього і внутрішнього середовища системи. Як було зазначено у третьому розділі, події що відбуваються змінюють конфігурацію соціального простору найбільших міст України.

Світові тенденції роблять все більший вплив на їх розвиток. Цілком очевидно, що дані зміни впливають на сам інвестиційний механізм розвитку соціального потенціалу регіонів України. Очевидно, що при визначенні пріоритетних напрямів соціального інвестування починати треба з дослідження впливу детермінант.

Тобто компоненти першого блоку представляють собою сукупність ключових факторів, від яких буде залежати зміст інвестиційного механізму розвитку соціального потенціалу регіонів і, відповідно, механізми його реалізація. До них відносяться:

- інвестиційний клімат в регіоні;
- показники формування соціального потенціалу регіону;
- рівень інвестиційних ризиків;
- фактори внутрішнього і зовнішнього впливу на розвиток регіону.

Перераховані фактори переважно пов'язані з об'єктивно зумовленими регіональними особливостями, які в свою чергу визначаються комплексом природно-географічних, історичних, демографічних та інших детермінант. Фактори зовнішнього впливу пов'язані з впливом чинного законодавства і загальнодержавною соціально-економічною політикою.

Наступний етап представляє безпосередньо етапи реалізації інвестиційного механізму розвитку соціального потенціалу регіонів і передбачає:

- визначення цілей і ключових пріоритетів інвестиційного механізму, побудованих на сутнісній складовій соціального потенціалу та на визначенні критеріальної складової оцінки соціального потенціалу з точки зору інвестиційної привабливості і як наслідок визначення кластерів;

- формування напрямів і шляхів реалізації інвестиційного механізму та програм розвитку соціального потенціалу регіонів заснованих на цілях сталого розвитку України та забезпечені сталого розвитку через розумну спеціалізацію;

- розробку механізму залучення інвестицій шляхом використання сучасних інноваційних фінансових інструментів таких як: соціальна відповідальність; соціальне підприємництво; соціальні інновації; соціальні програми та проекти, зокрема, державно-приватні, волонтерські, екологічні, енергоощадні, благодійні; імпаکت-інвестування, краундсорсинг, краундфандинг тощо.

Проведене дослідження свідчить, що ключовою метою інвестиційного механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону має виступати стабільний розвиток соціального потенціалу регіону на основі раціонального використання інвестиційних ресурсів. Досягнення цієї мети вимагає не тільки нарощування інвестиційних ресурсів, але також підвищення економічної і соціальної ефективності їх використання шляхом направлення фінансування на інноваційний розвиток виробництва, на створення високопродуктивних робочих місць, розвиток інфраструктурного середовища.

При цьому, інвестиції у розвиток соціального потенціалу регіонів повинні бути спрямовані на вирішення наступних задач:

- забезпечення розвитку соціального потенціалу регіонів з урахуванням раціонального використання їх потенціалу, відтворення місцевих ресурсів і охорони навколишнього середовища;

- комплексне рішення міжгалузевих науково-технічних і організаційно-управлінських проблем, обумовлених необхідністю подолання кризи, економічного пожвавлення, соціального розвитку на користь регіону і держави в цілому;

- підвищення технологічного та інформаційного рівня всіх сфер господарської діяльності для досягнення конкурентоспроможності продукції та послуг підприємницьких структур регіону;

- реалізація стратегії розвитку регіону згідно з цілями сталого розвитку та через розумну спеціалізацію.

Результатом інвестиційного механізму є формування та впровадження публічної політики розвитку інвестиційного потенціалу регіонів яка формується з коштів та інструментів досягнення мети регіонального інвестиційного процесу. Компонентами тут виступає комплекс використовуваних методів управління (економічних, адміністративних, соціально-психологічних) і інструментів забезпечення реалізації інвестиційного механізму розвитку соціального потенціалу регіонів України (правових, організаційних, інформаційних).

Практичне досягнення цілей механізму удосконалення інвестиційного регулювання розвитку регіонів пов'язано зі створенням та забезпеченням його реалізації, яке представляє собою сукупність методів і систем, що забезпечують їх дію, за допомогою яких органи державного і муніципального управління можуть впливати на учасників інвестиційного процесу з метою вирішення поставлених завдань розвитку соціального потенціалу регіону.

Елементами механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону виступають: суб'єкти та об'єкти впливу, цілі, методи, форми і засоби. Суб'єктами інвестиційного механізму розвитку соціального потенціалу регіону є конкретні органи влади і управління, підприємства, населення, фінансові організації, фонди соціального інвестування, благодійні фонди, приватні інвестори, що призводять в дію цей механізм.

До об'єктів впливу відноситься інвестиційний потенціал регіону який включає: соціальну підсистему, економічну підсистему, екологічну підсистему, інноваційну підсистему, креативну підсистему, соціальні програми, людський капітал.

Цілі передбачають наявність конкретних управлінських завдань інвестиційного механізму. Виділимо наступні цілі функціонування механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону:

- мобілізація інвестиційних ресурсів в регіоні;
- формування інвестиційних потоків і спрямування їх в необхідні об'єкти;
- підвищення ефективності використання інвестицій;
- підвищення інвестиційної активності в регіоні.

Методи механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону представляють собою сукупність інструментів, способів і технологій досягнення поставлених цілей. Залежно від способу впливу на агентів ринку, методи регіональної політики можуть носити адміністративний і економічний характер.

Методи адміністративного характеру зводяться до прийняття законодавчих та нормативних актів, управління державною (муніципальною) власністю і підприємствами, надання державних (муніципальних) кредитів і субсидій, ліцензуванню, квотуванню і накладення різних санкцій.

Методи економічного характеру поділяються на прямі і непрямі. До непрямих економічних методів регулювання інвестиційного механізму розвитку соціального потенціалу регіонів відноситься прогнозування, програмування, індикативне планування розвитку соціального потенціалу регіону, використання податкових, бюджетно-фінансових, кредитно-грошових коштів, антиінфляційних заходів. Серед прямих економічних методів слід зазначити приватизацію державних підприємств, а також різні форми зміни співвідношення частки державного (муніципального) і приватного секторів, залучення інвестицій в депресивні райони і т.п.

Форми і засоби реалізації механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону визначаються в залежності від соціальної специфіки регіону.

Серед основних форм реалізації механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону слід виділити:

- розробка і реалізація загальнодержавних або регіональних цільових програм;
- розміщення державного / муніципального замовлення на поставки продукції для суспільних потреб;
- підтримка наукомістких виробництв і розвиток високих технологій;
- участь держави або регіональної влади в інвестиційних та інноваційних проектах;

- сприяння розвитку зовнішньоекономічних зв'язків регіону; - створення умов для формування особливих економічних зон і технопарків.

Крім виділених форм і методів механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону, важливими виступають також використовувані підходи до взаємодії держави, регіональної влади і приватних суб'єктів даних відносин, оскільки від характеру і особливостей цих взаємовідносин багато в чому залежить ефективність вирішення проблем розвитку соціального потенціалу регіону [28].

Аналіз регіонального інвестиційного механізму дозволяє систематизувати елементи і рушійні сили цього процесу. У його структурі можна виділити три напрямки впливу на сферу відтворення і розвитку соціального потенціалу регіону, спрямовані на раціональну мобілізацію ресурсної бази регіону:

1. Інструментарій матеріально-технічного впливу: - вибір і розміщення об'єктів інвестування; - гармонізація виробничих, фінансових і соціальних пріоритетів інвестування; - акумуляція фінансових ресурсів і їх розміщення.

2. Інструментарій соціального впливу: - обґрунтування соціальної значущості інвестицій; - формування мотивації та інвестиційного клімату в регіоні.

3. Інструментарій організаційного впливу: - інвестиційні програми, проекти залучення і розміщення фінансових ресурсів; - формування інфраструктури інвестування та режиму її функціонування; - нормативно-правова база процесу інвестування.

Розроблений механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону, враховуючи численність і системність наявних проблем, має за мету на його основі розроблення напрямів і шляхів розвитку соціального потенціалу для кожного кластеру окремо. Одним з напрямків виступає впровадження і підтримка стратегічного планування розвитку соціального потенціалу (інвестиційного процесу) регіонів, яке б враховувало загальні макроекономічні тенденції та особливості соціальної і фінансової ситуації на конкретній території.

Досягти підвищення ефективності управління інвестиційним забезпеченням розвитку соціального потенціалу регіонів можливо через здійснення ефективного централізованого державного і регіонального прогнозування, планування і регулювання інвестиційних процесів відповідно до сучасних технологій управління, включаючи забезпечення їх збалансованості і узгодженості, за умов державної підтримки.

3.3. Організаційно-методичні пропозиції підвищення рівня інвестиційної активності регіону

На сьогодні переважна більшість регіонів позбавлена власних коштів для фінансування інновацій. Вирішення проблеми, на нашу думку, лежить у площині надання більшого регіонального самоврядування, посилення фіскальних повноважень регіонального управління, залучення зовнішніх фінансових джерел. Такі фінансові інструменти, як гранти, позики, акціонерний капітал і непряма підтримка становлять базові елементи регіонального фінансового ланцюжка вартості. Головне – як для публічного, так і для приватного секторів у процесі забезпечення фінансовими ресурсами інноваційного розвитку – це скоординувати свою діяльність таким чином, щоб різні елементи цього ланцюга були взаємозалежними й ефективно взаємодіяли. В Україні ні на центральному, ні на регіональному, ні на місцевому рівнях не сформовані відповідні умови для побудови інноваційно-інвестиційної моделі розвитку регіонів.

Тому активізація інвестиційно-інноваційних процесів в регіоні повинна забезпечуватися:

- об'єднанням зусиль органів державної влади на місцях, підприємств та установ, незалежно від форм власності, для залучення інвестицій в економіку області;
- створенням системи координації взаємодії органів державної влади, підприємств, установ, банків, консалтингових та інформаційних фірм для залучення інвестицій;

- наданням інформації вітчизняним та іноземним інвесторам про потенційні можливості підприємств, організацій та установ області;
- раціональним використанням інвестиційних і кредитних ресурсів;
- підвищенням конкурентоспроможності підприємств регіону та їх продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках;
- розробкою регіональних інвестиційних та інноваційних програм, проектів, пропозицій для залучення інвестицій на технічне переобладнання підприємств машинобудування з метою випуску продукції кінцевого циклу;
- освоєнням нових технологій і стабілізацією роботи підприємств регіону;
- підвищенням привабливості для інвесторів великих підприємств регіону;
- розвитком малого та середнього бізнесу, сприянням створенню інноваційних підприємств.

Потужним важелем державного впливу на прискорення інвестиційного розвитку найбільш високо технологічних галузей має стати діяльність інноваційних фондів, створених за рахунок прямих бюджетних інвестицій. Такі фонди (загальнодержавного, галузевого та регіонального рівнів) повинні стимулювати залучення коштів промисловості, приватного сектора економіки до фінансування інноваційних проектів і програм. Для цього необхідно забезпечити паритетну участь у фінансуванні та відповідальність держави й підприємств у впровадженні інновацій. Держава має взяти на себе фінансування масштабних прогнозно-аналітичних досліджень з метою визначення пріоритетних напрямів науково-технологічної та інноваційної діяльності. Це потрібно не тільки для конкретизації та надання належної цілеспрямованості політиці уряду, а й для орієнтації бізнесу – як безпосередня допомога держави виробничим підприємствам у пошуку своєї ніші у світовому поділі праці, напрямів можливого прориву вітчизняної високотехнологічної продукції на світовий ринок. Для такого роду досліджень необхідно задіяти не тільки всю потужність вітчизняного науково-технічного потенціалу, але й можливості представництв України за кордоном.

Вважаємо, що активізація інвестиційних процесів неможлива без активної бюджетної політики, що є потужним державним фінансовим механізмом впливу на інноваційно-інвестиційний розвиток національної економіки. Створення умов для довгострокового відтворення бюджетних ресурсів можливе лише шляхом стимулювання економічного зростання. Це є необхідною, але недостатньою умовою подальшого соціально-економічного розвитку України. Дедалі актуальнішим стає розв'язання інших проблем, зокрема вдосконалення інституційних умов, які забезпечують самовідтворення інвестиційно-інноваційних процесів, активізація у країні фундаментальних досліджень і прикладних розробок за рахунок залучення не лише державних, а й приватних фінансових ресурсів, ефективна взаємодія держави та бізнесу у сфері практичної реалізації цих розробок. З метою накопичення науково-технічного потенціалу, включаючи людський капітал, і запровадження досягнень науки й техніки в економіці потрібно використовувати різноманітні інструменти бюджетної політики для стимулювання пріоритетних інноваційних напрямів, зважаючи на тенденції світової економіки, фінансові можливості держави й необхідність досягнення пріоритетів розвитку суспільства.

В деяких країнах (наприклад, Норвегія, Росія, Саудівська Аравія, Кувейт, Об'єднанні арабські емірати) є фонди національного добробуту. Ці країни об'єднує те, що вони є експортерами енергоносіїв. Обмеженість природного ресурсу, що експортується, та нестабільність світових цін на енергоносії зумовили створення таких фондів як своєрідної подушки безпеки на період падіння цін та вичерпання відповідних ресурсів. Однак фонд національного добробуту також має Китай, який є імпортером енергоресурсів. Отже, створення таких фондів є доцільним не тільки для експортерів енергоресурсів.

Незаплановані падіння ВВП, кризи національного господарства, локальні регіональні економічні кризи – це характерно для багатьох країн, і саме кошти фондів національного добробуту могли би стати в нагоді в період таких криз. До того ж, в умовах децентралізації в Україні й передачі до регіонів багатьох функцій управління господарством, створення регіональних інвестиційних фондів могло

би бути спрямовано саме на формування фінансових структур, що виконують функції фондів національного або регіонального добробуту, особливо тоді, коли на національному рівні таких фондів не існує.

Розглядаючи питання створення певних структур регіонального рівня, що мають впливати на господарство регіону, слід визначити такі позиції:

- 1) Джерела створення та активи як об'єкти інвестування;
- 2) Основна роль, функції та завдання (для чого його створювати, що він має здійснювати);
- 3) Економічна доцільність (навіщо створювати, в чому полягає економічний ефект).

Розглянемо ці позиції з погляду створення регіонального інвестиційного фонду, що має ознаки національного або регіонального фонду добробуту.

Джерела створення та активи як об'єкти інвестування

Для початку визначимо джерела створення регіональних інвестиційних фондів. Якщо засновниками таких структур є регіональні органи публічної влади або органи місцевого самоврядування, то як основні джерела можуть бути такі:

- тимчасово-вільні кошти;
- кошти, що цілеспрямовано плануються для фінансування діяльності фонду;
- емісія акцій фонду на національному фондовому ринку;
- кошти, що надійдуть від емісії облігацій.

1.1) Тимчасово вільні кошти можуть виникати внаслідок відставання реального засвоєння бюджетних коштів від отриманого фінансування. Однак це джерело має короткостроковий характер, що не дозволяє виділити його в якості основного.

1.2) В багатьох органах місцевого самоврядування цілеспрямовано плануються кошти для формування резервів на випадок надзвичайних несприятливих подій. Ці кошти згодом «під'їдає» інфляція. В порівнянні до долара США національна валюта знецінюється за рік в середньому на 10-14 %.

Замість цього можливим є спрямування таких коштів у відповідний фонд, які у випадку настання несприятливих подій можна вилучати з такого фонду, однак вже у більшому розмірі.

1.3) широко-розповсюдженою практикою є заснування певної організації з використанням власних коштів, однак в подальшому проводиться емісія акцій новоствореного суб'єкта, що приводить у справу нових інвесторів та співвласників. Такою практикою слід користуватися й при створенні регіонального інвестиційного фонду, що має призначення фонду національного або регіонального добробуту. На початку утворення фонду можливим є використання коштів регіональних бюджетів. Однак можливості таких джерел є обмеженими. Тому доцільно розширювати масштаб за рахунок емісії акцій створеного фонду на національному фоновому ринку. В подальшому основна частина коштів пасивів цього фонду може становити кошти від емісії акцій та облігацій.

1.4) Вже після створення такого фонду доцільним є емісія його облігацій і фінансування за такий рахунок діяльності відповідного фонду. До того ж, коли фонд ще не створений, для започаткування його діяльності можливою є емісія муніципальних облігацій, де емітентом є або орган місцевого самоврядування, або регіональний орган публічної влади. В сучасних умовах при суттєвому зниженні облікової ставки НБУ емісія облігацій в якості формування довгострокових пасивів стає економічно доцільним джерелом.

Для максимізації можливостей використання переліку наведених та інших джерел коштів для формування пасивів регіонального інвестиційного фонду останній має створюватися як відкрите (публічне) акціонерне товариство. При цьому його засновники згодом у разі потреби можуть продавати та(або) викупувати на національному фондовому ринку акції цього фонду.

Після первісної емісії засновниками акції фонду можуть їх викупувати (при наявності резерву коштів) у разі падіння ціни акцій нижче економічно-обґрунтованого рівня (справедливої ціни). Якщо основними активами фонду будуть цінні папери – акції провідних світових корпорацій, то справедлива ціна

акції регіонального інвестиційного фонду визначається діленням ринкової вартості таких активів на кількість акцій відповідного фонду. У разі гострої потреби засновники (наприклад, для нейтралізації наслідків стихійного лиха, збройних конфліктів, епідемій тощо) – регіональні органи публічної влади або органи місцевого самоврядування – можуть реалізувати за ринковою ціною всі або частину акцій, що їм належать.

Другою умовою раціонального та ефективного використання всіх можливих джерел формування пасивів регіонального інвестиційного фонду, що проектується в якості фонду національного(регіонального) добробуту, є логічна послідовність формування пасивів та активів фонду. Відповідна послідовність формування пасивів має бути такою:

Формування статутного капіталу за рахунок власних коштів регіональних органів публічної влади або місцевого самоврядування;

Збільшення статутного капіталу за рахунок емісії акцій на національному фондовому ринку;

Збільшення пасивів (позикового капіталу) за рахунок емісії облігацій фонду.

Примітка: 1-й крок може здійснюватися в тому числі за рахунок емісії облігацій, де емітентом виступає власне засновник такого фонду.

Важлива умова: в наведеній вище послідовності змінювати порядок є недоцільним та руйнівним. До того ж, між наведеними кроками має бути суттєвий часовий відрізок. В цілому всі три кроки мають бути пройденими в певному часовому періоді, наприклад, за три роки. Необхідність дотримання інтервалу часу між такими кроками зумовлено особливістю формування активів відповідного фонду: як відомо бухгалтерський баланс організації формується та трансформується одночасно у частині пасивів та активів у їх логічному взаємозв'язку й дотриманням принципів фінансового менеджменту.

Якщо (як вже зазначалося раніше) лєвова частка активів фонду складуть акції провідних світових корпорацій, то при формуванні відповідних активів слід враховувати їхню волатильність, тобто нестабільність цін. Враховуючи те, що вгадати ідеальний час придбання акцій на світовому фондовому ринку

неможливо, портфель активів регіонального інвестиційного фонду має формуватися шляхом поступової купівлі акцій провідних світових корпорацій протягом тривалого інтервалу часу. При цьому ризик волатильності згладжується та усереднюється. Активи фонду, що будуть поступово сформовані як диверсифікований портфель акцій світових корпорацій, стануть своєрідним економічним фундаментом (базисом) в будівлі регіонального інвестиційного фонду, який буде створюватися. Від якості (економічної ефективності) такого портфелю буде залежати можливість та кількісні параметри 2-го та подальших кроків формування пасивів й активів фонду.

Формування активів фонду на перших порах створення можна порівняти з будівництвом фундаменту будівлі на проблемному ґрунті, що рухається та зсувається. В такому разі економічний фундамент має формуватися з урахуванням часу на його усадку та нейтралізацію наслідків зсуву. Чим краще встановлено фундамент – економічне підґрунтя, тим в більшому рівні за кількісними параметрами цей фундамент витримає надбудову – реалізацію 2-го та 3-го кроку (рис.3.3).

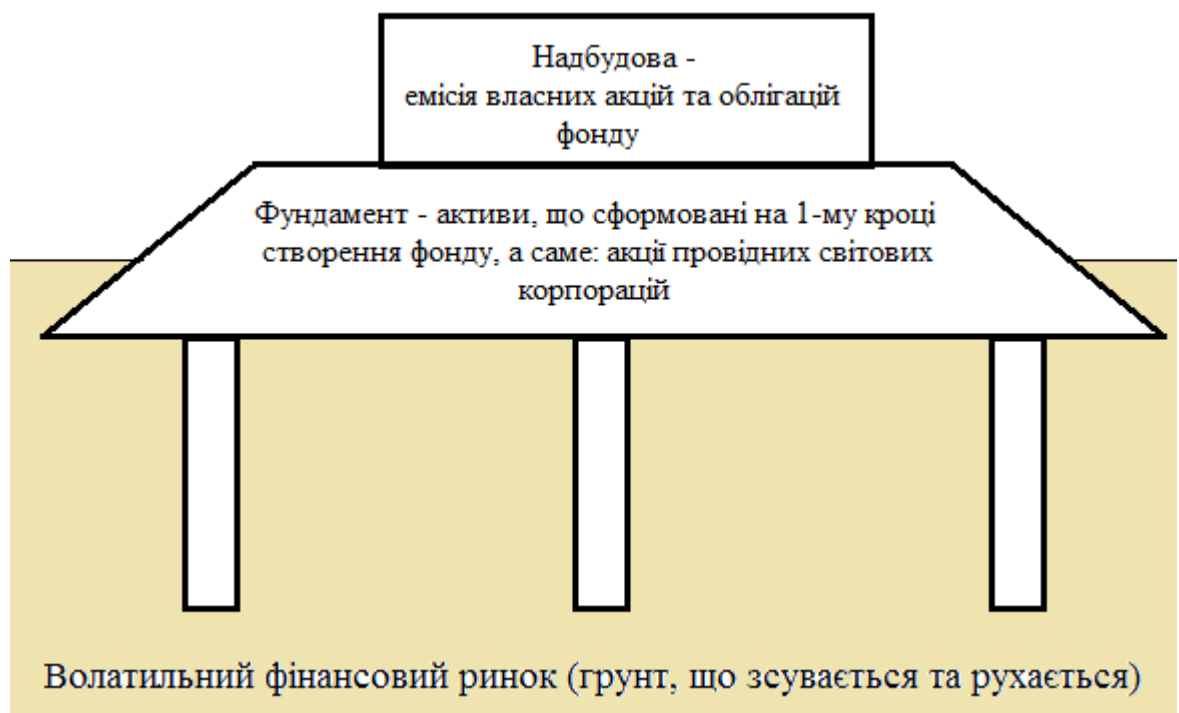

Рис.3.3. Схематичне зображення логіки формування балансу регіонального інвестиційного фонду

Прогнозування та планування реалізації 2-го та 3-го кроків мають здійснюватися на кількісних економічних показниках диверсифікованого портфелю акцій, що мав формуватися певний час в умовах нестабільності та волатильності фондового ринку на 1-му кроці створення фонду.

Розглянемо два сценарію формування такого портфелю.

Песимістичний сценарій: швидко придбано (сформовано) слабо диверсифікований портфель акцій світових корпорацій, що в подальшому суттєво втратили свою вартість, а самі такі корпорації потрапили в кризовий стан.

Оптимістичний сценарій: протягом одного – двох років придбано (сформовано) широко-диверсифікований портфель акцій світових корпорацій, що в подальшому зросли за ринковою вартістю, а самі такі корпорації збільшили свою конкурентоспроможність на світовому ринку.

У другому випадку здійснювати емісію акцій на національному фондовому ринку як власних акцій фонду, так і облігацій буде значно зручніше: інвестори люблять успішних та компетентних. В більших обсягах можна залучати позиковий капітал у вигляді зобов'язань за облігаціями. До того ж, у випадку рішення емісії власних облігацій, тобто при реалізації 3-го кроку, має виконуватися важлива умова: $PA > BO$ – рентабельність активів (РА) має перевищувати вартість облігацій (ВО). При цьому рентабельність активів регіонального інвестиційного фонду буде визначатися як дивідендами за акціями, що є в розпорядженні організації, так і середньорічними темпами приросту ринкової вартості всього портфелю.

В довгостроковій перспективі темп зростання фондового ринку США становить 6 % річних. Вихід на цей показник дозволить регіональному інвестиційному фонду здійснювати емісію власних облігацій під 3-4 % річних в доларах США, або в національній валюті в розмірі 9-10 %. Враховуючи середньорічний темп знецінення національної валюти порівняно до долара США на рівні 10 – 14 % на рік, а також сучасну облікову ставку НБУ в розмірі 6% річних в гривнях, емісія облігацій на національному фондовому ринку за ціною 9-10 % річних в національній валюті буде економічно обґрунтованим кроком.

В цілому при створенні регіонального інвестиційного фонду, що буде мати призначення фонду національного (регіонального) добробуту, можна обмежитися першим кроком - формування статутного капіталу за рахунок власних коштів регіональних органів публічної влади або місцевого самоврядування. Навіщо ж здійснювати 2-й та 3-й крок?

Реалізація 2-го кроку важлива для збільшення масштабу діяльності. В будь-якому бізнесі є точка беззбитковості, тобто мінімальний обсяг, що має покрити накладні та постійні витрати. Для створення та підтримання діяльності фонду необхідним є офіс з технікою та Інтернет, бухгалтер та керуючий. Це складові накладних витрат на перших етапах, однак і вони мають покриватися, та в цілому фонд має бути ефективним, тобто прибутковим. Якщо ми розглядаємо витрати на утримання апарату інвестиційного фонду, то для порівняння візьмемо американський фонд Vanguard S&P 500 ETF як один з самих результативних в цьому відношенні: у нього розмір покриття накладних витрат становить 0,15 % річних від капіталу фонду. В деяких фондах (що активно управляються) цей відсоток може сягати 2 %. Якщо капітал фонду буде умовно становити 1 млн.долл.США, а покриття накладних витрат складе 0,5 % на рік від розміру капіталу, то близько 140 тис.грн. на рік можна виділити для утримання бухгалтера, керуючого та офісу з технікою. В такому разі бухгалтер та керуючий мають отримувати мінімальну заробітну платню. 1 млн.долл.США як розмір статутного капіталу для регіонального органу публічної влади або місцевого самоврядування – це великі кошти, однак і їх замало для покриття мінімальних накладних витрат фонду. Отже, через пару років після створення фонду необхідною є емісія акцій на національному фондовому ринку для доведення масштабу організації до економічно-обґрунтованого рівня.

Реалізація 3-го кроку також дозволяє збільшити масштаб діяльності, однак також і використати ефект фінансового важеля за умов, коли на фінансовому ринку облікова ставка НБУ є відносно низькою. Довгостроковий характер облігацій та низька їхня вартість – в економічній сутності прирівнюють облігації до власного капіталу, тобто роблять їх майже як і власний капітал довгостроковим

та дешевим джерелом, однак без втрати контролю за управлінням організацією. При емісії облігацій не відбувається збільшення акціонерів, тобто власників.

За рахунок ефекту фінансового важеля можливо покрити додаткові накладні витрати, збільшити прибутковість фонду та підвищити привабливість та зростання ціни акцій фонду на національному фондовому ринку. Прикладом успішного використання фінансового важеля на фондовому ринку за рахунок емісії власних облігацій є інвестиційна холдингова компанія Berkshire Hathaway, середньорічні темпи росту акцій якої на 2-3 % переважають від середньо-ринкові значення американського фондового індексу S&P-500.

Логіка формування активів й пасивів регіонального інвестиційного фонду також розглянута у [8]. Для результативного формування відповідних активів фонду він одночасно має діяти і на національному, і на світовому фондовому ринках (рис.3.4).

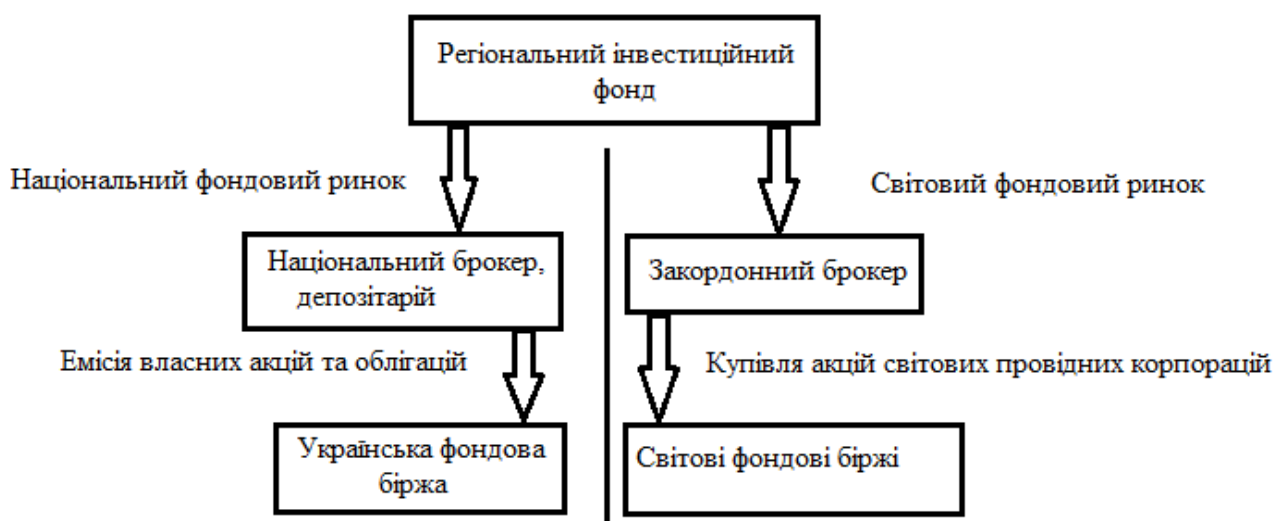

Рис.3.4. Схема одночасної дії на національному і світовому фінансовому ринку

Основна роль, функції та завдання (для чого його створювати, що він має здійснювати)

Основна роль регіонального інвестиційного фонду, що має ознаки фонду національного або регіонального добробуту, має полягати в створенні резерву в періоди, коли господарство розвивається. Такий резерв передбачається

використати, коли в господарстві наступає криза або надзвичайні події: пандемія, збройний конфлікт, природні катастрофи тощо.

На практиці регіональний інвестиційний фонд може бути комбінованим: мати ознаки в тому числі і пенсійного. Оскільки Україна не має санкційних проблем таких як, наприклад, Росія, то основними активами регіонального фонду можуть бути акції провідних світових корпорацій, як і у Норвезького фонду національного добробуту. Наразі російський аналогічний фонд інвестує резерви переважно в золото через ризик санкцій. При цьому в довгостроковій перспективі золото як актив програє за ефективністю акціям. Інвестуючи активи в акції провідних світових корпорацій та здійснюючи емісію власних акцій на національному фондовому ринку відповідний регіональний фонд також набуває ознаки фонду, що формує альтернативне пенсійне забезпечення громадян. Інвестуючи власні заощадження в акції відповідного фонду через національного брокера індивідуальний інвестор – громадянин України, створює для себе альтернативне пенсійне забезпечення.

Регіональний інвестиційний фонд в період економічної кризи в регіоні може скуповувати облігації провідних регіональних підприємств (тим самим надаючи їм економічну підтримку). В такому разі організація стає інструментом підтримки регіонального господарства, однак при цьому погіршується рівень ефективності активів суб'єкта, оскільки облігації регіональних підприємств за рівнем прибутковості поступаються акціям провідних світових корпорацій.

Отже, виконання одночасно декількох ролей регіонального інвестиційного фонду пов'язане з дилемою ефективності. Тому у випадку кризи в господарстві регіону доцільною є реалізація акцій самого фонду його засновниками та вирішення поточних проблем нейтралізації кризи в регіоні за рахунок коштів від продажу акцій такого фонду.

Тобто завданням регіонального інвестиційного фонду, що має ознаки фонду національного або регіонального добробуту, є акумулювання тимчасово вільних та (або) цілеспрямованих коштів та інвестування їх в ліквідні активи, що здатні забезпечити збереження та збільшення вартості з оптимальним рівнем ризику, а

також за необхідності трансформовані в грошові кошти. Таким умовам відповідають акції провідних світових корпорацій. В довгостроковому періоді часу рівень дохідності за цим видом активів перевищує дохідність за державними та корпоративними облігаціями. За умов настання кризи активи регіонального інвестиційного фонду стають додатковим джерелом її нейтралізації, отже фонд має забезпечувати ліквідність як своїх власних акцій, так і акцій, що будуть триматися в його активах.

Відповідний фонд має забезпечувати покриття власних накладних витрат, дотримання цих витрат на мінімальних значеннях, економічну ефективність використання коштів, дотримання вимог фінансового менеджменту, прозорість операцій та активів, недопущення марного витрачання на другорядні заходи засновників.

Економічна доцільність (навіщо створювати, в чому полягає економічний ефект)

Створити резерви для нейтралізації майбутньої кризи регіональні органи публічної влади або органи місцевого самоврядування можуть і без створення регіонального інвестиційного фонду. Такі резерви можуть бути створені в іноземній валюті, в золоті, в державних або корпоративних облігаціях. Однак ці активи поступаються за рівнем економічної ефективності акціям провідних світових корпорацій. До того ж, в такому разі неможливим є використання фінансового важеля.

Отже, економічна доцільність створення регіонального інвестиційного фонду має полягати в більш якісному та ефективному управлінні активами (які є резервом нейтралізації майбутніх криз), що забезпечує примноження вартості таких резервів (активів) в довгостроковій перспективі та створює системну й постійно зростаючу економічну базу для нейтралізації майбутніх криз та несприятливих подій.

До того ж, індивідуальним інвесторам – фізичним особам, які стануть акціонерами такого фонду, участь в проекті дозволить створити джерело пасивного доходу та сформувати для себе альтернативне пенсійне забезпечення,

що передається у спадщину. Чим заможнішим є населення регіону, тим кращим є соціально-економічний розвиток його господарства. Збільшення рівня заможності середньостатистичного мешканця регіону як мета діяльності органів публічної влади та органів місцевого самоврядування може також бути причиною створення відповідного фонду.

Висновки до розділу

З метою удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону запропоновано модель оцінювання інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання в регіоні. Така модель містить: підходи до оцінювання інвестиційної безпеки; напрями ідентифікації внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на систему інвестиційної безпеки; етапи оцінювання інвестиційної безпеки; можливі загрози інвестиційної безпеки; формування програмно-цільових заходів, спрямованих на ліквідацію, нейтралізацію та усунення загроз інвестиційної безпеки.

Для забезпечення економічної та інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання в регіоні необхідно формувати відповідні програмно-цільові заходи, які становитимуть певну стратегію, що ґрунтуватиметься на: характеристиці зовнішніх і внутрішніх загроз; визначенні і моніторингу чинників, які негативно впливають на стійкість його соціально-економічного стану на короткострокову і середньострокову перспективу; визначенні критеріїв і параметрів показників, що характеризують інтереси підприємства і відповідають вимогам його інвестиційної безпеки; розробленні інвестиційної політики; напрямках діяльності підприємства відносно реалізації стратегії.

Обґрунтовано теоретичні та практичні питання формування механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону. Реалізація цього механізму передбачає послідовні етапи. Ключовою метою інвестиційного механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону має виступати стабільний розвиток соціального потенціалу регіону на основі

раціонального використання інвестиційних ресурсів. Досягнення цієї мети вимагає не тільки нарощування інвестиційних ресурсів, але також підвищення економічної і соціальної ефективності їх використання шляхом направлення фінансування на інноваційний розвиток виробництва, на створення високопродуктивних робочих місць, розвиток інфраструктурного середовища.

Результатом механізму є формування та впровадження публічної політики розвитку інвестиційного потенціалу регіонів яка формується з коштів та інструментів досягнення мети регіонального інвестиційного процесу. Компонентами тут виступає комплекс використовуваних методів управління (економічних, адміністративних, соціально-психологічних) і інструментів забезпечення реалізації інвестиційного механізму розвитку соціального потенціалу регіонів країни (правових, організаційних, інформаційних).

В складі організаційно-методичних пропозицій підвищення рівня інвестиційної активності регіону обґрунтовано створення регіонального інвестиційного фонду як фонду регіонального добробуту. Уточнено питання створення регіональних інвестиційних фондів, що мають ознаки фонду національного (регіонального) добробуту, зокрема в частині: джерел створення та активів як об'єктів інвестування, основної ролі, функцій та завдань, економічної доцільності. Визначено, що для максимізації можливостей використання переліку наведених та інших джерел коштів для формування пасивів регіонального інвестиційного фонду останній має створюватися як відкрите (публічне) акціонерне товариство.

Уточнена логічна послідовність формування структури пасивів й активів фонду, яка є надзвичайно важливою з урахуванням інтервалу часу між окремими кроками такого формування. Необхідність дотримання інтервалу часу між такими кроками зумовлено особливістю формування основного цільового активу фонду, а саме волатилністю цін акцій провідних світових компаній. Формування активів й пасивів фонду на перших порах створення авторами порівняно з будівництвом фундаменту будівлі на проблемному ґрунті, що рухається та зсувається, при

цьому економічний фундамент має створюватися з урахуванням часу на його усадку та нейтралізацію наслідків зсуву.

Визначена основна структура активів й пасивів фонду, яка відповідає принципам фінансового менеджменту та є важливою умовою довгострокової й ефективної діяльності організації. Можливість та необхідність використання фінансового важеля регіональним інвестиційним фондом завдяки емісії власних облігацій визначено як важливу умову його створення, ефективності та економічної доцільності такої організації. Схема роботи регіонального інвестиційного фонду має передбачати його активну діяльність як на національному фондовому ринку (емісія акцій та облігацій), так і на світовому (купівля акцій провідних світових корпорацій).

Конкретизована економічна доцільність створення регіонального інвестиційного фонду, яка полягає в більш якісному та ефективному управлінні резервами, що забезпечує примноження їхньої вартості в довгостроковій перспективі, та в створенні системної й постійно зростаючої економічної бази для нейтралізації майбутніх криз та несприятливих подій в господарстві регіону. Визначена додаткова роль регіонального інвестиційного фонду: крім виконання ролі створення системної й постійно зростаючої економічної бази для нейтралізації майбутніх криз та несприятливих подій в господарстві регіону відповідний регіональний інвестиційний фонд може формувати альтернативне пенсійне забезпечення для фізичних осіб – його акціонерів.

ВИСНОВКИ

На основі проведених досліджень вирішено актуальне завдання щодо формування механізмів удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону, що зводиться до такого:

В результаті розгляду теоретичних аспектів регулювання інвестиційного розвитку регіону визначено сутність відповідного розвитку та відповідні чинники впливу, а також уточнено аспекти удосконалення регулювання регіонального інвестиційного розвитку. Як важливі чинники інвестиційного розвитку регіону визначено регіональну інвестиційну політику та інвестиційну інфраструктуру.

Узагальнений процес управління інвестиційною діяльністю розвитку регіональної інфраструктури повинен ґрунтуватись на чіткості стратегічних інвестиційних цілей і напрямів інвестиційної діяльності за унеможливлення відхилення від них; об'єктивності критеріїв і процедур відбору інвестиційних проектів; орієнтації на кінцевий результат шляхом забезпечення цілісності ланцюга підтримки інвестиційного проекту на усіх етапах його реалізації; самоокупності без максимізації доходності; приватно-державному партнерстві у фінансуванні регіональних інвестиційних проектів; імплементації механізму регіонального контролю і нагляду; прозорості та постійному моніторингу інвестиційної діяльності; гнучкості використовуваних засобів підтримки.

Як важливий напрям удосконалення регіонального інвестиційного розвитку регіону уточнено покращення інвестиційного інфраструктури регіону. Перспективним напрямом регіональної політики у сфері інвестиційного забезпечення інфраструктурного розвитку регіонів є створення спеціального інформаційного простору, націленого на комплексне розв'язання проблем доступу, опрацювання та використання інформації з інфраструктурних питань для населення, підприємств, бюджетних організацій і потенційних інвесторів.

Здійснено загальний аналіз інвестиційного розвитку регіонів країни, а також аналіз його державного регулювання. Досліджено інструменти та цілі залучення інвестицій до регіону. Зокрема визначено наявність інвестиційних процесів в

регіонах як і їх регулювання. З кількісними параметрами слід визнати негативний тренд зменшення обсягів інвестицій в регіонах, що свідчить про наявність хронічних проблем регіональної інвестиційної політики.

Визначено, що у сучасних умовах позитивними чинниками у залученні інвестицій в економіку регіонів є: процеси децентралізації; реалізація угоди про асоціацію з ЄС та можливістю виходу з конкурентоздатною продукцією на європейські ринки; політика приватизації в країні за умови врахування регіональних економічних інтересів; девальвація гривні, яка мала б підвищити зацікавленість іноземних компаній до інвестування в Україні.

Конкретизовано негативний стан інвестиційної активності регіонів. Найбільших втрат зазнали переважно західні області України. Досліджено проблеми регулювання інвестиційного розвитку регіонів, в результаті чого визначено проблеми внутрішнього розвитку територій та, брак існування та функціонування важливих інституцій регіонального інвестиційного розвитку. Наявність невирішених наведених проблем інвестиційного розвитку регіонів свідчить про недосконалість його державного регулювання.

З метою удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону запропоновано модель оцінювання інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання в регіоні. Така модель містить: підходи до оцінювання інвестиційної безпеки; напрями ідентифікації внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на систему інвестиційної безпеки; етапи оцінювання інвестиційної безпеки; можливі загрози інвестиційної безпеки; формування програмно-цільових заходів, спрямованих на ліквідацію, нейтралізацію та усунення загроз інвестиційної безпеки.

Обґрунтовано теоретичні та практичні питання формування механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону. Реалізація цього механізму передбачає послідовні етапи. Ключовою метою інвестиційного механізму удосконалення регулювання інвестиційного розвитку регіону має виступати стабільний розвиток соціального потенціалу регіону на основі раціонального використання інвестиційних ресурсів. Результатом механізму є

формування та впровадження публічної політики розвитку інвестиційного потенціалу регіонів яка формується з коштів та інструментів досягнення мети регіонального інвестиційного процесу.

В складі організаційно-методичних пропозицій підвищення рівня інвестиційної активності регіону обґрунтовано створення регіонального інвестиційного фонду як фонду регіонального добробуту. Уточнено питання створення регіональних інвестиційних фондів, що мають ознаки фонду національного (регіонального) добробуту, зокрема в частині: джерел створення та активів як об'єктів інвестування, основної ролі, функцій та завдань, економічної доцільності.

Уточнена логічна послідовність формування структури пасивів й активів фонду, яка є надзвичайно важливою з урахуванням інтервалу часу між окремими кроками такого формування. Визначена основна структура активів й пасивів фонду, яка відповідає принципам фінансового менеджменту та є важливою умовою довгострокової й ефективної діяльності організації. Можливість та необхідність використання фінансового важеля регіональним інвестиційним фондом завдяки емісії власних облігацій визначено як важливу умову його створення, ефективності та економічної доцільності такої організації.

Конкретизована економічна доцільність створення регіонального інвестиційного фонду, яка полягає в більш якісному та ефективному управлінні резервами, що забезпечує примноження їхньої вартості в довгостроковій перспективі, та в створенні системної й постійно зростаючої економічної бази для нейтралізації майбутніх криз та несприятливих подій в господарстві регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91 р. // ВВР України.— 1991. — №47.— Ст. 646.
2. Akgiray, V., and Booth, G. (1988), The stable-law model of stock returns, *Journal of Business and Economic Statistics*, 6 (1988): 51–57.
3. Cardarelli, R., Elekdag, S., & Lall, S. (2011). Financial Stress and Economic Contractions. *Journal of Financial Stability*, 7(2): 78- 97.
4. Gomez, E. (2011). Financial Conditions Index: Early and Leading Indicator for Colombia. *Ensayos sobre Politica Economica*, 66: 174-220.
5. Igor Chugunov and Mykola Pasichnyi (2018). Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. *Investment Management and Financial Innovations*, 15(4): 113-122.
6. Ikhlaas Gurrib (2018). The relationship between the Nasdaq Composite Index and energy futures markets. *Investment Management and Financial Innovations*, 15(4): 1-16.
7. Jitendra, M., & Ranjan, D. S. (2016). Asset Pricing Models – Cross Section of Expected Stock Returns and Financial Market Anomalies: A Review of Theories and Evidences. *Journal of Management Research*, 16(4): 230-249.
8. Koop, G., & Korobilis, D. (2014). A New Index of Financial Conditions. *European Economic Review*, 71: 101-116.
9. Morhachov I., Koreniev E., Chorna O., Khrystenko L. Regional Regulation of Investment Activity in Developing Countries: Example of Ukraine, *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2019. Vol. 41. No. 2: 168–182. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2019.15>
10. Mukail Aremu Akinde, Eriki Peter and Ochei Ailemen Ikpefan (2019). Growth versus value investing: a case of Nigerian Stock Market. *Investment Management and Financial Innovations*, 16(1): 30-45.
11. Mykhailo Dyba and Iuliia Gernego. Private Social Investments as a Solution for Rural Development, *Management Theory and Studies for Rural Business*

and Infrastructure Development, 2018, Vol.40. No 3. pp. 320 – 328. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2018.30>

12.Naik, P. K. (2013). Does stock market respond to economic fundamentals? Time series Analysis from Indian Data. Journal of Applied Economics and Business Research, 3(1): 34-50.

13.Sareewiwatthana, P. (2011). Value Investing in Thailand: The Test of Basic Screening Rules. International Journal of Business Research Papers, 7(4): 1-13.

14.Tetiana Ivanenko, Viktor Hrushko and Anatolii Frantsuz (2018). Optimal investment decision making on the model of production enterprise with limited resources. Investment Management and Financial Innovations, 15(4): 61-68.

15.Tom Burdorf and Garyvan Vuuren (2018). An evaluation and comparison of Value at Risk and Expected Shortfall. Investment Management and Financial Innovations, 15(4): 17-34.

16.Амоша О.І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні / О.І. Амоша // Економіка промисловості. — 2005. — № 5. — С. 15–21.

17.Бельтюков Є.А. Основні проблеми інвестування промислових підприємств / Є.А. Бельтюков, Л.А. Некрасова, А.А. Дискіна // Прометей.— 2010.— № 3 (32).— С. 84–95.

18.Бузько І.Р. Інвестиційна політика у глобальному вимірі: формування та реалізація : [монографія] / [І.Р. Бузько, В.І. Чиж, А.Ю. Тищенко].— Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011.— 192 с.

19.Бузько І.Р. Стратегічне управління інвестиціями та інноваційна діяльність підприємства: моногр. / І.Р. Бузько, О.В. Вартанова, Г.О. Голубенко. — Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. — 176 с.

20.Глушкова Т.Г. Инвестиционный потенциал региона: некоторые подходы в анализу / Т.Г. Глушкова // Региональная стратегия устойчивого социально-экономического роста: Тез.докл.науч.-практ.конф.Ч.1, 1998. – 73с.

21. Гончаров В.М. Інвестиційні ресурси та їх економічне регулювання : [монографія] / [В.М. Гончаров, А.А. Навроцький, О.А. Коломійцев]. — Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2006. — 204 с.
22. Гончаров В.М. Підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства за умов ринкового оточення: [монографія] / [В.М. Гончаров, Д.В. Солоха, О.А. Федіна, В.К. Мухопадов, О.О. Кузнецов]. — Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2007. — 202 с.
23. Гончаров В.М. Теоретико-методичні основи підвищення інвестиційної привабливості інноваційного потенціалу регіону : [монографія] / [В.М. Гончаров, Д.В. Солоха, Є.В. Гончаров та ін.]. — Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2010. — 282 с.
24. Гончаров В.Н. Инвестиционная составляющая развития украинских агропредприятий в условиях земельной реформы / В.Н. Гончаров, Н.В. Зось-Киор // Экономинфо. — 2012. — № 18. — С. 78–83.
25. Гордієнко В. Інвестиційний потенціал регіону як економічна категорія / В. Гордієнко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». — 2014. — Вип. 7. — Ч. 4. — С. 67–71.
26. Грачева М.В. Анализ и управление рисками в инновационной деятельности / М.В. Грачева, С.Ю. Ляпина // Инновации. — 2006. — № 1. — С. 38–47.
27. Гречан А.П. Джерела інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності / А.П. Гречан // Економіка: проблеми теорії та практики. — 2005. — Вип. 209 (Т. IV). — С. 1040–1045.
28. Гришина И.В. Комплексная оценка инвестиционной привлекательности и инвестиционной активности российских регионов: методика определения и анализ взаимосвязей / И.В. Гришина, А. Г. Шахназаров, И. И. Ройзман // Инвестиции в России. — 2001. — № 4. — С. 5–16.
29. Ерохин С.А. Инновационная модель промышленного роста / С.А. Ерохин // Актуальні проблеми економіки. — 2002. — № 12. — С. 3–7.
30. Єлейко Я. І. Інвестиції, ризик, прогноз / Я. І. Єлейко, О. І. Єлейко, К. Є. Раєвський. — Львів : Львівський банківський інститут НБУ, 2000. — 176 с.

- 31.Єпіфанов А.О. Управління регіоном / А.О. Єпіфанов, М.В. Мінченко, Б.А. Дадашев. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 361 с.
- 32.Жук П.В. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління / П. В. Жук, З. О. Сірик // Регіональна економіка. – 2017. - № 2. – С. 16 – 22.
- 33.Іванов С. В. Методологічні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу / С. В. Іванов // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – Випуск 195, т. 1. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2004.
- 34.Іванов С. В. Особливості визначення рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України / С.В. Іванов // Экономика Крыма. – 2011. – №2. – С.45 – 49.
- 35.Іванова Н.Ю. Оцінка інвестиційної привабливості регіону: порівняльний аналіз сучасних методик / Н.Ю. Іванова, А.І. Данилів // Наукові записки НаУКМА. Економічні науки. – 2006. – Т. 56. – С. 17–22.
- 36.Климова Н. І. Ефективне фінансове управління - стратегічний напрям ринкових перетворень в Україні / Н. І. Климова // Соц.-екон. пробл. сучас. періоду України . - 2008. - Вип. 1. - С. 395-402.
- 37.Клюс Ю.І. Удосконалення підходів до оцінювання економічної стійкості промислових підприємств. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2019. Том 5. Випуск 54. С. 123- 127.
- 38.Ключник Л. В. Заощадження домашніх господарств як джерело інвестиційних ресурсів економіки України / Л.В. Ключник // «Економічні науки» (Серія «Облік і фінанси»). – Випуск 9 (33). – Ч. 4. – 2012. – С. 159 – 166.
- 39.Ключник Л.В. Інвестиційний потенціал регіону: теоретичні аспекти та оцінка / Л.В. Ключник // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Регіональна економіка».– 2011. – Вип. 8(31). – Ч.1. – С. 150–161.
- 40.Корчагин Ю.А. Инвестиции: теория и практика. /Ю.А. Корчагин, И.П. Маличенко // Учебное пособие. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 453с.

41.Крючкова І.В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну діяльність в Україні / І.В. Крючкова, Р.В. Попельнюхов // Фінанси України. — 2010. — № 8. — С. 15–23.

42.Лагутін В. Внутрішній інвестиційний потенціал регіону та перспективи його використання / В. Лагутін // Економічний часопис. — 1998. — № 9. — С. 42–44.

43.Майорова Т.В. Проблеми трансформації заощаджень в інвестиції на фінансовому ринку України / Т.В. Майорова, І.П. Петренко // Інвестиції: практика та досвід. — 2015. - № 6. — С. 11 – 17.

44.Марголин А.М. Экономическая оценка инвестиций: Учебник / А.М. Марголин, А.Я. Быстряков. — М.: издательство «Экмос», 2001. — 240 с.

45.Мойсеєнко І. П. Інвестування : навч. посіб. / І. П. Мойсеєнко. — К. : Знання, 2006. — 113 с.

46.Моргачов І.В. Альтернативне пенсійне забезпечення самозайнятого населення / І.В. Моргачов // Інтелект ХХІ. - 2018. - №1. - С.174 – 179.

47.Моргачов І.В. Удосконалення державної інноваційної політики розвитку науково-технічних систем : монографія / І.В. Моргачов. — Луганськ : вид-во «Ноулідж», 2014. — 388 с.

48.Нечитайло У. П. Аналіз сучасних підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону / У.П. Нечитайло // Інвестиції: практика та досвід - 2010 - № 15. - С. 25–29.

49.Нечитайло У. П. Інвестиційний потенціал та інвестиційний клімат: особливості формування та співвідношення / У.П. Нечитайло // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка - 2011 - Вип. 2 (32). - С. 97–103.

50.Нємець Л.М., Олійник Я.Б., Нємець К.А. Просторова організація соціально-географічних процесів в Україні: Монографія. — Х.: РВВ ХНУ, 2003. — 160 с.

51.Овчаренко Є.І. Передумови державного регулювання високотехнологічної самозайнятості населення [Текст] / Є.І. Овчаренко, І.В.Моргачов, Н.О.Держак // International economic relations and prospects for national development: contemporary challenges and solutions: monograph / under the editorship of Prof.M.I.Fleychuk,

Dr.U.A.Ganski, Prof. V.U.Kazlouski [and other]. – Daugavpils: Daugava Print, 2018. – Part III. – С.299 – 315. – ISBN 978-9934-19-522-8.

52.Овчаренко Є.І. Система економічної безпеки підприємства: ознаки та принципи функціонування. Економіка. Менеджмент. Підприємництво : зб. наук. праць. 2012. 24(Ч. 2). С. 133 – 143.

53.Овчиннікова М.А. Аналіз проблем інноваційно-інвестиційного законодавства України / М.А. Овчиннікова // Бізнес Інформ. — 2012. — № 12. — С. 96–104.

54.Отпущенникова О.Н. Механизм формирования прибыли предприятия / О.Н. Отпущенникова // Зб. наук. праць Донецької державної академії управління. Сер. «Економіка». — Т.4. Вип. 29. — Донецьк: ДонДАУ, 2003. — С. 235–241.

55.Пабат А. Економічні та інноваційні чинники розвитку національного енергетичного комплексу / А. Пабат // Економіст. — 2007. — № 2. — С. 36–38.

56.Пересада А.А. Основы инвестиционной деятельности : [учеб. пособ.]. — К.: Либра, 1996. — 344 с.

57.Петренко І.П. Трансформація заощаджень населення в інвестиції: досвід та проблеми в Україні / І.П. Петренко // Економіка України. – 2014. – 3 (628). – С. 50 – 61.

58.Пілько А.Д. Інвестиційний клімат та інвестиційний потенціал регіону як об'єкти моделювання / А.Д. Пілько, В.В. Кіс // Бізнес Інформ. – 2015. - № 9 – С. 146 – 152.

59.Пілько А.Д. Модель оцінки інвестиційного потенціалу регіону / А.Д. Пілько, Г.Д. Грабовецька // Проблеми економіки – 2017 - № 4. – С. 219 – 224.

60.Приходько В.П. Категорійний апарат теорії інвестиційного забезпечення регіонального розвитку / В.П. Приходько // Агросвіт. – 2012. - № 14. – С. 37 – 41.

61.Рамський А.Ю. Заощадження домогосподарств як інвестиційний ресурс сталого розвитку економіки / А.Ю. Рамський // International Scientific Journal – 2015 - № 2. – С. 73 – 75.

62.Рогоза М.Є. Інноваційно-інвестиційна модель економічного зростання підприємства: аналіз впливу чинників на ефективність діяльності / М.Є. Рогоза //

Управління проектами та розвиток виробництва. — 2005. — № 1(13). — С. 128–133.

63.Рябих О.В. Інвестиційний механізм як інструмент підвищення ефективності промислового виробництва / О.В. Рябих // Формування ринкових відносин в Україні : зб. наук. праць. — К.: НДЕІ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, 2002. — Вип. 18. — С. 79–81.

64.Сафиуллин С.А. Адаптирование методики позиционирования к инвестиционной среде региона / С.А. Сафиуллин // Реальный сектор экономики: теория и практика управления. — 2005. — № 3. — С. 89–94.

65.Семененко І.М. Економічна стійкість підприємства: сутність і поняття. Вісник Східноукр. нац. ун-ту імені Володимира Даля. 2010. Том 2. Випуск 144. С. 78 – 82.

66.Сериков А.В. К вопросу об инновационно-инвестиционной привлекательности субъектов хозяйствования / А.В. Сериков, Е.А. Бурлака // Бізнес Інформ. — 2011. — № 3. — С. 53–58.

67.Снопенко М.Г., Чорна О.Ю. Підвищення інвестиційної привабливості регіону: матеріали XXII міжнародної науково-технічної конференції «Технологія-2019» (26 - 27 квітня 2019 р. м. Сєвєродонецьк). – СХУ ім.В.Даля, 2019. – С.152-153.

68.Стеценко А., Бениксов Е. Раскрытие информации и поддержание инвестиционного имиджа. // Рынок ценных бумаг №5 (140), 1999, с. 88-92.

69.Ткаченко В.Г. Инвестиционные и инновационные процессы в АПК Украины в условиях аграрной реформы: монография. – Луганск: Книжковий світ, 2010. – 272 с.

70.Ткачик Ф.П. Інвестиційний потенціал регіону: сутність, компоненти та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Ф.П. Ткачик – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/27_SSN_2012/Economics/13_117095.doc.htm.

71.Трансформації системи економічної безпеки підприємства: монографія / Є. А. Івченко. – Сєвєродонецьк: вид-во СХУ ім. В. Даля, 2018. – 420 с.

72.Тумусов Ф.С. Инвестиционный потенциал региона: Теория. Проблемы. Практика / Ф.С. Тумусов. – М. : “Экономика”, 1999. – 272 с.

73.Харківська область у 2007 році /статистичний щорічник/ Головне управління статистики у Харківській області/ за ред. М.Л. Чмихала. - Харків. - 2008.–588с.

74.Щур Р.І. Взаємозв'язок основних складових інвестиційного розвитку економіки / Р.І. Щур // Організація виробництва та агробізнесу. – 2010 - № 2. – С. 166 – 172.

75.Матвієнко П. Узагальнююча оцінка розвитку регіонів / П. Матвієнко // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 26–35.

76. Мелих О.В. Формування та оцінювання інвестиційних рішень промисловими підприємствами на засадах контролінгу [Текст] : автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.04 / О.В. Мелих. – Одеса, 2015. – 26 с.

77. Мельник Л. Г. Економіка розвитку [Текст] : монографія / Л. Г. Мельник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 662 с.

78. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / Національний інститут проблем міжнародної безпеки ; За ред. А.І. Сухорукова. – Київ, 2003. – 64 с.

79. Мискіна О. О. Вплив оподаткування на активізацію інвестиційної діяльності в Україні : автореф. дис. ... канд. ек. наук : 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О.О. Мискіна; Національний університет ДПС України. – Ірпінь, 2014. – 25 с.

80.Лещук Г.В. Теоретично-методологічні засади інвестиційного контролінгу / Г.В. Лещук, В.С. Жила // Науковий вісник Ужгородського національного університету : зб. наук. праць / Ужгородський національний університет. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Вип. 6. – Ч. 2. – С. 46-51.

81. Лещук Г.В. Теоретично-практичні засади трансформації інвестиційного ринку України / Г.В. Лещук // Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 60. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2012. – С. 68 – 76.

82.Мусіна Л. Основні положення переходу до економіки знань: перспективи для України / Л. Мусіна // Економіка і прогнозування. – 2003. – №3. – С. 78-87.

83.Хамініч С. Проблеми та пріоритети конкурентоспроможності економіки України / С. Хамініч // Економіст. – 2007. – №2. – С. 22-24.

84. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки : [кол. монографія] / [Лібанова Е. М., Макарова О. В., Курило І. О. та ін.] ; за ред. Е. М. Лібанової. – К. : НАН України. Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи, 2012. – 320 с.

85. Рожко О. Д. Інноваційно-інвестиційна спрямованість бюджетної політики в Україні / О. Д. Рожко // Фінанси України. – 2011. – №1. – С. 64-72.

86. Дмитрів В. І. Вплив податкової політики на стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів в Україні // Сталий розвиток України – 2011. – №1. – С. 151-154.

87. Демчишак Н. Б. Джерела фінансування інвестиційної діяльності в умовах відкритості економіки / Н. Б. Демчишак // Збірник наукових праць Національного університету ДПСУ. – 2009. – №2. – С. 46-55.

88. Захарін С. Фінансові інструменти активізації інвестиційної та інноваційної діяльності / С. Захарін // Економіка України. – 2010. – №12 (589). – С. 48–58.

89. Цадо Г. В. Сутність та значення інвестиційно-інноваційних процесів в системі регіонального розвитку / Г. В. Цадо // Інноваційна економіка. – 2011 – №1 – С. 154-160.

90. Кузнєцова А. Я. Фінансові механізми стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності : [монографія] / А. Я. Кузнєцова . – Львів : Львів. банків. ін-т НБУ, 2004. – 279 с.